

827(477)06

У-74

Павло Усенко

Павло Усенко

---

*Твори
в чотирьох
томах*

Київ
1982

Павло Усенко

Том
третій
ПОЕЗІЇ

17075 47

Видавництво художньої літератури
«Дніпро»

У2
У74

В том вошла лирика 1959—1975 годов,
юмористические и сатирические произведе-
ния, а также стихи для детей.

Упорядкування та підготовка текстів
С. В. ТЕЛЬНЮКА, Г. В. УСЕНКО

Редакційна колегія:

БАЖАН М. П. (голова), ВОРОНЬКО П. М.,
КИРИЛЮК Є. П., ОЛІЙНИК В. І., ТЕЛЬНЮК С. В.

Редактор тому
Є. П. КИРИЛЮК

ПОЕЗІЇ

Поезії 1959 — 1975 рр.

* *
*

Падіння жолудя лунке,
Весною — квітки проріст,
Життя надійне і стрімке
Переступає квалість.
Його невтишена хода
Не знала ще зупинки,
Його освячено в плодах,
В натужних родах жінки.
Воно круте буває й зле,
Але і тим хороше,
Бо так стряса тебе й бере,
Що аж проймають дрожі.
З сердець вогонь видобува
На заміри щоденні —
Хіба те можна називать
«Проста, гірка буденність»?

Люби його, життя стрімке, —
Твою священну повість.
...Падіння жолудя дзвінке,
Весною — квітки проріст.

1959

* *
*

Бач який ти, світе-ранку,
Я й не думав, як вставав,
Що таким тебе на ганку
Привітаю,— я й не знав.
А ти весь до мене сонцем,
Співом пташим, вітерцем,
Юним серцем комсомольця,
Світлим дівчини лицем.
І духмяною риллею
Поля рідного мого,
І щасливою землею,
Що у гомоні кругом.
І перекликом заводів,
І перегуком гудків,
Що у злагоді, у згоді
Свій виносять перший спів.
О мій світлий, рідний краю,
Мого серця яснота!
Вже нікого й не питаю,
Звідки музика ота.
Звідки пісня солов'їна,
Звідки далей гожий день —
Це моя ти, Україно,
Повна сонця і пісень.

1959

НА КРУЧАХ ТРИПІЛЬСЬКИХ

Юні серцем герої, чоло
Я схиляю своє перед вами;
Що минуло й священним було,
Непомерклим встає над віками.

Хвиля хвилю немов доганя,
І біжить ген за хвилею хвиля...
За Дніпром далина, далина,
Над Дніпром тихі кручі Трипілля.

Меж немає просторам ясним,
Синім лукам, садам і долинам,
І заводів гойдається дим,
Синьотканий узор України.

Хай величне квітує життя,
Що без жертв нам, на жаль, не дається.
...Серця вашого чуем биття,
Комсомольського юного серця.

І пісень ваших чуем мотив,
Рух колони в упевненім кроці,
Крізь вогні, крізь завої вітрів...
Це було в дев'ятнадцятім році.

Це було на кривавім валу,
У боях за вогні Комунізму,
Коли силу і чорну, і злу
У напрузі долала Вітчизна.

Шал бандитської зграї... яри...
Горнуть хмари зловісну запону...
Сонця промінь останній вгорі...
І останні в підсумку патрони...

Та зневіри немає в очах,
В комсомольському серці немає —
Злої смерті оточує жах,
А пощади ніхто не питає...

Час минув. І ні воєн вогні,
Ані далі туманні, імлісті,

Ні літа, що пролинули, ні,
Не зітерли імен ваших чистих.

Незабутнього подвигу час
І відлуння нерівного бою...
Вічно житиме пам'ять про вас,
Революції мужні герої,

Не погасне ніколи в віках —
Кров'ю скроплено землю не дарма!
Ви пройшли по великих шляхах
Революції зоряних армій.

Ваші сяяли руки любов,
І зросла вона — світяться лиця!
На трипільському полі не кров,
На трипільському полі пшениця.

Пароплави ідуть по Дніпру,
І гудки, наче пісня, лунають,
А дійшовши до круч, до яруг,
У шанобі врочисто стихають.

Ї те мовчання гримить, мов салют,
Пломеніють дерева і трави...
Сторінки розкриваються тут
Комсомольської вічної слави.

...Юні серцем герої, чоло
Я схиляю в цю мить перед вами!
Що минуло, священним було,
Непомерклим встає над віками.

1959

* *

*

Як люблю я гай осичий —
Вічно в юність мене кличе
Його шум отой невтишний,
Серцеві моєму втішний.
Втішний тому, що малому
Коло батьківського дому
Він співав, було, до грому,
Після грому і потому —
Слухав довго я той гомін.

Як люблю я гай осичий,
Голоси співочі птичі
Над задумою Орелі,
Солов'їв солодкі трелі,
Що, розбуджені весною,
Розливались наді мною
І десь далі, стороною,
Вирували над горою
Й за горою за крутою...
Все життя вони зі мною.

Як люблю я гай осичий —
В колі юному обличчя
Я уздрів, побачив — сонце!
І здалося мені — сон це.
То ж була дівчисько-юнка!
Забриніла вербна струнка,
Й заховалась краля в'юнко...
О печалей страдні трунки,
Серць невладнані стосунки,
Ви лишили образ юнки.

Як люблю я гай осичий,
Там не раз було й не двічі

Ми збиралися у коло
Всім безвусим комсомолом —
І питань до ста рішали
Найважливіших, здавалось,
Й, мов пташата, вилітали,
З гнізд отецьких вирушали
В світ широкий, в сині далі,
Та все далі, та все далі...

Як люблю я гай осичий —
Вічно в юність мене кличе,
Давнім спомином дарує...
Аж в душі вогнем вирує...
Не мені його забути —
Та чи й треба, добрі люди,—
Пісню першу всюди чути!
Вічно в юність вона кличе —
Як люблю я гай осичий!

1959

ЮНІСТЬ

Заспівана пісня в походах, в боях —
Несходжена юність хороша моя!
Любов і звитяга, в гаях солов'ї
І дні, як калина з росою, твої.

А небо, а небо... Вітчизни блакить!
Дорога, як нитка, біжить і біжить...
Ось та, що на ворога нею ти йшов,
Ось та, що на ній перестріла любов,
Ось інша, підбита сухим батіжком,
По ній в осередок спішив ти пішком,

А далі, а далі повилась і та.
Що в серці лишилась сама гіркота...
Лежить не одна, пролягла не одна,
То наче б стежинки, то вся кам'яна.
І згадок без міри — конем вороним
Вони вилітають крізь марева й дим...
Як пісня заспівана в перших боях —
Несходжена юність хороша моя!

Дивлюся в долину — дорога веде.
Там хто між хлібами високими йде!?
Куди він і хто він з своїм рюкзаком —
Геолог безвусий, юнак агроном!..
Та зайве питання, то юності крок,
Ось тільки перейдено перший місток,
З долини під гору, де трепет тополь...
Путівка при серці, що дав Комсомол,
Що виписав ранку якогось райком —
«За діло, юначе, чи сам, чи з дружком»...

О, скільки їх звабних, о, скільки крутих,
Тих, перших, до щастя тривожних доріг
До шахт, до заводів — не злічено всіх!

До моря, й за гори, й за хмари в світі,
Ще й вище між зорі —

о юносте, ти,
Я заздрю й хвилююсь,
а мовлю: лети!
І чую навколо все вторить — щастя!...

А небо, а небо — Вітчизни блакить!
Вдаль ниткою в'ється дорога, біжить...
То пісня заспівана в перших боях
Несходжена юність хороша моя.

1959

* * *

*

Я радий, дуже радий,
Але й не зовсім, ні,
Бо, мабуть, старуватий,
І щось болить мені.
Яких бісів у пельку
Йому боліти ще!
Люблю топтати земельку,
Ходити під дощем —
У сквири, в люту хвищу,
У сніговицю й млу,
Хай дощ мене переїще,
А я їти люблю.
Дорогою грузькою
Чи й стежечкою десь,
В гаю, поза горою, —
Горою, так горою!
Хоч блискавка там — кресь!
Іду — а грім в сухину
Дубову рраз... і раз!..
Немовби гатить в спину,
Штовхає зла напасть.

Та то лише масажі,
Вціліла б голова!
Люблю, як чорт у сажі
Ляка тебе, бува.
Люблю негоди, броди,
О люди, як люблю
Всі порухи природи,
Пунктир зелений — сходи,
Зволочену ріллю...

Невже коли ще буде —
Очей згорять вогні?..

Й без мене все це буде
Зимою й повесні.
А як же тоді буде,
Скажіть мені, ви, люди,
Скажіть, скажіть мені?!

1959

* *
*

Раз приснився сон мені:
я на чужині.
І приснився мені сон:
б'є мене вогонь.
Та ще лютий, ще який —
смертний, фронтовий!
Гострі кулі впереміш,
і багнета ніж,
І невщухлий рев гармат —
по мені снаряд...

Ще приснився сон мені:
...бій подаленів...
Затишає смертний бій
у долині тій,
Де стікає густо кров
травами в Дніпро
Й догорають ватри рани
гостро на світанні.

Ще один приснився сон:
...сонце до вікон!
Що несуть мене з долини,
ні, не в домовині!

В ранах, болях в лазарет —
тільки не на смерть!
Пахне тирсою рілля.
Сестри іздала.

Й чую «гулі» голубів...
Десь далекий спів.
Гомін хвиль мого Дніпра...
Рідний край.

1959

В ДРЕЗДЕНСЬКІЙ ГАЛЕРЕЇ

Рембрандт, Джорджоне, Рафаель...
Творіння дивні над віками.
...І я згадав твою шинель,
Пробиту кулями й дощами.
Ту саму сіру і в пилу,
В слідах осінньої багнюки,
Ту, що з-під неї в ковилу,
Було, виймали серце круки...
А полк ішов — вперед, вперед!
Солдати йшли — окопи, доти...
І скрізь в боях солдатська смерть
Була звичайним епізодом.

Шинель твою я тут згадав.
Було в ній холодно і жарко.
Та хто її тоді не ждав? —
З побожністю стара болгарка
Вітала стомлених солдат
Із-за дунайських виднокругів,
В тіснинах Альп лунало «брат!»

І потиск рук... І крик з-за ґрат
До визволителя і друга.
В концентраційних таборах
Світилось мертвим воскресіння,
І тьми розвіювала прах
Шоломів, ген, зоря промінна.
Ти врятував з розвалля скель
Від передсмертної наруги —
...Рембрандт, Джорджоне, Рафаель...—
Кому життя дається вдруге!
За Ельби даль, в чужім краю,
Ти йшов в безсмертя над віками.
...І я згадав шинель твою,
Пробиту кулями й дощами.

1959

В ЛЕТІ ВІЧНОСТІ

Іх розстріляли на мосту,
Шість чорнооких юнок...
З шести ніхто і не чекав
У ката на рятунок.

Дніпро-Славути клекотав.
В його грозі суворій
Зринала пісня молода
Та ранки неозорі.

І сонце встало. Зникла мла —
Лихого, злого трунок.
...А в леті вічності живуть
Шість чорнооких юнок.

1959

КОМСОМОЛЬСЬКИЙ ЛІС

В крилаті обійми я входив — у ліс.
Дубки шумували вершинами віт.
І шум мене той в давнину переніс,
У далеч засинену буряних літ.

Давно це, давно це, сказати, було,
А ледь доторкнешся — і вже ожило!
Немов найдорожче ти з серця креснув,
Що зблискує раптом в двадцяту весну.
...Загін комсомольців ішов на Махна —
А в світі під сонцем така глибина!
І квітів віночки, і яблунь розцвіт,
І кожному з юних — ну, скільки там літ!..
Коли б не рушниці, не скатка, штики,
Хто б думав, що воїни ті юнаки?
І зоряні ночі, і в райдугах дні,
Та інші заспівують хлопці пісні —
За чорною смугою дальніх дібров
Пожежі у небо, і рани, і кров..
Селян незаможних там «батько» скоря —
Шаблями аж свище, проклятий, в вітрах.
Спішіть, комсомольці, за Ворсклу
спішіть —

Жита він толочить — гуляє бандит.
І йдуть комсомольці, всяк дума своє,—
Відсталих немає, хоч зморені є..
Ось видно: вже стелить над селами дим,
Ось пострілів, чути, прокочує грім,
І сльози, й прокльони, і линуть плачі,
І грози облогою, мовби вночі..
Та раптом, як вихор, навколо знялось,
І радістю з поля війнуло в село —
Ударив по ворогу юних загін,
Ще ворог шаліє, та губиться він...

Сам «батько» — в тачанку, на коні —
«синки».
Бач, кляті, не звикли на стрічі такі!

Я згадую щастя, що квітло в садах,
В ті радісні миті по наших краях,
І знову нам — сонце, і знову нам — день
І дзвін комсомольських вогнистих пісень!..

Та ворог підступний від люті чорнів,
Якось він із наших п'ятох захопив
Безстрашних коммольців, хоробрих
завжди,—

Пішли й не вернулись. Згубились сліди...
Ми як не шукали, тужили — нема,
Ми де не питали навколо — дарма...
Тим часом страшного коша отаман
Свій лютої помсти надумував план.
У колі галявин, під тінню дубів
Він суд і розправу чинить приступив.
— Ага, комсомольці!.. Рости вам, цвісти...
Ведіть їх,— велів він,— до мене сюди.—
Глумливо дивився в обличчя ясні,
Скривавлені в ранах, але не сумні.
І злив іще дужче бандита їх вид:
— Край смерті, а горді...—

Й здригнувся бандит.

Стояли. Їх п'ять. Як орли юнаки.
А поруч на взліссі у шумах дубки...
— Ну що ж, небагато «комунії» — п'ять.
Не буду я вас ні рубать, ні стрілять,
Немає в вас віри — до неї й не гну,
Немає хреста в вас — я вас розіпну...—
...І ось лиш по знаку, лиш помах руки,
Й махновці схиляють дебели дубки,
Дубки ж, мов навмисне, не гнутья ніяк,

Рости б їм до тисячі вгору отак,
Та гнуть їх, згинають бандити гуртом,
Аж стогне узлісся, шумує кругом...

Ось вже й нахилили. І стали в'язать
П'ятох полонених, поставлених в'ряд,
Отак, між дубків молодих, по 'дному —
Управні катюги у ділі свому.
І от вже команда катівська — почать!
Та раптом, як грім той: — За владу Рад!..
За-а вла-аду-у!..— котилось кризь віти
дібров,
Як з серця юнацького бризнула кров.
То мить лиш, хвилина... Бандит аж
сп'янів,
Що п'ять комсомольців так хвацько убив.
А грім не втихав — і лунав, і лунав.
Він піснею слави котився, співав,
Від дуба до дуба, в березі шумів,
В гаю, в горобині відлунював спів...
Та все тих коммольців клич множивсь
стократ —
На страх всім злодюгам.
— За владу Рад!..—

Давно те, давно те, сказати, було,
А ледь доторкнувся — і вже ожило...
Немов найдорожче те з серця скресав,
Бо друзів найближчих своїх ізгадав.

Я ліс той навідав — ні х т о т а м н е
в м е р,
Бо звуть комсомольським його і тепер.

1959

* *
*

Він сад садив і дівчину кохав,
Він мріяв, як мине ось кілька років —
І зацвіте весною дивний сад,
Сад, що його посаджений любов'ю.
...І — не дожив до цього. У бою
Упав — за сотні верст — від України.
А сад все ріс. А сад все підіймався,
І от зацвів він — щедро, багатоцвітно!
І садом тим вона ішла — в цвіту,
У білім, чистім платті. І дерева
Сміялися в цвіту, бо чулось їм:
Вона прийшла до нього, до любові
Його, яка живе, хоч він помер, —
Живе, буяє у цвітінні саду...

(50-і роки)

ЛЮБЛЮ ПОТОКІВ ШУМ ЮНАЦЬКИЙ

Люблю потоків шум юнацький,
Знамен вогні — о КаеСеМ!
І в тиші труд, і танок хвацький,
І дзвін, і молодість пісень.

Не казка, ні, і не легенда —
Життя буремного літа
У краснодонськiм монументі,
В поривах творчого труда.

У давніх подвигах воєнних
І в славних задумах нових,

В твоїх досягненнях щоденних,
Окомсомолених твоїх.

Усе, усе мені до серця,
Що прагне в молодість,— люблю!
Люблю, що лине, йде, сміється,
А коли й трудно — не здається,—
Хвалю я піснею, хвалю.

То лиш малими сторінками
Велика книга промовля —
Горять немерклыми вогнями
Твої, о юносте, діла!

Юнацька сило, безумовно,
Ти ще не раз прославиш труд —
Збудуєш ти мартени, домни,
Їх комсомольськими назвуть.

Ї коли над світлим небокраєм
У зміни час гудки гудуть —
Ми чуєм їх,
Україна знає —
Синів її то славен труд.

І хай лунає шум юнацький,
Що в даль вогні знамен несе...
І марш колон, і танок хвацький,
І дзвін, і молодість пісень.

1959

МОЄІ ЮНІ ДАЛЬНЯ ДАЛЬ

Моєї юні дальня даль,
Мого кохання радість, жаль...
Вага — рушниченька моя
І поклик з гаю солов'я.
Усі у ногу, всі в строю,
Усіх геть-чисто пізнаю,
Але найменшого найбільш,
Але найстаршого найдужч —
Бо менший був як гострий ніж,
Найстарший — в серці невмирущ!
Найстарший вів вперед усіх,
Вогонь беріг і юнь беріг,
Найстарший кулі відхиляв
Від наших серць, від наших лав,
Найстарший долю готував
Всім наймолодшим молодим,
Усім прийдешнім, всім живим.

Але ж буває так — вогонь!
І збило кулею його.
І впав досвідчений, упав
На чисте лоно ранніх трав,
І перший грім співав, співав
Печальний реквієм над ним...
І кожна квітка польова
Вогнем осяялась ясним,
І запалали вдалині,
Як жар, як цвіт,
                                вогні, вогні...

І не погасли, ні, вони,—
Де степ кривавився в боях,
Простерлось місто все в огнях —
Його орлиний бачу лет...

І все вперед, усе вперед —
І спалах крил, і вітру сталь —
Моеї юні дальня даль.

1959

ЧЕРВОНА ХУСТИНА

Далекого, давнього згадка —
Цвіт перших, цвіт ранніх надій,
Хустино мала делегатки,
Тебе пам'ятаю.

Тоді

Горіла ти маковим цвітом,
Червоного стягу вогнем...
Кругом лютували бандити,
Розруха, важке було літо,
Та знали — вперед ми ідем!

Бої затихаючі в далях
І труднощі перших навчань —
За книжку тоді ми сідали
На заклик вождя Ілліча.

І ти червоніла, хустино,
У першому класі тоді,
І ти на заводі незмінно
У колі цвіла молодім.

На зборах цвіла ти юнацьких,
По селах твій цвіт майорів,
На з'їздах жінок — делегатський
В тім цвіті був перший порив.

Незборено йшла комуністка
За щастя сестер у бої,
Червона хустина вогниста —
Мов бачу і зараз її.

1959

ВОГНЕМ ПОПИСАНО ДУБИ...

Вогнем пописано дуби,
Берез смертельні злами.
Тут був двобій, на смерть двобій
Останній з ворогами.

Отут два табори зійшлись,
Отут вони змагались,
І впали тут — не розійшлись,
В знемозі не розстались.
Лежать під покривом трави,
Їх скільки, — і не знаю.
І голова до голови,
Як те у сні буває.

Йдуть місяць й сонце угорі,
Сповито гай мовчанням.
Ждуть не діждуться матері,
Уже й не ждуть кохані.
Ні чуток, звісток, ні листів...
Ні слова, ні півслова.
О даль степів, полтавця спів,
О калужанця мова!..

Лежать під покривом трави,
І скільки їх... не знаю.

І голова до голови,
Як те у сні буває.
І тільки ворон про двобій
Десь криче над лісами.
...Вогнем пописано дуби,
Берез смертельні злами.

1959

СОЛОВ'ЯМИ З ЗАБУЯННЯ...

Солов'ями з Забуяння
Ти наснилася мені —
Про кохання, про кохання
На світанку повесні.
І навіщо я проснувся,
Сон той, щастя загубив.
Ось було — й нема. Й незчувся...
Але ні, не дарма снів —
Все привиділося знову,
Все збулося так, як є:
І озера і діброви,
Й біле личенько твоє...
Сон солодкого дихання,
Дивні мари чарівні —
Солов'ями з Забуяння
Ти наснилася мені.

1959

ЕСКІЗ

Рисунок. Креслення. Сніжок...
Люблю зими живі картини.

Ті верби згадую, лісок,
Що з круч спускаються в долину.

Витку доріжку в полозках,
Мов звиви серпантину,

І десь далеко на стіжках
Застиглу тіль орлину.

Та хмарку ніжну лебедину,
Що десь пливе з-за Хорішок...

Рисунок. Креслення. Сніжок.
Зими ледь запорошені картини.

1959

МОРЮ

Море, море,— і тобі
вколихать мене вдалося?!
То невже ж я в боротьбі
був незламним тільки досі?!
І невже оце звідціль
щось приспить мене й прокине,
І до мене хвиля хвиль
найчарівніша прилине?..
А прилинувши,— навік
приголубить, причарує...

Жив на світі чоловік,
Був на світі чоловік
Й на ж — уже не козакує!

Що зробилося із ним?
(Себто кажучи, зі мною?)
Моря даль і моря дим
запинає даль імлюю,

колихає, колиха...
хвиля в хвилю набіга...
тихо-тихо — притиха...
Ха-ха!..

прокотилось в бурунах,
в хмарах громом залунало...
Ні, блакитне, не спиняй,
Ти мене не вколихало.

(1959)

НА ТРИВОЖНИХ ДОРОГАХ...

На тривожних дорогах,
на безмежних шляхах
І ворожі облоги,
Й дні і ночі в боях...
Наша юність сувора,
наша ніжна любов —
Де ті грозяні пори,
що згадалися знов?
Друзі літ незабутніх,
де ви, де ви, мої?
Все життя многотрудне,
все — походи, бої.

Може, зустрічі ждали —
ні, не буде, не жду,
Роки-коні промчали
по кленовім мосту.
По лункому настилу,
що дзвенить і гуде...
Гей, нового невтишена сила
по сліду романтичному йде
Із любов'ю, із трепетом ніжним
вся, як май, як весна, —
На порозі, мов вишенька-вишня,
у прийдешнього днях.
Наша юність сувора,
ніжна наша любов...
Давні грозяні пори
пригадалися знов.

1959

* *
*

Той каже — згадай же ти юність.
Той просить — про сонце, любов...
І, певне, оця многострунність
І буде — основа основ.
Життя многолике, чарівне,
Воно невимовно трудне,
То звабне, то вічно нерівне,
То пристрасно-горде, поривне,
То навіть, скажу я, чудне.
А ти свого серця не жалуй,
А все до жаринок віддай,
І з того гарячого шалу —
Берися, іди, осявай!..

І з того гарячого шалу
Ти вип'єш найліпшого
жадібно,
спрагло,
І буде здаватися мало —
те знай!

1959

З ЙОГО ІМ'ЯМ

Це було у сімнадцятім році —
Поведи мене, згадко, туди,
У те місто юнацтва, де хлопців
Я на мітинги перші водив.

Де на просіках вулиць зелених
Ми стрічались, як зливи в маях,
Де уперше хтось вимовив —

Л е н і н —

І я в серце узяв те ім'я.

Місто, місто... холодного бруку,
Місто дальніх зірок і вогнів...
Це тоді ми побрались за руки
Під лункий Революції спів.

І пішли в сивий морок дрімотний
По стежках і дорогах крутих
На лихе все

ми, босі й голодні,
В спеки літа і зим фронткових.

І вже з іменем Леніна всюди,
На суворі, на світлі діла!

І вже з іменем Леніна всюди
Воля Партії всіх нас вела.

Скільки сходжено, зміряно, створено —
Тим горіли, жили і росли!
Скільки чорного в світі поборено,
Скільки світлого в світ принесли!

В хмарах збурених променів леза,
Непохитності звірена сталь —
Чи співалася «Марсельеза»,
Чи гримів «Інтернаціонал».

Скільки пройдено вулиць зелених,
Та крізь всі осяває ота,
Де уперше хтось вимовив —
Л е н і н,
І злилися Життя і Мета.

І згадалося місто і хлопці,
Дні тривоги, і рани, й вогонь...
Це було у сімнадцятім році,
У привабнім світанні його.

1959

В СТЕПУ

Струни вітру невидимі —
Це ж в степу я на роздоллі!
Не спиняйте! Йтиму, йтиму,
Як колись, було, до школи.

Грудям вільно — не спиняйте! —
Скільки ж простору і світла!..

Струни настрою, співайте,
Струни, грайте в шумах вітру.

Даль далека оболоні
І квітками вбране поле...
Ген, там рвуться, наче коні,
Гривозбурені тополі.

Чи то вітер на отари
Кинув тінь легкої хмарки,
А з тієї хмарки хмари
Вже запалюють огарки.

Мабуть, буря буде, буря —
Небо сварить грозовито,
І землі орган — бандура
Заспівала серед літа.

Ластівки аж діл черкають,
З трав аж вогники зелені...
Не пускають, не пускають
І снують, снують круг мене.

Не спиняйте... я ітиму,
Як колись, було, до школи...
Грайте, струни невидимі —
Це ж в степу я на роздоллі!

1959

* *

*

Любе Поділля, миле Поділля,
Чую, мов кличеш мене на весілля...

Грають-гуляють свайби та родини.
Слухаю — гу-лі... малої дитини.

Гу-лі, та гу-лі, та гуленьки-лі!..
Квіти подільської, квіти землі.

Все зацвітає, як пісня на мові,
Як вірна любов по сердечній розмові,

Як щира робота усім гуртова,
Коли ще й до того ж удавсь голова,

І ланка, як квітка на всі пелюстки,
І очі, як зорі, і білі хустки...

Любе Поділля, миле Поділля,
Чую, ти кличеш мене на весілля.

Красне та гоже, усім на виду...
Кличеш, гукаєш...

Я радо іду.

1959

ЗАКУКУЙ МЕНІ...

Закукуй мені, зозуленько, ку-ку...
Серед тиші гаю, серед рос.
Я шукала долю не таку,
Не таку, як стріти довелось.

Закукуй мені, зозуленько, ще раз,
Та не куй про чортову напасть,
З тим, що стрілась, полюбилась,—
розвелась,
З тим, що стрілась, полюбилась,—
не звелась.

Закукуй мені, зозуленько, як світ,
Рано-вранці на світаночку яснім —
Скільки щастя ждати мені літ,
Чи й діждусь я зустрічі із ним.

1959

РІДНИЙ КРАЙ

Ти мене питаєш, друже,
Чом живу я не байдужим,
Чом люблю я край свій палко
І душею, й серцем змалку,
І чому ніколи в світі
Нам вже нарізно не жити,
ти питаєш.
Мабуть, тому, мабуть, тому,
Що багато сонця в ньому,
Що там мила квіти рвала,
Про любов мені співала,
Що там матері могила,
Про яку забудь несила.
Неньчин голос завжди чую,
По світах де не мандрую,
Де по людях не ходжу я —
Я Вітчизни голос чую,

Мов ту пісню, що знайома,
Мов розмову ниви й грому.
Де не йду, в краю якому,
Я душею коло дому...

Мабуть, тому, мабуть, тому.

1959

* *
*

Тихий морозець. Світла зима.
Віє й не віє — вітру нема.

Білі стежини стеляться вдаль —
Як голубіє неба кришталь!

Начебто справжній і дивний митець
Вивершив чудо, та й ще не кінець —

Твориться в русі у вічнім воно,
Десь започате красою давно,

Вічною знадою миле мені —
А сніговиця шумить вдалині...

Скоро надійде вона і сюди,
Буде шуміти, немов без мети.

Тільки ж насправді... Як я люблю
Шелест той, шепіт — аж не зловлю —

Він же в сніжинках тих сонце несе,
Все, що захоплює, сонячне все —

Шепіт і щебет далеких дібров,
Музику зладнену збратаних мов.

1959

* *

*

Мова — струн золотих перемога —
В ній і подвиги, й слава, і труд.
Ніжне слово, гартоване слово,
Серцю юному піснею будь!

Прийдуть справи буденні і звичні,
Та ніколи за далями літ
Не погаснуть вогні романтичні —
Вогневої поезії цвіт.

Збережи її рисочку кожну,
По дорогах із нею іди —
Й для зустрічних усіх подорожніх
Будеш сам тоді піснею ти.

1959

* *

*

Листя липне до панелі,
Тихі осені сліди...
Тиха пісенька Орелі
Долітає і сюди.
Там лишив я казку літа —
Не доказана була,
Вся у райдуги одіта,
Вся цвіла, не одцвіла.
Вся леліє, золотіє,
Даленіє уві млі,
Щось сказати не насміє —
Ще і досі на селі.
Не улюблена, не вгодна,
По фігурі не така,
Тільки ж серцем благородна,
А душею — ой яка!
Я люблю ту казку-мрію,
І не іншую, таку,
Що леліє, даленіє,
Щось сказати не насміє...

Милу, суджену, в вінку...

1959

* *

*

На пероні еН вокзалу
стрілись, як в гаю...
Змаювали, відгуляли
юність ми свою.

Певне, там дерева й досі
мрійно шелестять
Про твої ліани-коси,
очі-виноград.

І про ті рясні тумани,
що, як сон в гаях,
Нас вітали на світанні
в тихих берегах.

І про ті зелені віти,
що шептали нам:
Будуть діти, наші діти --
клопітно батькам.

Мов отямились. Дорога.
Поїзди гудуть.
Не забулось, анітрохи —
будь щасливим, будь.

На пероні еН вокзалу
стрілись, як в гаю...
Змаювали, відгуляли
молодість свою.

1959

НАМ НІЧОГО ГЯЯТИСЬ...

Коли сірее небо
і хмари не сходять —
Над полем, над лугом висять,
І скоро походи, і скоро дороги,
Ти хоч на часинку присядь.

Присядьмо всі разом за звичаєм давнім,
Батьки так робили й діди,
Коли починали щось діяти славне,
Чи путь їм лягала в світи.

Присядьмо і ми із тобою, мій друже,
І нам у незвідане шлях,
І нам розставання оце не байдуже —
Гука не байдуже он птах.

Ми рідне лишаєм, прощаємось з милим,
А те, що нас кличе, ще треба здобуть;
І скільки ще треба і розуму, й сили,
Ще бурі, ще грози нас ждуть!..

І сірее небо, і хмари не сходять —
Над полем, над лугом висять...
Та вже у дорогу! В походи, в походи!
Нам нічого гаятись, треба рушати.

1959

Я НЕ ХИЛЮСЬ...

Я не хилюсь і не схилюсь,
Хоч як ти будеш гнути,
На біса й снилась ти комусь,
Непрохана марудо.
У модний вбралася кожух —
Невже шануєш моду?
Як підіймусь, то з тебе й дух,
То з тебе й пір'я — годі!
Поки ще хворого мене
Ти з лапищ не пускаєш,

Доки мене недуга гне,
То ще ти силу маеш...
Мене у ділі не чіпай,
Я не сплошав ще в ділі,
І нитці суканій не край,
Та ще й основа ціла!
Йї навіщо снилась ти комусь,
Стара, суха огудо,—
Я не хилюсь і не схилюсь,
Хоч як ти станеш гнути.

1959

ВБРАЛИСЬ В ОСІНЬ ГАЇ...

Вбрались в осінь гаї.
Скільки зваб і принад...
Темний сад.

Листопад.

Очі-зорі твої...

Кожен з нас мов не зна,
Що давно не весна,
Що у злоті гаї,
Що мовчать солов'ї.

Кожен з нас мов забув,
Що всі строки відбув,
Що у злоті гаї,
Що мовчать солов'ї.

Цить. Мовчи. Не кажи.
Літ стоять сторожі.

Смутків лізуть вужі.
Цить. Про це не кажи.
Не кажи.

1959

* *
*

Нелюбов моя,
чим зараджу я?
Серцем — ні,
словом — ні,
правдонька твоя.

Не усе, що мав,
я тобі віддав,
Для другої ще
щось носив і дбав.

Ти прости мене,
не картай мене,
Що було між нас,
хай навік засне.

Хай навік засне
і забудеться,
Інший хай тобі
ще полюбитися.

1959

ЦЕ БУВАЛО НА ПОДІЛЛІ...

Це бувало на Поділлі,
Як ходив я до тієї,
Що очиці в неї, в неї...
Ох, і згадувать несила.

А проте їх не згадати,
Добрі люди, я не можу,
Бо ж хороша, ой, хороша ж!
Наче мальва серед саду.

Наче мальва, наче ружа —
Цвітом-літом осяває,
Білі руки простягає,
Оченята свої мружитьь.

Стигли яблука зриває,
І що яблуко — то щастя!
Та у кого ж таке й вдасться,
Я й не знаю, я й не знаю.

Наче поля їй не стачить,
Наче луків їй замало,
Мое серце теж обрала —
Що за сила, що за вдача!

Що за пісня тополина
На краю струмка стрімкого
Й та під зорями хатина,
Куди стежку били ноги!

Вже і згадувать несила,
А не те, що мати надію,
Крає серце зла подія...

А було ж це на Поділлі.

1959

ПОКЛИКАНА ЖОВТНЕМ ДО БОЮ...

Покликана Жовтнем до бою
З кварталів задимлених юнь —
З тобою, завжди із тобою
Іти б в молодому строю.

І свята вогнисті, і будні —
Весни неповторної дні —
Вели у манливе майбутнє
Під майва бентежних вогнів.

Обагрені ленінським стягом
Нездоланих юні ряди —
Гастелло і Люби відвага,
Олега вогонь молодий.

Омріяний прапор Комуни
Під сонцем шумить крізь літа...
Це ти, комсомолія юна,
Це ти, наша спілка труда.

Згадаються ріки, і гори,
І спалахи хмар грозових,
І похід тривожних, суворих,
Озорених років твоїх.

Для юності — мало півсвіта,
Для радостей юності — світ!
О, як тим горінням не жити,
О, як тих вогнів не любить!

З тобою, завжди із тобою
Іти б в молодому строю,
Покликана Жовтнем до бою
З кварталів задимлених юнь.

1959

* *

*

У двадцятому суворім
Комсомольців йшов загін.
Лютували у ті пори
Чорні грози, наче дзвін.
Бив тривожний час на сполох,
Кликав юнь на боротьбу...
А навколо — ворог, ворог! —
Смертну звершує сівбу.
Білопольській улани,
Врангель, Янгол * і Махно
Поле крúгом облягали —
То ставали хижим станом,
То котилися бураном,
Як в татарщину, давно.
...Йшли у полі комсомольці,
Пісня грíла серце їм,
І світило з неба сонце
Милим світлом польовим.
І тоді — ураз, раптово
І не знати звідкіля —
Чи з Яремчі, чи з Росткова
Налетіла буря зла —
Ще й не буря, тільки звістка,
Та вже чорна, як мара...
Та ще й хмари — низько-низько
Понад хвилями Дніпра...
І почавсь несамовитий
Бій на березі ріки...
Проти Янгола-бандита
Бились наші юнаки.

---

* Прізвисько ватажка контрреволюційної банди.
(Прим. упорядника).

Чорні бурі голосили,
По землі стелився дим...
Та пощади не просили
У ворожій орди.
До останнього патрона,
До останньої з гранат
Бились хлопці із загону,
Захищали владу Рад.
Про цей бій лиш ніч розкаже
Та кривавая роса...
Нещадима шабля вража
Та свинцевая оса!
Вже не бачити світання...
Вже упав і командир...
І лишивсь боець останній —
Весь поранений, один...
На піску — брати поснули,
Вже не встати їм до лав...
Він тоді останню кулю
Просто в Янгола послав.
Встав останній з комсомольців —
Похилились явори, —
Заспівав про ясне сонце,
Про червоні прапори!
Чорні тіні йшли зловісно —
Невмолима смерті гра!
Та дзвеніла горда пісня
Біля берега Дніпра.
І спинилися бандити —
Мовби зблиснули сонця,
Мов над цілим білим світом
Залунала пісня ця!
...Що таке? Мара чи сон це?
З-за дніпрової гори
Устає червоне сонце
І червоні прапори...

Та шабэль гарячі зблиски!
Та бандитів — до ноги!
І «Дайош!» красноармійське
Розлетілось навкруги!

* * *

Над Дніпром стоїть могила,
В вись здійма свою могуть.
На її високих схилах
Маки сонячно цвітуть.
А навкруг — заводів гуди,
Вітер спекою пропах...
Її Сонячною люди
Називають у степах.
Від Дніпра у ранню пору —
В небеса — червоний зблиск...
І здіймається угору,
Наче пісня,
Обеліск...

1959

* *
*

Вже нашій спілці сорок років!
О юнь моя, о юнь моя!
Поривів пристрасних, високих
Ніколи не забуду я!
Але якби й хотів забути —
Не дасться те ніяк мені.
В віках живому бути, бути!

Крізь даль імлисту
Дніпробудів
Горять і світяться вогні,
І світло зір, і світло сонця,
Знамен червоних весноцвіт,
Похідна пісня комсомольця,
Відлуння тих суворих літ;
І знов згадається Трипілля,
Степи, яруги, кураї,
Зелених банди, орди білих —
І знов бої, і знов бої...
Усе було...

Не раз, не двічі
У дні огрозені, вночі
Дивились смерті ми у вічі
На бій кривавий ідучи...
Я чую дзвін мостів залізних,
Гудіння домен, шахтний гул...
О, скільки нас, синів Вітчизни —
Промінновидих, сонцебризних,
Своє життя, свою снагу,
Свої пориви душ високих
Влили в труди, влили в бої!

...Гримлять кварталів дужі кроки,
Дзвенять — співають солов'ї.

Вже сорок років Спілці Юних,
Союзу серцем Молодих,
Які під прапором Комуни
Ідуть до світлих мет ясних.
Тож в сорокові роковини
(Не дань суха календарю)
Я комсомольцям України
Свій скромний дар оцей дарю —
Пісні, наспівані у серці,

Усі мої, усі мої,
В двобої виношені, в герці,
Пронесені крізь дим боїв.
Вітаю юність світлочолу,
Путі-шляхи до мет ясних,
Вітаю друзів молодих
В рядах поривних Комсомолу.
Хай буде красною весною
Життя на реях далини
І хай поривною метою
Освітять шлях перед собою
І наші доньки, і сини...

1959

* *
*

Вже не одна була весна,
І не одна палала осінь,
Та незабутньою вона
Живе в душі моїй і досі.
І, мабуть, житиме повік,
Не одведе очей ніколи,
Отак і йтиме з року в рік,
Як йшли було колись ми в школу.
Але хіба ми з нею йшли?
То тільки так — комусь здавалось!
В руках портфелики несли
І ними — ніби так — торкались.
Але ж горіли! О, немов
Палали сонцесходом!
І що таке — ота любов —
Ми десь пізнали тільки згодом.

Години йшли дощем з долин,
Літа пливли човнами —
І тих годин, і тих хвилин —
Мо', не було між нами?!
Забрали бісові літа
Ту вєсну, ранню вєсну...
І я не той, і ти не та —
Та ми ж тим дням ровесні!

(50-і роки)

ЛАСТІВКИ

Тоголітні, чудові мої,—
Де вас знову побачу, зустріну?
Чи повернете в любі краї,
В нашу хату — стару і гостинну?
Жду вас з далей, хороші, ой, жду!
Вам не легко вертатися, знаю,—
Та проте я дивлюся, дивлюсь, виглядаю,
Вам назустріч думками іду...

Й наче знаю, що знову діжду...

(50-і роки)

* *
*

Осінь шумить... осінь шумить...
Серце мов теж — яворове...
Листям тріпоче, птахом летить,
З віттям шукає розмови...
Серце мов теж — яворове...

Осінь шумить... осінь шумить...
В шумах гаї та діброви...
Важко без милого серденьку жить,
Важко без тебе, любове...
В шумах гаї і діброви...

(50-і роки)

* *
*

Та поталань же ти мені,
Судьбино бісова, лихая,
Пересвіти ще раз вогні
Тих незабутніх перших днів,
Що ліхтарями загасають!

Пересвіти, пересвіти,
Любові першої горіння,
І без пилюльок гіркоти
Обдай мене, мов злива, ти,
Зніми всі смутки із сумління.

1959

* *
*

Ввійти в лісок —
яке це щастя,
Та ще тоді, коли сніжок,
Та ще тоді, коли удасться

І бризки — дві краплі
З хмаринки немов,
Іздалеку чаплі
Летять з-за дібров.
Одна он зміючку
У дзьобі несе,
А друга, мов ключка,—
Малят стереже.
А тії малята
У батьковій хаті
І матері раді,
І сонечку раді,
І пробують крила —
Яка ж бо вже й сила!

Сопілка десь грає,
Співа за Оріллю.
Співай, сопілчино-
Осокорино,
Як в полі співала
Костівська Марина.
...Співає і досі —
Вона, не вона?
І видяться коси,
І снить далина.
Голубина...

І сонце, і хмари,
І бризки дощу,
І грому удари —
І чуть, і не чуть..

1960

Т. Г. ШЕВЧЕНКОВІ

(На відкритті пам'ятника
в м. Яготині)

У громаді, серед люду,
Ти із нами, наш Тарасе;
Був ти й будеш, був і будеш,
Людству вічна окраса.

Подивись на наше коло,
Даль оглянь кругом очима —
Скільки щастя, скільки поля...
А яка-бо красна доля!
Всі стежини несходимі —

Яготин і Переяслав —
Тут ходили твої ноги,
Де, бувало, й сонце гасло,
І губилися дороги.

Де ні світку, ні провітку —
Струни горя кобзареві,
Що спрядались в тонку нитку
Та на латку бідареві,

З-під якої й серце рвалось
Зерном, зерном з-під каміння...
Тільки ж нива засівалась
Не насінням — голосінням.

Ні, не сльози Катерини,
Чайки туга над полями.
Лет угору крил орлиних —
Наші сестри-героїні
Славні мужніми ділами.

Гей, ланів широкополич
Співи котяться машинні,
За машинами тополі
Наче птиці в далях синіх.

У розкутого титана
Все, що єсть,— на повні груди!
Чи до плуга, чи на пана,
Чи під сонце — дужим стане!
Все у змозі, все він будить.

Де оте лукаве горе,
Що косою нас косило?
Звівсь народ, живе і творить —
І безмежна його сила.

Далина йому космічна
І здолима, і підвласна —
Ера йде комуністична,
Зореясна, непогасна.

Люди-браття, хай достатки,
Й доля, й щастя линуць світом!
Батьку, чуєш, чуєш, батьку,
України мовлять діти!

1960

АБРИКОСА ЦВІТЕ...

Абрикоса цвіте.
Синій, дальній димок...
Тільки степ, тільки степ
Та весінній садок —
Голубий холодок.

Ти у думці прийшла.
Ти як згадка, як тінь,
Із мого ти села,
Що за тисячу гін.

Що за тисячу гін,
Що за тисячу літ —
Несполоханий цвіт...
Ти у думці прийшла.

1960

РАЙДУГА

Пишнотою грає
Серденько моє —
Барви добирає,
Кольори дає.
Райдуга з Підсмужжя
Косу виклепа —
То ледь-ледь, то дужо
З далей проступа.
Пішки б під такою
У світи піти б,
Стежкою крутою
До життя мети.
І з такою б в далі
Літаком летить,
В дугах аномалій
Скарбища розкрить.
Її своє серце власне
В ширості віддять —
Ті ж серця не гаснуть,
Що палають в лад.

Хай по виднокругу
Розстилає цвіт
І в орбітах-дугах
Всім, що є, горить.
Хай по виднокругу
Над усім пала —
З другом і за друга
На ясні діла!

1960

СПІВАЧЦІ

На конкурсі
художньої самодіяльності

Замріть, замовкніть, солов'ї,—
Як все кругом, до речі,—
Ви соло слухайте — її,
Коли вона щебече.
Коли вона веде, веде
Ту ниточку тоненьку,
Що не послабиться ніде —
Лише серденько тенька...
І вже не в залі, у вогнях,—
Ви у гаю далеко...
Солодкі квіти і весна,
Йї на серці легко, легко!
І десь ви марите в літах
У тих, у солов'їних,
Що все частіш встають в очах,
Мов вежі на руїнах,
Але які і знову й знов
Вас юністю щасливлять,
І ваше серце, вашу кров
Всім найдорожчим живлять...

І ТИ ЗГАДАВ...

І ти згадав красу її —
Пориви юності своєї...
І рейок дзвін, і солов'ї,
І знов бої, і знов бої
Із станом білої Вандеї.

Мистецтва чистого шукать
Тоді тобі не довелося —
Революційних днів плакат
Вбирав і піт, і кров, і сльози,

І кликав мовою вогню
На смертні, відчайдушні битви.
Не ресторанних блюд меню,
Не хорів зладжених молитви,

Не спокій виточених брам
Над холодками супокою,
А меч і присуд ворогам
У безнастанному двобої!

І грозовитої пори
Зелені хвилі-блискавиці.
Такими йшли, такі були —
Вогні світилися в смаглих лицах...

І ти згадав красу її,
Подруги юності своєї,
І рейок дзвін, і солов'ї,
І знов бої, і знов бої
За світле небо над землею.

1960

ПОМЕРЕЖАНЕ ЗІРКАМИ...

Помережане зірками
                                сине небо України,
Як за давніми роками
                                осіянне, світле нині.
Я тебе люблю за лист той,
                                що шумує, що тріпоче...
І такий солодкий змістом
                                шум той, легіт серед ночі.
Я тебе люблю й за хмари,
                                що розійдуться хмарками
Та й гуляють, то у парі,
                                то за руки, й вервечками...
І все ходять, ходять, ходять,
                                щось виношують кохане,
Як той вітер, колобродять,
                                від любові п'яні, п'яні.
Так і нічка в щасті пройде,
                                і на сході день задниться —
Мов десь хлопець йде з походу
                                й просить в дівчини напиться.
А ота йому відерце:
                                — Пий, юначе, пий
  крижану...—
Б'ється серце, стука серце,
                                лиш юнак з-під чуба гляне,
І од погляду й кохання
                                день і нічка розійшлися...
Гаснуть зіроньки останні,
                                а я ще й не надивився...
Помережане зірками
                                сине небо України,
Як за давніми роками
                                осіянне, любе й нині.

1960

ПЕРЕМОВИ ГРОМІВ...

Перемови громів.
    Переблиск блискавиць.
Гул ночей, гомін днів.
    Карі очі криниць.

Як любив я той край,
    як світив він мені
В солов'їний розмай,
    в темні ночі війни!

Й хоч якими були
    смертні дні і часи,
Та лунали з долин
    гровиць голоси.

Іх дніпровський розлив —
    мого серця печаль,
І той спів, той мотив,
    що десь линув у даль.

Віддалявсь, віддалявсь,
    йшов кудись, віддалявсь...
А я падав, вслухавсь...
    умирав, а вслухавсь...

...Коли б пісня твоя
    не жила в тих краях,
Не повірив би я
    і у спів солов'я.

Коли б слово твое
    не звучало, як є,
То нащо ті й літа,
    що зозуля кує.

І ніколи б я з трав
в тім краю не устав,
І ніколи б отам
не сказали б уста:

Перемови громів.
Переблиск блискавиць.
Гул ночей, гомін днів.
Карі очі криниць.

1960

ТА НЕМА ДЕ ЛУЧЧЕ, ЯК НА ПОЛОНИНІ...

Весняного ранку, золотого ранку
Сходила з погір'я дівчина-чабанка.
Брала овечата та й на рученята,
На горбах спиняла чорні оченята.
Йдіть, пасіться, вівці, по траві-долівці,
Кружать та ворожать в синім небі кібці.
Йдіть, пасіться, вівці, по траві-мураві,
Я вас не покину ні пізно, ні рано.
Будуть нам котиться овечки, ягниці,
На добро, на щастя отара плодиться.
Пожену отару до гаю в кошару,
Пожену на тирло в холодильник під хмару.
Гей, на полонині ходять тіні сині,
Та нема де лучче, як на полонині.

1960

* *

*

О квіти, квіти прилісні,
Червоні, сині, жовті квіти...
Дружив я з вами повесні —
Ви завели мене у літо.
В таку всевладну гущину,
Природи дивне лоно,
Що вже й не згадую весну,
Бо весь я ваш, до дна в полоні
Нових турбот і хвилювань
Нового непокою,
Дерзань, захоплень і шукань,
Наснаги молодії.
Ви завели мене в полон —
Не треба ж повороту!
Гори, дозрілості вогонь,
Бери всього в роботу.
Веди на звершення нові,
На спільні досягання,
Щоб ні осінній вітровій,
Ні смутки розставання
Не відчахнули гілки, ні!
Щоб літо в ній шуміло,
Щоб дні наснаги, творчі дні
По далині гриміли.

1960

МАЛЬВА

Мальва перед хатою
чари налива,
Хто ж у хаті пташкою,
хто, скажіть, співа?

Кожна квітка зіркою
з гільця процвіта,
Та чи пташка вилетить,
гостя привіта?

Гість чека, хвилюється,
на воротах жде,
А співачка гається;
ну, ніяк не йде...

Мальва наливається,
мальва аж горить.
Вийди, вийди, дівчино,
догорає цвіт.

1960

НА РОЗМЕЖЖІ ДОРІГ...

На розмежжі доріг
Чорний дуб не шумить,
Вітер спить в ковилах,
І навколо все спить.
Там солдат, там лежить —
Мов легенда — солдат,
Над ним сонце горить,
Неба зорі горять.
Що не рік, навесні
Туди люди ідуть,
І дівчата квітки
На могилу кладуть.
І приходять одна
Серед подруг сумна —
Йй пісні не пісні
І весна не весна.

Там лежить той, що в май
Йй навіяв — кохай!
І сказав, як опік:
Куля вб'є — ізгадай.
Там лежить той, що вів
За собою загін,
Що від нього тікав
Німчура не один.
Там навіки герой
Собі місце обрав
І навіки поліг
В долину серед трав.
...Що не рік, навесні
Туди люди ідуть,
І дівчата квітки
На могилу кладуть.
І приходять одна
Серед подруг сумна,
Йй пісні не пісні
І весна не весна.

1960

* *
*

Не кажи мені, серце, нічого
І в тривогах сумних не боли,—
Хай лягає щаслива дорога,
Хай надії зринають з імлі —
Все новіші, й новіші, й повніші,
Як та хвиля за хвилею,— йдуть,
І долю хай кличуть,
і серце хай тішать,
І щастя й надії несуть...

(1960)

* *
*

Дороги, першії дороги
У світ,
на люди,
край землі,—
Ви не потьмарились нітрохи!
І синь долин,
і гір відроги,
Ви милі й любі звіддалі.
...А скільки раз збивав я ноги,
А скільки бурі рвали злі
Йї зринали привиди в імлі!..

Дороги, першії дороги —
У світ,
на люди,
край землі...

1960

МОЛОДИСТЬ, ТИ ХОРОША...

Молодість, ти хороша,
Юність — благословенна;
Посестри: серцем схожі —
В колосі начеб зерна.

Вас я знавав віддавна,
Бувши колись коммольцем,
Ваша дорога славна
Щирістю, вірністю, сонцем.

Ваші юнацькі груди
Вбрали стільки озону,
Що аж дивують люди,—
Щастя ж усіх полонить!

Кожному юність мила,
Росами ранків умита —
Як ми, о як ми любили
Перші шляхи громовиті.

Сині несхожені далі,
Ластівки скрики над нами...
Як ми, о як ми палали
В перших походах серцями.

Може, тільки здається —
Всім воно любе, минуле,
Тільки ж і досі серце
Тим відкликається гулам.

Може, не знаю, може,
Слались й колючі стерні...
Молодість, ти хороша,
Юність — благословенна.

1960

КОМСОМОЛІЯ ЮНА МОЯ...

Комсомолія юна моя,
Хоч було це й давно, та літами,
Як і ти, молодію і я,
Як і ти, я іду, а між нами,

Що та відстань сувора часу,—
А нічого не значить, скажу я,—
Хіба вахти і я не несучу,
Хіба Партії кличів не чую?

В ногу йду. Барабань і мені,
Комсомольських бригад барабане!
Це було до війни, це було й на війні —
Я з тобою ішов не останнім.
Я віддавна люблю, я безмірно люблю
Заклопотану юність ділами,
Я ніколи своїх золотих не спалю
Мрій, сповитих твоїми літами,

Хай палають надії, як день,
Осіяний вогнем семиріччя,
Хай у колі і справ, і пісень
Найсердечніші будуть в нас стрічі.
І в степу, й на майданах будов,
І де вітер і хвилі дніпровські,
Де серця комсомольські
    й комсомольська любов,
Де діла золоті комсомольські.

1961

МИ ТІ, ЩО ЮНІСТЬ НЕСЕМО...

Ми ті, що юність несемо
Священних днів Вітчизни,
Ми ті, що сіємо, жнемо,
Що куємо віки залізні,
Ми ті, що в космос летимо
І протинаємо наскрізно

Безвісну даль, що вся немов
Каскадно-пружна й сонцебризна.

Ми ті, що здружено йдемо
Крізь лиха всі, крізь ночі грізні
В осяйні далі Комунізму —
Ми ті, що в вічність ідемо.

Ми ті!
Ми ідемо!

1961

ПОЕТ

П. Г. Тичині
(На день 70-річчя)

Від серць пісняреві
складаючи шану,
До юного кола стаєм,
Сплітаєм вінків золотих побажання,
Троянди любові кладем.

Не гнися, тополе,
шумлять твої віти
У синюю неба глибінь,
І даль врожаями наповнює літо,
Співа небокраю розгін.

Ми словом поета
світанки вітали —
Прийдешнього радісний день;
В трудах і походах
нездолане брали,
ми знали:
Нас Партія наша веде.

У хорі єдинім
і села, і місто —
Хто ж в єдності сил не пізнав!
Сердечно і юно
співець молодисто
Пісні комсомольцям співав.

І як не згадати
нам перші походи —
Чи хмари зловісні, чи смерть!
І ворога кулі, і вітер напроти,
Та йшли ми за щастя вперед.

Шаблі не щербились —
Григорій Котовський
На пана крізь марева мчав,
І вітер степами шумів
задністровський,
І з піснею слави гуляв.

І сонце з-за хмари,
і дощика бризки,
І відгомін райдужних рік,—
Заспівує пісню в степах
трактористка
Знайома Олеся Кулик.

До зір Комунізму
прямує планета —
Народів щаслива весна;
І слово поета, і пісня поета
В застольному крузі луна.

Були ми на квіти,
на сонце багаті
В трудах і в походнім строю,

Та знали ми добре,
як знають солдати —
Із піснею легше в бою.

І ми полюбили
тичинівське слово
В суворі, захмарені дні,
Коли загриміли громи задніпрові
В священній, нещадній війні.

Наш любий поете,
хай щира присвята
У хорі народнім бринить,—
Хотів я від серця її проспівати,
Потиснути руку і літ побажати,
Дорідних, хороших,
тичинівських літ.

1961

НАД ЛІТАМИ

Над літами, над літами
Прапор юності шумить,
І здається, вічно з нами
Вгору рветься він, стремить.

І ніхто, ніхто не спинить
Його пружного крила —
Його пера соколині,
Сила в нього не мала.

Рветься, має, не стихає,
Кличе юних, кличе всіх,

В кого б'ється, в кого грає
Кров відважно молодих.

Йому духом вічно з нами
В далину віків стремить —
Над літами, над літами
Прапор юності шумить.

1961

ЩЕ ПАДАВ СНІГ...

«...А вже весна,
а вже красна...»
(Народна пісня)

Ще падав сніг,
а вже весна десь хитро
Усміхнена з-за лісу йшла,
Уже цілована десь там
південним вітром,
Всі зваби й радощі свої несла.
І, як було це їй
уже не вперше,
Всіх полонила й тут,
усіх...
Всі юні сподівання перевершив
Її прозорий і закличний сміх.
Під снігом прокидалися любистки,
І дзвоники дзвеніли із-під стріх.
І небо — мов краса
узорів петриківських...
А ще була зима...
Ще падав сніг...

1961

* *

*

З-під ясеня, з-під кореня
Джерела б'ють остужені,
Іди сюди, наморений,
Спинись отут, натруджений,

Напийсь води керничної —
І знов де сила зродиться,
І серце присолодиться,
Й душа захороводиться.

Напийсь води керничної —
І заспівай розлогої,
І звичної, і вічної
Над вічною дорогою...

1961

* *

*

Весна в квартиру... Чорт би взяв!
Аж захлинається від сміху.
Пташиний грай... Небес краса...
Гарячий промінь б'є у кригу.

Кайдани рве Дніпро, гуде!
Бо не по ньому ця одежа!
Гуде органно узбережжя:
Весна іде! Весна іде!

1961

* *
*

Одлистується листами...
Перемучиться ночами...
Та й затихне.

За далекими літами
Чи згадається хоч снами
Оте їхне?

Як удвох було ходили,
Як любились, говорили
В тихі пори.

Зорі любі, очі милі,
І дніпрові гори-хвилі,
Сині гори.

Як шепталось — гаю-гаю...
І пливли, мов по Дунаю,
В невідоме.

Як питалося — кохаєш?
А вчувалося — не знаю...
Сон, потома.

Гай, перейдено десь кладку,
Й тільки згадка, тільки згадка
Душу точить,

Що не спряла нитки прядка,
І розбили грози гатку
Серед ночі.

За далекими літами
Чи згадається хоч снами
Оте їхне?

Одлістуються листами,
Перемучаться ночами...
Та й затихнуть?

1961

**Я МАЧОК ПОЛИШИЛА,
НЕ СПОЛОЛА...**

Я мачок полишила,
  не сполола —
Цвіт горить його
  хай довкола.
Хай горить, цвіте,
  очі милує,
Може, десь привидиться
  він і милому.

1961

* *
  *

— Може, втома?..
  — Анітрохи!..—
Парус.
  Весла.
                                Радість.
  Сміх.
...Колосонячні дороги
Наших райдуг весняних.

І моя ото дорога,
І мої ото путі,
І мені через облоги,
Не стомившись анітрохи,
Йти і йти...
Іти.

1961

НЕ ШКОДУЙ

Ні, не шкодуй теплого, доброго слова,
Будь щиросердним, юначе, на нього,
будь!

Хай, може, й лишок буде в тій ласці,
Та не погине той лишок — придасться,
хай.

Може, тим лишком якраз і випадіш —
Ти комусь смутків частину розвієш,
ти.

1961

РОЗМОВА З СЕРЦЕМ

Я не знаю, що там в тебе —
Компенсація, декомпенсація...
А мені робити треба,
Спочивать немає рації.

Тож давай, давай без лишнього,
І на тому вже домовимось:
Треба нам не спать під вишнею,
Не тягти за вус колишнього,
Не боятись, що потомимось.

Втома, серце, річ звичайная,
Ми без неї не обійдемося,
Ми без неї заскучаємо,
Личить чесно їй навідатися

До людини працьовитої,
Беручкої, на все гожої,
Змалку в труднощах сповитої,
Що й під гору суне з ношею,

Що живе в труді захватному,
Добрим наміром настроєна,—
Не вгинаться ж в ділі ратному
І не скніти ж в заспокоєнні!

Хай там нудять собі фендрики,
Обумовлення вигадують,
А ми будьмо, серце, щедрими,
Лиш такими, що світ радують.

Будьмо, серце, щиросердними —
Справ хороших не обміряти!
І хай жменею, та зернами ж,
Тільки добре будем сіяти.

І тоді нам навантаження
Не здадуться тільки болями —
Нас огорнуть милі враження,
Й жодних докорів, ображення,
Ані риски невдоволення!

І до біса, певне, вернеться
Вся ота декомпенсація.—
Ні, ще жить з тобою, серце, нам,
Спочивать немає рації.

1961

ФІОЛЕТОВА, СИЗА, ТУМАННА...

Фіолетова, сиза, туманна,
Голуба голубінь-далина...
Може, я надивляюсь востаннє,
А там раптом — ні чо го — війна!
Навіть вибуху вже не почувеш,
Що жило і було — мить, нема...
Будував, мурував — не збудуєш...
Лиш космічна кругом курява,
Що для вічного, може, й потрібна,
А моему серденьку — нащо?
Я ж ніколи не бивсь за подібне,
Як же прагнути міг я в н і щ о ?
Я реальним в віках відігрівшись,
Весь пройнявшись жагою життя,
Наддніпряньськими ранками вмившись,
Пооріллям я визрів в буття.
Я в сімнадцятім році в п'ятнадцять,
Як засвічений сонцем горів
І розхристані груди юнацькі
Ніс крізь хмари і бурі, як спів.
І проніс до найкращого в зорях,
До найліпших долин і квіток,
Від досвітнього стрілу «Авроры»,
Від легенд, і від дум, й від казок.

Я проніс, як напоєні з райдуг
Золотаві троянд пелюстки,
І не знаю, скажу я, чи знайдуть
Щось подібне наступні віки.
Як же міг я ту кинуть дорогу,
Як же прагнути міг я в н і щ о,
Що для вічності, може, й нічого,
А моему серденьку — на щó?
Я не вірю, що дні ці останні,
Що остання над світом весна,
І що граються діти востанне,
І востанне лілея зрина,
І що сонце заходить востанне,
Спів зозулі востанне луна,
І востанне в коханні розстання,
І востанне берізка сумна...
І що я надивляюсь востанне,
А там раптом — н і ч о г о — війна!..

Фіолетова, сиза, туманна,
Голуба голубінь-далина.

1961

ТИХ ДНІВ...

Тих днів обвуглена блакить,
Незгасний шал пожарів...
Хотілось нам любити й жить,
Та як!... о весен чари!

Хотілось нам, а смерть кругом
І клала, і косила...
І все бігом, бігом, бігом...
Якась нечиста сила!

Ми знали ціну силі тій
І йшли її бороти.
Нащадку, слухай — тінь не тінь...
То йдуть звитяжні роти!

Солдати в бій за тебе йдуть,
За світ очей дівочих...
Солдати йдуть, солдати йдуть...
Назустріч — дні і ночі,

І їх обвуглена блакить,
Незгасний шал пожегарів...
А так хотілось жить, любити!

О весен перших чари!
О наших весен чари!

1961

«ІВАНІВ ГАЙ»

(РОТОНДА)

«Іванів гай» —
  на кручі гай,
З-за Ворскли сонця вістря;
Полтавщини зелений край,
Співучі струни бандуриста.

Присядь отут
  і слухай все,
Що звідусіль долине,

* «Іванів гай» — місце на крутому узвишші над Ворсклою, де любив сидіти і мріяти Іван Котляревський. (Прим. автора).

І ти начуєшся пісень
Моеї України.

Від Котляревського-співця
До піснярів Комуни,
Що їх пісні, як цвіт в серцях
У найюніших, юних.

З глибин в переліку імен
Встають літа вогнисті.
Та даль тебе всього пройме
Своім глибоким змістом.

Найліпша пісне, визривай,—
Чи струни, чи дороги?!
Далекий обрій, світлий край —
О, скільки вогневого!

Тим оновляється земля —
На мир-бо,
  не загрозно;
Шумлять поля...
  поля, поля
Пшеничні й нафтоносні.

А коли глянути навкруг,
В яке ти хоч сторіччя,—
Де в світі є такий ще луг,
Такі гаї, приріччя?..

Де в світі є той жар краси,
Що будить спалах росний,
Такі співочі голоси
Красунь полів колгоспних.

Де в світі є той дух землі,
Що так здіймав до зброї

І на панів, і на царів,
Та всіх, та всіх горою.

Та і мене підніс, підняв
Той дух землі вогнистий,
І все, що мав, в дорогу дав,
В дорогу Комуніста.

Ї чи знав би я коли пісні
Покличні з лав повстанських,
Коли б не сонце в борозні
На полі цім полтавським?

Коли б не красним багрецем
Лягало злотне слово,
І чи співав би їх оце
На рідних струнах мови?

«Іванів гай» —
на кручі гай,
З-за Ворскли сонця вістря —
Полтавщини зелений край,
Співучі струни бандуриста.

Присядь отут
і слухай все,
Що звідусіль долине,
І ти начуєшся пісень
Моеї України.

1961

ВОЛОДИМИРУ СОСЮРИ

Я знаю, друже, не один
Тобі складу вінок пошани,
Ти наш пісняр, ти наш акин,
Вітчизни любий, лірний син,
Поет її коханий.
Співець держави ясних мет,
Походів воїн смілий,
Моеї юності поет —
Ми так тебе любили!
Донбасу гомін і Дніпра,
Історії герої,
І літ озорена пора —
Оспівані тобою.
І нареченій в дар вінки,
І матері утіха —
Благословенні сторінки,
Поезій світла книга.
Твої сердечнії пісні,
Твою солодку мову
Любив я слухати у дні
Спокійно-барвінкові.
А в дні суворої війни —
Солдата грізне слово,
О, як любив твої пісні,
Твою солодку мову!
Я одного б тобі бажав
Над всі мої бажання —
Щоб ти ще довго нам співав,
Поете наш коханий.
Щоб довго слухала твої
Пісні моя Україна,
Як ранком слухають гаї
Ту мову солов'їну.

1961

З ПУЧКОМ КОНВАЛІЇ...

З пучком конвалії самотне
Стояло в білому дівча,
Як павутиннячко, тендітне,
Та ще й, бач, слізки у очах.

І думав я, з якого лиха
Красу столочують жалі...
Я все б віддав, щоб тільки втіха
Далася в ручки ці малі.

Я все б віддав, щоб сміх і радість
Були для юності завжди.
Щоб вічна юності принадність
Жалів не знала і біди.

1961

УПАЛА БЕРЕЗА

Упала береза від бур навісних,
Край лісу упала на трави рясні,
І біло корою проліг її біль...
Горіла, світилась, як в полі метіль...
То місячним сяйвом, то сонця крайком,
То білої чайки з-за хвилі крилом
Усе мерехтіла, ввижалась в очах
Та біла береза, те юне дівча.

І досі, куди я, куди я не йду,
Підтята береза мені у виду,
Вся піснею стала у серці мені —
Співав я в походах її на війні,

І в ранах кривавих, було, я згадав,
Йї не знаю, чи марив, чи справді співав.

Йї здалося, що я того б пострілом вбив,
Хто білу березу край лісу згасив,
Ту білу, світлу, світлішу за рань,
Замріяну в весни пізнань і кохань...
Що вже не чарує в гаю, не шумить,
Що тільки у пісні лишилася жить,
Та в долі дівочій, бува, пролуна,
Як скрик з-за туманів, як слово «війна».

1961

СУПУТНИК

(В дні першого польоту)

До місяця й зірок його рівняти можна,
Але щось єсть не те у сяєві отім,
Що з блиском мислі віщої тотожний
Заряд його на висході крутім.
І суть уже не в образах ліричних —
Романтика весни іще своє пожене!
І хоч беру слова я на полицях звичних,
Та все незвичним трепетом пройма мене.
Він входить владно в дім моєї мислі,
Як вже ввійшов у міжпланетну даль,
Йї хоч знань моїх ще надто крихти стислі,
Але вже вся гримить в мені
його космічна магістраль.
Як квітки цвіт мені присниться може,
Як давній друг, як вишня в перших днях...
І не зірок вже тільки огорожі,
А небо — сад, а небо — степ, а небо —
битий шлях.

І хоч безмірно я люблю свої долини
й ріки,
Свою любов, досади, гнів, печаль...
Та вже я й там, у просторах великих,
Й скажу по правді — й жаль мені,
й не жаль
Того, що є, було і буде
На всіх долинах, греблях і горбах земних,
Всього того, жили чим, мріли люди —
Прологом вікових надій своїх
і епілогом марень вікових.
...Нових просторів даль в стрімкім лету
відчую,
І такти серця в мент нових годин,
В якимсь космічнім курені переночую
(А чи й вернусь коли до рідних я долин?..)
Та вже мені не тим, що був, й вернутись,
Бо йти рокам в напрузі наших мет,
І я радий, що не стоїть воно, те —
бути чи не бути? —
А тільки — так! А тільки — так, вперед!
І хоч на те я не відважу вчасно
Вагомих слів — романів чи поем...
Та знаю я,
що геній людства в вічності не згасне,
Бо ми не просто, ні, живем —
ми в вічність йдем,
грядем!

1961

БЕРЕЗИ Й СОСНИ У СНІГУ...

Берези й сосни у снігу,
Між них дороги гололідні.
Мовчання й сон. Ані гугу...
Ані пугу...

Пташок не чути перелітних.

Та я люблю цю тишу снів,
І білих марев світлий спокій,
І тінь задуманих лісів,
І світло місяця високе.

В ці пори, мабуть, я родивсь,
І все оце — моя колиска,
І все оце, що з ним здруживсь,
Моїх захоплень казка-книжка.

Непереказане все — знаю!
Непереспіване ще — ні!
І мрію тим, що відшукаю
Я тут заховані пісні.

Мовчання й сон — ані гугу...
Ані пугу...

Пташок не чути перелітних.

Берези й сосни у снігу,
Між них — дороги гололідні.

1961

ЧЕБРЕЦІ НА ЛУКАХ...

Чебреці на луках.
Пахнуть чебреці.
Щось мені розлуку
Шепчуть вітерці.

Щось вони на вухо
Раять, та таке,
Що не варто й слухать,
Бо гірке, гірке.

Ви б мені казали,
Що там у гаю,
Краще б нашентали
Молодість мою.

Краще б ви у згадку
Та оте вплели —
Бач, як квіти-братки
Та росли, жили.

Як, було, любились
Та колись, колись...
Як, було, здружились
Й раптом... розійшлись.

Зник за голубою
Далиною сад.
Хто ж тому виною —
Що його й казати?

1961

ГРОЗА ВЛІТКУ

Над гречками, над річками
Рвалась, билась блискавками,
Рвалась, билася об камінь,
Припадала,
Обнімала
Всі шляхи, як є,
Руками,
Та шалено піднімалась
Знову вгору,
Знову вгору,
Розчахнулась,
Розридалась
У найтяжчу сквиру-пору...

(1961)

* *
*

По-осінньому, певне, востаннє
Журавлиний десь губиться крик,
Замітає лушпиння каштанів
Золотою мітлою двірник.
І мете, і мете... Тротуари
Вже не тими здаються мені,
І проходять задумані пари —
Ні, не так, як ото повесні.
Щось якоюсь невидною ниттю
Повело холодочки і тінь,
Наші, мабуть, уже многоліття
Вичахають від знад, і болінь, і хотінь...

Може, все це для згадки й негоже
І за краще було б нам — мовчать,
Але ж душі щось наші тривожить
І печаллю щось стало в очах.
По-осінньому, певне, востанне
Журавлиний десь губиться крик,
Замітає лушпиння каштанів
Золотою мітлою двірник.

1961

* *
*

Я ближче до сонця,
Ти що не кажи —
І стан цей, вогонь цей
Мені до душі.
І буду отак я
В співпраці із ним —
На чорні атаки
Вогнем відповім.
На чорні, облудні,
А де б не взялись —
Й передні і кутні
Посиплються вниз!
А я отак вгору
Та вгору, увись —
Любив крутогори
В дитинстві колись.
Та й досі любові
Тії не позбувсь,
Щоразу до сонця
Берусь і берусь.

І видиться добре
Уся далина —
Мое Подніпров'я,
Моя дивина!
Мое Поорілля,
Заочіпське все,
І ниви, і ріллі
На струнах пісень.
Сумні, одсахніться,
Веселі, вперед!
В майбутнє дивіться,
Там зорі, не смерть.
Одлиньте, прилипні,
Розтаньте, як віск,—
Я в вічному липні,
І грози — мій риск.

1961

* *
*

Тільки горбик над солдатом,
Та ще вітер...
І ні знака, ані дати,
Жодних літер.

Тільки горбик над солдатом
Та мовчання...
Вже не будуть виглядати
На світанні —

Ані сестри, ані мати,
Ані діти...

Тільки горбик над солдатом,
Та ще вітер.

1961

**ПАМ'ЯТНИК Т. Г. ШЕВЧЕНКУ
В ПОЛТАВІ**

(Згадка, рік 1921)

Напровесні гуде Полтава.
Під ноги розталь. Березневий сніг.
Шумить майдан. Колона Слави
Виходить на новий поріг

Життя нового. Прапорами
Розцвівся пурпуровий день.
Йдемо в розмай, йдемо з піснями...
І сонце на майдан іде.

І всі до нашого Тараса,—
З Диканьки, з Гадяча чуби,
Степів Полтавщини окраса —
Жіноцтва очі голубі.

...А хусточки, як є, червоні
На всіх, на всіх,
                                куди не глянь! —
Вогнисті збризки пеларгоній,
Далекі спалахи повстань.

Ще хтось чекає Катерину.
Ще оглядається на ніч.

В нове ж крокує Україна
І сяють тисячі облич,

Хоч трудно так — руїни, голод,
Дроти блокад, іржа посух...
Та б'є все дужче й дужче молот
І глибше землю крає плуг.

...Напровесні гуде Полтава.
Рік двадцять перший. Монумент
Навічного — жива прослава,
Живий серед живих поет.

Незгублені сердець завдання —
Все зібрано, зернину до зерна,
В задуму на чоло Титана —
І зміст, і смисл нового дня.

Виходить праця на арену,
Рокочуть струни кобзаря...
О земле в килимах зелених,
Зоря, досвітня зоря...
І мир, і праця на арену.

Нового зваби невситимі
(Десь лячний з ночі крик крука),
Та вже громада вільна йтиме
І незаможника, й робітника.

Ідуть, ідуть... (о згинь, недоле)
З віків усіх, з минулих літ!
Ми стали скелею навколо,
Ми заспівали «Заповіт».

1961

* *

*

...І знову я в Москві,
І знову сяють зорі
Кремлівських веж —
і древніх, і нових...
І знову в згадку давні дні суворі,
І зброї дзвін,
і грім гармат,
і хмари лих...
Було це так давно,
що мовби вже й забулось,
Але живим живе
і пам'ять не стара...
О слави нашої довічна неминувість,—
Осяйний блиск її непам'ять не стира!
Над Спаською дзвенять
одвічні зорепади,
Спалахують з віків
тривожні блискавки...
Той сорок перший рік,
те сьоме листопада —
І бойовий парад — парад через віки!
Ми всі отам були, ми всі ішли до бою
І зорі на Кремлі не гасли ні на мить.
Москва моя, Москва!
Ми всі були з тобою!
Ти чуєш — у віки наш дужий крок
гримить!
Ідуть, ідуть літа крізь зір химерні сплети.
Сивіє Мавзолей.
(...Ідуть і йдуть полки...)
Відлуння грізних літ...
І слухає планета...
Іде, іде парад! Парад через віки...

1961

ВІЙНА

Летіли стріли
в будні, в неділі,
Цілили стріли
в кості, у тіло...
В білеє тіло,
в серце гаряче...
Матінка б'ється,
милая плаче.
Тільки ж на сльози
хто нам зарадить —
Верби та лози
в смутках левади?
Верби та лози,
далі осінні...
Все у морози,
в віхоли зимні...
Взміш з ворогами —
Крук над лугами...
Світ — наче вмерши...
Туга і туга...
Рік сорок перший...
Рік сорок другий...

(60-і роки)

* * *

Війна, війна...
Криваві рани
І міст, і сіл вогнем горять...
І чорно-димним ураганом
Шумують обрії, гримлять...
Життя толочиться страхіттям,
Що ходить-бродить з краю в край,

В огні горить зелене віття,
Любов і мрії гинуть миттю,
І чорний ворон кричає: кр-р-ра...

* * *

Війна, війна...

Червоні крила...

Снарядів смертні пазурі.

І за могилою могила...

І за могилою могила...

І безліч круків угорі...

І все неначе остовпіло,

Заклякла в стумі далина...

З-за згарищ сонце вирина...

І за могилою могила,

І за могилою могила...

Війна...

(60-і роки)

* *

*

Ждала з битов молодиця
Свого мужа-чорнобривця.
Виглядала його зрання,
Цілий день і до смеркання,
Доки сонечко не ляже,
Цілу нічку — до світання...
Що то — серця сподівання! —
Не питайте — не розкаже...

Ждала літо, ждала осінь,
Ждала зими, ждала весни...
Мо', вернётся,
Мо', воскресне?..

...Не вертається і досі...

(60-і роки)

БІЛІ ВАСИЛЬКИ

Димні дороги, розвилки
Нам пролягли в далині...
«Білі васільки, білі васільки...» —
Ти наспівала мені.

Орди котилися вражі...
Знову атаки... і знов...
Серцю любити не закажеш —
Вільне, як пташка, воно.

Кожного разу, як тільки
Пісню почую оту,—
Знову побачу білі васильки,
Білі васильки в цвіту.

У степовім різнотрав'ї
Бились ми в смертнім бою...
Квіти скривавлені клав я
Там на могилу твою...

Дальні дороги, розвилки...
Знову я ними іду...
Білі васильки, білі васильки,
Білі васильки в цвіту...

1961

* *
*

«Как много девушек хороших»...
(З пісні)

Я на Кубані був у сорок другім,
Коли прорвались німці на Дону
І полились рудавим диким морем
На Сталінград і на Кавказ...

Тоді,

В дні відступу, о, стільки вас, хороших,
Дівчат, жінок побачить довелось...

О, як болить і досі моє серце,
Що не зумів я захистити вас,
Що не здолав я вас оборонити
Від ворога... У Сталінграді вже
Мені розповідали: в Краснодарі
Везли дівчат до рову. В душогубці.
Й шофер — падлюка, зрадник — вів
машину

І так собі наспівував під ніс:
«Как много девушек хороших...» Досі
Не можу чути пісню цю... І нині
Ввижаються мені оті дівчата,
Жінки і діти в душогубці тій,
Останні крики їхні, смертні муки
І чорний рів...
Ні, пісня ця не винна,
Ні в чім не винна пісня...

тільки в мене

Волосся й досі дибки устає,
Як чую пісню про дівчат хороших
Та про ласкаві їхні імена...

1961

* *
*

Осінній день нечутно йде на спад...
Над обрій — смуги малинові...
На спад, на тихий листопад,
На вогнища кленові —
Іду, іду...
Я сам...
    Іду — кудись...
Молодика тонюня прорість...
В душі — така далека вись...
В душі — така прозорість...

(60-і роки)

* *
*

Зелені вогнища досвітні,
Моеї юні переддень,
Вас не забув я в пори літні,
В час інших прагнень
                            та пісень.
Ви кличете, мов згуки трубні,
Через простори та літа...
І хай отак в часи наступні
Зелена юність вироста!

(60-і роки)

* *
*

...А ти шумиш, а ти шумиш,
Моя зелена тополе,—
Мов чую я свій давній вірш,
Повитий радістю і болем.
Колись, у ранки голубі,
Я прошептав його тобі,
І я не знав, що ти почула
І не забула, не забула...
І давній спогад підступив
Під саме серце в мить печальну...
І пісню слухають степи
В своїм застиглому мовчанні...

(60-і роки)

* *
*

Ось і Ворскла світлоплеса,
Ось і Псьол зеленочубий!
...Дві берези, три берези
Топчуть стежечку до дуба.
Їм — хорошим, юно-юним —
Є чим в пісні порадіти,
Аж до ранку срібнострунно
Їм співати, їм бреніти...

А в зелену хвилю річки
Тихо-тихо на світанні
Кап і кап — вода з кринички,
Наче крапелька остання...

Але ця остання — тільки
В мить одну лише здається...
У неділі й понеділки
Все вода сріблито ллється...

Тут дівча — з самого ранку...
Тут стежини — мов узорі...
Тут іде у поле ланка —
Гурт берізок білокорих...

1962

* *
*

...Ну, як мені забути ту ходу
Серед квіток і барв ясного літа?
Вітало сонце пару молоду,
Вінками вбрану, радістю повиту.

Веселка з Ворскли воду ще пила,
Ще грім догрімував, задумливий,
далекий...

А ти мене під райдуги вела,
Де цокотіли радісно лелеки...

(1962)

* *

*

Літує серпень,
сонце любує,
Айстри палають,
серце квітує.
Милому — щастя,
радості — милій...
В серці хлюпочуть
вічності хвилі...
Ти пам'ятаєш —
луки і плавні?..
Зустрічі давні,
стрічі прадавні?..
Ти пам'ятаєш
квітчане поле,
Серпень гарячий
сяяв довкола?
Билося радістю
серце гаряче...
Ти шепотіла
пісню неначе:
«Літує серпень,
сонце любує,
Айстри палають,
серце квітує...»

1962

* *

*

Оті самі, оті самі
В небі синьому хмарки,
Що, було, колись над нами
нагідками, маківками
В золоті плелись вінки.

Що до серця пісеньками
Так і рвались залюбки,
І не знати, може, снами,
вітром тихим, колосками
Шепотіли з-за ріки.

. . . . .
Де злітали за літами,
Де бували, хмароньки?
Ви ж колись, було, над нами
чорнобривцями, зірками
В золоті плелись вінки.

...Тануть тіні над степами —
Даленіють сон-квітки...
Що, було, колись над нами
дивом, маревами, снами —
Оті самі, оті самі
В небі синьому хмарки.

1962

О РАНКИ ВЕРЕСНЯ ЧУДЕСНІ...

О ранки вересня чудесні,
Прозоро-світла голубінь...
Коли б не ті далекі весни
І не полон жадань, хотінь,

Я не бажав би більш нічого,
Я в тиші б вашій зупинивсь
І тільки б з вашого порога
На все, що в світі є, дививсь.

Але ж не можу іншим бути!
І серед ваших гожих чар
Все порива мене на люди —
Я хочу бути, всюди бути,
Кудись іти, чогось набути,
І пити мед і сльози хмар.

І все оте, що давні весни
В дорогу винесли мені,
І все оте, що милі весни
Вплели замріяно в пісні,
І все оте...

О ранки вересня чудесні.

1962

* *
*

Мені згадався золотий
Вінок Артемівської балки —
То там розквітнув жовтоцвіт...

Вінок веселий, золотий,
Вінок предивний, велетенський
На косах юної землі —
І коли дивишся на нього,
То всі турботи йдуть у безвість,
І тихо серце спочива...

А ввечері!.. Червоний захід —
І на червоному — осики
Мов силует якогось війська...

Мої осики велетенські,
Мій ліс, що звався Шелюгами —
Це все тому, що аж за лісом
Там починались шелюги,
Що на пісках росли колишніх.

І пам'ятається ще й досі
Дух шелюгів! Як пахло небо!
Як пахнув вітер! Сонце пахло!
І пахнув світ, великий світ,
Моя земля зеленокоса
З вінком Артемівської балки
І з рідним усміхом в очах...

(60-і роки)

СМЕРЕЧИНА

Доручили смеречині
заспівати пісню.
Заспівала. Ходить пісня,
райдугою висне.

Доручили смеречині
казку розказати.
Розказала. Диво казка —
й не переказати.

Доручили смеречині
хлопця полюбити.—
Отакого, люди добрі,
не було ще в світі.

Але сталось. Легеника
любила, кохала.
Згорювала над личеньком
та й сохнути стала.

1962

ПОЛЕГЛА НИВА ПОВНОЗЕРНА...

Полегла нива повнозерна,
Підтята косами, як є...
Але й оці колючі стерні
Мені говорять щось своє.
Як подивлюся — чую з далей:
...Ми віддали, ми віддали
Усе найліпше, що кохали,
Що в зернах винесли з ріллі.
Ми віддали весь шепіт щастя
Від колоска до колоска —
Всі наші заміри найкращі —
У перевеслах, у вінках.
І на вогні пломисті серпня,
На маяки у даль імлі,

Крізь грози літа, злі й нестерпні,
Ми бурунами йшли і йшли...
О, ми жили, й краса із нами
Тих днів наливно-золотих,
І тільки чистими устами
Ти доторкайся в піснях до них...
І хай одні колючі стерні,
І не врочистий поля вид —
Полегла нива повнозерна
Мені невтишено шумить.

1962

ДОЩИКИ

Дошки в долину
раз по раз ішли,
Райдугами вгору
дні мої цвіли.

Це було весною
в молоді літа,
Як, було, з тобою
травень нас вітав.

Як, було, з тобою
ми стрічались там,
За лісовиною
серед трав-отав.

Де бузкове квіття
нахилялось, гай!..
Де всю весну й літо
чулося «кохай».

Де черемхи грона
через тин цвіли,
А серця в полоні
млосному були.

Тож розділим згадки
хоч напополам —
Діти-внуки «ладки»
вже співають нам.

Дощики ще будуть
срібнії іти,
Райдуги ще будуть
сходить і цвісти.

Тільки ж та долина
нас вже не пізна —
Заорала цвіт наш
років борозна.

1962

ТЕ, ЩО БУЛО НАМ СПІВУЧИМ, ЯСНИМ...

Те, що було нам співучим, ясним,
Те, що світилося нам, молодим,

Ген поза нами живе хай повік,
В сили вбивається з року у рік!

Те, що було нам співучим, ясним,
Хай іще дужче ясніє другим —

Ранком співається, днем наливається,
В добрім здоров'ї, в науках кохається.

Те, що було нам співучим, ясным,
Юним хай віє отим весняним

Вітром-розвітром в краю будівництв,
Смілим цілунком торкається лиць

Юних дівочих, юнацьких отих...
Ім, як дарунок з сердець вогневих,

Те, що було нам співучим, ясным,
Те, що світлося нам, молодим.

1962

НЕ ГОДИ МЕНІ, ПОГОДО...

Не годи мені, погодо,
Я з негодами дружу,—
Завдають вони роботи,
А я тим і дорожу.

Все, що зробиш на морозі
Чи у пору грозову,
Те, як кажуть, справжня проза,
Спіла — кажуть, мила — звуть.

Не знекровлена — на пробу,
Не почервлена вона,
Уже кращої й не зробиш —
Як прокатана в огнях.

Як проміряна на бурях
У великому шату,
Як провірена на кулях
Крізь дими і чорноту.

Що ж, що трудно і сутужно
Та буває нам іти —
Тільки б разом, тільки б дружно —
Й гори можна перейти!

Вся хода мого народу
По великому кряжу.
Не годи мені, погода,
Я з негодами дружу.

1962

ЧАСТО ОЧІП МЕНІ СНИТЬСЯ...

Часто Очіп мені сниться,
Дві орільські перлівниці
І та гребля з Полковища,
Що гримить, бувало, днищем
Під великою вагою,
Що насунулась гарбою
З повнозерними снопами,
Наче хура з кавунами.

Часто Очіп мені сниться,
Й дві орільські перлівниці,
Та ще човник той дощатий,
Що в піснях отам дівчата
Уже так його вкохали,
Що всі люди добре знали
І про човник, й про весельця,
Й хто кому якраз до серця.

Часто Очіп мені сниться
Й дві орільських перлівниці,

Ніжні шуми очерету —
Наче шепчуть — де ти, де ти?
Чом не вернешся до нас ти?
Хоч писав про це не раз ти,
Та й не чути, та й не видно,
Мабуть, ми уже й не рідні.

Ой хороші мої, милі,
Тихі думи, сині хвилі,
Я ж не знаю інших в світі,
Щоб отак могли бриніти,
Все, що в серці, зачіпати
І вертати, і вертати...
...Часто Очіп мені сниться,
Дві орільських перлівниці.

1963

ВИШЕНЬКА

В Хорішках моя хороша —
Вся у квітах, в запорошах,
У зеленому саду,
Що розквітла на виду.

Що розквітла на виду
І у сонця, і в людей!
Та й світилась цілий день,
Схожа всім на молоду...

(60-і роки)

КНИГОНОША

З добрим серцем іде книгоноша,
Чи стріча його сонце весни,
Чи лютують зими запоросі,
Чи дорога в дощах у рясних —
З добрим серцем іде книгоноша.

А йому, всюдисушому, й раді —
У ливарнім цеху, на вітрах,
В будівельників дружній бригаді
Й там, на фермі далекій, в полях —
Скрізь йому, всюдисушому, раді.

Бо несе він, мов серця жарини,
Щиродайно і повно для всіх
Знань здобутих коштовні перлини,
Світло мудрих і радісних книг —
Всім несе те, як серця жарини.

— Гей, беріть! Гей, беріть з казки-скрині!
Дива дивні розкрито для всіх,
Знань здобутих коштовні перлини,
Світло мудрих і радісних книг —
Гей, беріть, всі беріть з казки-скрині!..

Чую, бачу... іде книгоноша —
Чи стріча його сонце весни,
Чи лютують зими запоросі,
Чи дорога в дощах у рясних...
— Хто там серцем й душею хороший?..
То наш друг там іде —
К н и г о н о ш а.

1963

* *
*

Де побував, там і наслухавсь,
Начувсь пісень, думок і справ...
І наче справді — повні вуха
І повне серце їх набрав.

Іду з цебром, що та доярка,
В обідній час серед отав,—
І та колишня, давня хмарка
Мене ще здалеку віта.

Усе подіями, надіями
Ущерть наповнило мене...
І йду врочисто, не розвіяно,
Захоплений прийдешнім днем...

(60-і роки)

У ВАГОНІ

Люблю сідять, де люди балакучі —
Уже ж про все наслухаєшся тут:
І як воно було колись, у час минучий,
І що колись, колись ще має бути...
І кожен в даль несе свою одмінну долю,
І кожному, бач, є своє щось розказать...
Отут про все наслухаєшся вволю...

А потяг все іде...
    Й колеса цокотять...

(60-і роки)

ДАВНЬОМУ ДРУГОВІ

Друже мій весни тієї,
Що несли нам солов'ї
Над садами, над землею
В тінь замріяних гаїв.
Я тебе ніколи в світі
Не забуду, друже, ні,
Ні цього рясного літа,
Ні наступної весни.
Хай чи осінь листопадом,
Чи зима снігами йде,
Ти мені не тільки в згадку —
Світлим привидом ідеш.
Ти мені несеш надії,
Добрі мрії, світлі дні,
І мене ти розумієш,
Й зрозумілий ти мені.
Бо ішли ми спільно, радо
На ворожу чорноту,
Наші здружені бригади
Брали в лоба силу ту...
Брали в лоба, били в лоба —
Честь і слава тій війні,
Що крізь смертну тінь окопа
Бралась в радощі земні
І їх в цвіт перетворяла
Нив шумливих і садів
І до сонця повертала
Вид печальних матерів.
Ти мені найліпший спомин,
Давній друже, старина,
Наче сонця того промінь,
Що несе його весна.

1964

* *
*

Вчора ще і дощики, й веселки,
Лугова замріяна блакить.
В небі синім — зламом білим — скельки,
Хмарочка-хмаринка раптом налетить...
А сьогодні — аж по край облоги —
Хмари дощовими хутрами лягли,
Сунуть хмари із гори-імлі,
Й золоті сховались місяченька роги.
До душі, не до душі те нам, —
Та природа знає своє завше —
І живе вона своїм життям,
У людей ні крихти не спитавши...

(60-і роки)

* *
*

Налетіли яструби,
Білокрилих горлиць збили.
Через кручі та горби
Тамті горлички летіли.
Погубились в вишниках,
В крайніх вербах погубились,
Сіли десь на рушниках,
Сіли-впали, потомились.
Сіли-впали на траву,
На полотна, на канву.
А як милому рушник
На прощання дарувала,
Проводжала за вишник,

Проводжаючи, казала:
    Пожалій мою голубку,
    Пожалієш і мене...

Утирайся після сну,
Чи й забаришся в дорозі,
Згадуй горлиць і весну
І мої за ними сльози.
Та ще кручі та горби,
Де ті горлички літали,
Де їх хижі яструби
В ясні далі не пускали.

1965

* *
*

Неначе птиця летить-вогніться,
Неначе мила під ранок сниться,
Неначе хвиля порану котить,
Плисти далеко тебе охотить...
І все довкола співа неначе...
Одна лиш тільки пташина плаче.
Її я чую і рано й пізно —
І разом з нею сумує пісня.
Маленька пташка, найменша, може...
Ніхто їй в горі не допоможе...

(60-і роки)

* *

*

Весна... Пахуща фронтowa весна!
Ще не цвіли сади, ще лиш травичка
Пробилася зелена...

Він сидів

На сволокові, зірваному з хати
Й писав листа додому... Олівцем...
А зайчик сонця грався на обличчі —
Це під ногами хлюпалась калюжа.
Він умочав у неї олівця
Чорнильного — й виводив букви: «Мила,
Моя кохана, ось тобі привіт!
Вітаю із весною... Бач, живий я...»
...І де вона взялася, вража куля?
Таке було затишшя, так світило
Ласкаве сонце?!

Де вона взялась?!

І він упав у сонце, що блищало
В калюжці срібній...

Потім я ішов —

І бачив, що вона уже червона,
А в ній — листок і сині букви: «Мила,
Моя кохана, ось тобі привіт!
Вітаю із весною... Бач, живий я...»

(60-і роки)

* *

*

Які були в Верхньодніпровську весни!
Таж ми всі дні сиділи у човнах,
І все, немов Венеція, було,

Човни по вулицях пливли, немов гондоли,
А наокола буйно підіймались
Ліси, вже зеленаві, та гаї,
Сади цвіли і в воду осипались,
І хвилі пелюстками ряботіли,
І буйна жовто-зеленава кашка
На береги й на воду опадала.
Весна ішла так буйно і прекрасно,
Що ми їй всі спустошення прощали,
Які нам повінь завдала... Диво —
Води і неба, сонця і весни!
...А потім — по воді — приходив травень,
І починались наддніпровські грози!
Хіба що Гоголь чи Тарас Шевченко
Здолали б наші грози описать!
Що то були за грози. Блискавиці!
Громи! Озони!.. Мовби хтось Дніпро
Підняв на небо, там перевернув
І вихлюпнув на світ!..

Я злив таких,
Таких громів і блискавиць подібних
Більш не стрічав ніде... Хіба що раптом
У сні тобі привидиться таке —
І ти прокинешся — і так жалкуеш,
Що знову не побув у тій грозі...

(60-і роки)

* *
*

У квартиру влетіла пушинка
Осики травневої,
Та й упала на стіл, на папір...

— Десь ти мала прорости;
А тепер ти і проростеш
У моєму вірші.

Бачиш, закрила собою
Ти слова поета —
Живи у вірші замість слова —
Довго-довго живи!

Тебе не спиляють на дрова,
Буря тебе не зломить,
Червоточина тебе не з'їсть;
На зрізі твого кружала
Визначати роки не будуть...
Живи моїм довголіттям,
Рости!

(60-і роки)

ПАМ'ЯТІ ВОЛОДИМИРА СОСЮРИ

Ніколи більш не оживе
(Невже?)

твоє пісенне слово...

Але воно зове, зове
Чудово і грозово,
Палає полум'ям, вогнем,
На струнах леготить
І, наче світлом перед днем,
У майбуття летить!

1965

* *
*

Перешуміли всі дороги
Моеї юності давно,
І от стою біля порога
Дозрілих літ — і знов, і знов:

Лине пісня в боях —
Наче прапора лет...
А ти, юність моя,—
Уперед, вперед!
Було мало весни,
Мало й літа тобі —
Мчала ти на коні
У степи голубі.
І в ворожі ряди
Вдаром шаблі крутим
Ти врзалася, ти,
Наче промінь у дим,
І за даллю степів
Зорепіснею йшла,
І проносився спів
Од села до села,
Мчав до міста той спів,
В коло братства святе...
Невгамовний порив...
І життя молоде...
...Зорепісне моя —
Наче прапора лет...
А ти, юність моя,—
Уперед, вперед!

(60-і роки)

* *

*

Хай минуло, хай минуло,
Та зате ж було!
...Ще й човна не похитнуло,
Ще в руках весло!
І вперед несе вітрило,
Аж гуде-гуде!
Отаке ми і любили,
Отакого ми й хотіли
Та й на кожен день!
І воно передалося
Багатьом із нас —
Не стихає, в русі досі
Аж шумить весна,
І довіку не загасне
В помаху крила...
Наша молодість прекрасна
В майбуття пішла...

(60-і роки)

* *

*

Чи знаєте ви, як перед весіллям
Місили в наших селах коровай?
Його місити — це почесне право,
Йї не кожній жінці доручали це.
Місити право мала тільки та,
Яка не розлучалася із мужем,
Чи не була вдовою; у якої
Померлої дитини не було,

Яка була весела і здорова,
Співуча, і красива, і щаслива,
Щоб її щастя, пісня і краса,
Здоров'я, і веселість, і плодючість
Передались родині молодій...
Хазяйка лиш опару учиняла,
А інші всі несли на коровай:
Та — борошно, та — яйця, третя — масло,
Четверта — молоко... Ще й п'ята, й шоста
Несли своє — і все в одну діжу...
Здавалося: ну, що із того вийде?
А бач — виходило! Одна місила,
А інші всі співали. Без перерви,
Весь час співали, доки коровай
Місився... Так — година, ще — година,
І ще, і ще... під пісню — і кінця,
Здавалось, не було пісням веселим...
...І що то був тоді за коровай!
Це був не коровай, а чисте диво...
У ньому мов змісились пісня, й жарт,
І мрія про любов та вічне щастя,
І односельців дружба, й чистота
Душі, і тіла, й помислів, і праці...
Йй-богу ж, та ніякий хлібзавод,
Ніяка кібернетика сучасна
Не здатні отаке створити диво,
Як давній наддніпрянський коровай,
Який творили з мрією та співом...

(60-і роки)

* *

*

Не будем лічити
ми пройдених літ —
Всерівно нам з вами
їх нікуди діть.
Із нами їх кривди,
із нами печаль.
Чим мріяв, чим жив ти —
неси те у даль.
Та є в тебе більше —
такого, що ти
Ніде не полишиш,
Не звадиш, не спишеш
ні в які листи.
Бо щастя зазнав ти
в літа боротьби,
Бо є в тебе правда
стальної доби,
Яка наповняє
єство твоє вщерть,
Яку не здолають
ні старість, ні смерть!
До крихти, до краплі
вогненно згоріть!
Хай молодод прапор
над нами шумить!

(60-і роки)

ЛІТА

Летять вірли та соколи,
Без вороття летять —
Над долами, потоками,
Над горами високими,
Під хмарами ячать...

Вернітєся, вернітєся,
Соколики, вірли!
Не битися — миритися
Літа мої прийшли!

...Не чують, не вертаються —
За обрієм імла...
Лиш юність усміхається,
Прощається, прощається
З-під сизого крила...

(60-і роки)

ПАРТІЄ, ТИ!

Сонце крізь бурі і хмари йде веслами...
Вічно віки піднімаються веснами.

Партіє наша, весен дорогами
Ти нас вела до життя перемогами.

Ми під твоїми рушали знаменами,
Йшли на Махна, на петлюр, на зелених
ми —

Шаблею, словом Миколи Островського
Піснею-вишнею понаддніпровською,

Піснею, начебто зорі, вогнистою,
Силою доброю, світлою, чистою...

Молодість віку часом озорена,
Війнами лютими, лихом не скорена.

Брали рюкзак — вирушали із дому ми,
Буряно йшли за поріг невідомого.

Так розкривалася нашим романтикам
Кригою книга білої Арктики.

Десь започата з-за обрію линула
Юності пісня краю цілинного...

Юності пісня, праці ударної,
Пісня Комуни — часу легендарного!

Партіє наша — родини великої,
Ждана і звана, народами кликана,—

Ми під твоїми стояли знаменами —
Думами з Леніним, серцем із Леніним!

Хай же як сіється, хай же як водиться,
Юності слово хай піснею мовиться —

Хто нас виводив на щастя мости?
Партіє, ти!
Прагнути діл, досягати мети?
Партіє, ти!
Вчитись, учитись, учитись, рости?
Партіє, ти!
Вистоять грози, кулі змогти?
Партіє, ти!
Серцем розкритися, Правду знайти?
Партіє, ти!

З піснею вийти і з піснею йти,
Власні орбіти проклавши в світи?
Партіє, ти!
Партіє, ти!

1967

1920

Од станції до станції
На бій, на бій, на бій...
В. Сосюра

Звичні теплушки
на полустанках,
В далях по травах
білі світанки.
Білі, ой білі,
раптом червоні.
Блескіт, як плескіт,—
шаблі та коні.
З димного літа
кетяг калини —
Юність на герці,
спів по долині.
Чом ти зринаєш
другом завзятим,
Чом ти приходиш
роком двадцятим?..
Пил не припав ще
збурених битов,
Пісня ще тужить
з хмарного літа.

124

...Ночі недоспані,
                    очі невиспані.
Що, хіба те
                    на роду нам написане?
Любих незлюблено,
                    губ незціловано.
Може, замовлено,
                    може, роковано?..
Все до суворого кореня
                    прип'ято —
Рубано, стріляно
                    з Дону до Прип'яті.
Чом же, епохо,
                    ти серцю солодка?
...Дівчата у френчах,
                    хлопці в обмотках.
Чом же, епохо?..
                    Вічною піснею
Буде проспівано,
                    буде записано —
«Наш паровоз...»
                    по видолинах луни...
Наша бентежність,
                    о юність Комуни!

1968

* *
*

В ясен-вёсен передбёрезень
Ти нікуди не ходи —
Ми зустрінемо у бёрезі
Шум прибулої води.

Хай обніме, хай огорне нас
Той поранній гомін-шум,
І глибини будуть чорними,
І прозорим — світлий сум...

(60-і роки)

* *
*

Ми випадково стрілися тоді.
Я вулицею йшов. І раптом бачу —
Ти! Я тебе за руку взяв, затримав —
І почалась розмова... А тим часом
Став дощик накрапати — ледве-ледь.
Ми стали під каштаном. Я дивився
В твоє лице відкрите й дивні очі,
Що тайну зберігали... Вже ішов,
Довкола біг, мов діти кришталеві,—
Прозоро-білий і сріблястий дощ!
А ми удвох стояли й розмовляли
І жадібно дивилися ув очі,
Я — у твої, а ти — в мої... Гроза
Забралася у місто, замінивши
Собою гуркіт вулиць, шум людей;
Вона одна владарювала в місті,
І ми, мов у палаці кришталевім,
Дивилися ув очі й говорили...
І так хотілось нам удвох тоді
Сказати одне одному: кохаю!
Чому ж життя так склалося, що ми
Сказати слово це не маєм права?!

. . . . .

Ой, як давно було це! Літ під сорок
Минуло із тих пір... А як гроза
Мене застане якось серед міста,
Я під каштан стаю... І жду... Ах, юні
Мої літа далекі!.. Б'є гроза,
А я між блискавок, громів і шуму
Все чую непромовлене: «Люблю!»

(60-і роки)

* *
*

Пізня осінь, дуже пізня —
Хмари аж додолу...
Все — минуле, все — колишне,
Перекотиполе...
І сьогоднішнє узавтра
Відійде в минулість...
Синя айстро, мила айстро,
Чом ти не забулась?
Чом у сквири пригадалась,
Наче осіялась
Тим вогнем, що з тьми віддалили
Зіркою здіймалась?
Синя айстро, мила айстро,
Де гориш-палаєш?
— За дощами, за хмарами,—
Хіба ти не знаєш?
Хочеш — йди сюди за мною,
А ні — сам лишайся...
Я вернусь колись весною...—
— Тільки ж ти не гайся!..

...Пізня осінь, дуже пізня,—
Хмари аж додолу...
Все — минуле, все — колишне —
Перекотиполе...

(60-і роки)

ІТИ!

Іти і йти,
                    в зорю
                                    з зорею
На щасні долею діла,
З комуністичною, з тією,
Що у Сімнадцятім
                                    зійшла.

Що одвойована
                                    в походах,
Осяла землі і світи,
Що мужніх кидала
                                    на доти,
Єднала юних у ряди.

Нема другої в світі
                                    Правди,—
Бо ніч є ніч, а день
                                    є день,—
Все Партії, Вітчизні дати,
Усе омріяне, святе.

Любити, як весну, любити,
Ввійшовши парусом
                                    в сонця,

І на усталені орбіти
Гарячі винести серця.
Всьому ясному,
  молодому
Все неперейдене, усе...
Всьому ясному,
  молодому
Дороги в маєвах пісень,

Як вірогідне проростання
Зеленопружних
  зерен-зел
Із глав нових Ленініани,
Із невичерпності джерел.

Іти і йти
  в зорю
  з зорею
На щасні долею діла,
З комуністичною, з тією,
Що у Сімнадцятім зійшла.

З'єднати сонячне і вічне
Із нашим стотурботним
  днем,
Окомсомолити
  К о с м і ч н е
І вбрати в райдуги
  З е м н е.

1966

* *

*

На сьйних плесах,
на білих косах
Ходять лелеки біля Дніпра...
Ти мені мовиш,
ти мене просиш:
Ходімо, серце, в незнаний край.
А я вагаюсь,
а я не знаю:
Що ж то чекає — своє, чуже?!
А серце кличе,
а серце грає
І кінь-товариш ірже-ірже...
Помчімо, друже,
під орлій клекіт,
Між дальні зорі, де іскор гра...
Та бачить буду в світах далеких:
Стоять лелеки біля Дніпра...

1966

* *

*

В години небувалих потрясінь,
Коли тобі здавалось — світ весь білий
Заступлено, зачорнено навік,—
Розрадою, підтримкою, зорею
Була вона... Сестра! Дружина! Мати!
Кохана! Хто — Вона? Вона була
Перед очима кожного солдата...
...Мені розповідав один із тих,

Хто трапив ув оточення німецьке
У сорок першій році... Він ішов
Сплюндрованим Поділлям. Був наказ,
Наказ фашистської комендатури:
Нікого не пускати на ночівлю —
Інакше — розстріл... Він ішов і йшов,
Знесилений, голодний та обмерзлий
(Вже грудень був)... Біля якоїсь хати
Побачив пень, і сів на нього він,
І задрімав... Над світом падав сніг.
І нескінченна чорна ніч дримала...
І затишно, і тепло йому стало.
І бачить він: до нього ненька йде,
Схиляється над ним і шепче: «Сину!
Іди! Не спи! В тепло, у хату йди...»
І він прокинувся. І побачив раптом:
Як нахилилась жінка незнайома
Над ним, оці шепочучи слова...
Він ледь підвівся і пішов за нею
У темну хату... Вперш за кілька тижнів
Він ліг у теплу постіль. І заплакав,
Немов розмерзлись всі заляккі сльози...
«Поплач, солдате! — так сказала жінка.—
Оце ж я спала — і мені приснилось:
Мій син іде через зав'югу й ніч —
Він теж солдат у мене... Я проснулась —
І до вікна. І бачу: ти сидиш...»
...О мати, мати... У страшну годину,
Коли уже здавалось — білий світ
Заступлено, зачорнено навіки —
Розрадою, підтримкою, зорею,
Богинею була ти нам... Була — ти...
І вічно будеш... Мій уклін прийми,
Уклін доземний від усіх солдатів,
Що рятували світ наш од чуми...
(60—70-і роки)

Я БУВ ІЗ ЛОХВИЦІ ТОДІ...

Я був із Лохвиці тоді.
Базар — горшки, калина...
А ми, все хлопці молоді,
Ми комсомол — одна родина!
І нам вже залюбки усе,
І труд, й наука — свято!
Ми об'єднались в КаеСеМ,
А це ж — о, як багато!
Не за горами — проти нас,
Ну прямо, проти в очі —
Той самий звір, той самий клас,
Що знищить нас охочий.
...І кров, і сало, і вино...
Гримлять громи над світом —
То він обернеться Махном,
То ще якимсь бандитом.

. . . . .

Я знав, згадається мені
Усе, усе прожите,—
І в леті вершник на коні,
І вигоріле жито,
І наші темні каганці
Із букварем і зшитком,
І той дзигарик на руці,
Що звався пережитком.
...Я був із Лохвиці тоді —
О щастя, знати силу! —
Вже нам дороги, нам світи
Комуністичної ходи
Світили і світились.

Вже нам дороги,
що й казать,—

Як доля перша юних,
І дощ, і вітер, і гроза...
Далеких обріїв краса.

Комуна.

1971

* *
*

О звуки ніжні, мелодійні,
Сприйняти вас не всім дано —
Все безнадійне і надійне
Перетворилося в одно.
Вже все прозоре та імливе,
І сяйво виринає з тьми...
О музико! Найбільше диво,
На світі створене людьми!

1973

* *
*

Ми йшли шляхом важеним і крутим,
Єднали нас братерства вільні узи.
Ми всі, як є, великі й горді тим,
Що ми — сини Радянського Союзу.

1973

СПОМИН ПРО 42-Й РІК

Тривожно зблискує Айдар,
Вода кривавиться до дна,
Прийшла і в ці краї війна,
Прийшла і в ці краї біда.
Стікає з тебе сто потів...
Вода струмує біля ніг...
І я напитися хотів...
Але не зміг.
Але не зміг...

1974

* *
*

Все звав її коханий: «Ой гиля,
Гиля, гиля...» І всі до цього звикли,
І навіть про ім'я її забули,
А так і називали: «Ой гиля!..»
А вона й справді — так ішла красиво,
Так легко й граціозно, ніби гнала
Лозиною гусяток на Оріль...
Гиля, Гиля... Давно її немає,
Та як побачу купку гусенят,
То згадую її і пісню давню:
«Ой гиля, гиля, гусоньки на став...»

1974

* *
*

Революція, війна...
Витоки, потоки...
Незабутні імена...
Неповторні роки!
А було ж воно, було,
Дивовижне змістом,
Край села і за селом,
В місті чи за містом!
Ми не вічні на землі,
Та горять навіки
Революції вогні,
Наші дні великі!

1974

* *
*

Алея... Осінь... Чиста, золота...
І пара йде — стареньких-престареньких.
Ідуть під руки, мовчки розмовляють,
Ідуть потроху... Нікуди спішить.
Я вслід дививсь — ішли вони все далі,
Він і вона — у зблисках золотих,
І от вони в одну злилися крапку,
А далі крапка ця у далині
Й розтанула... А я стояв і думав...
Алея... Осінь... Чиста, золота...
І люди йшли — з життям таким великим...
Пройшли — й нема... Злотавий листопад...

1974

* *

*

У непомерклому сіянні
Спокійних літ, ясного дня.
Бува, старі заниють рани,
І знов згадається війна.
Недобра згадка, пам'ять чорна...
Тоді я згадую й клену
Оту страшну, оту потворну,
Війну, розпрокляту війну!
...Далекі ранки ті росисті,
Коли ми йшли за тебе в бій,
Мій злоголавий, зелен-листяй,
Червоний Києве ти мій!
Старі-старезні ниють рани,
Болить в душі, горить війна...
...А зараз — сонячне сіяння,
І пісня лине до вікна...

(70-і роки)

* *

*

Хвороба, шляк би її трафив,
Тебе поцупить і веде
Убік, мов кат отой на плаху!..
А десь життя у даль іде...
А десь — васильки, резеда...
А ти все тонеш, тонеш, тонеш...
Життя іде — а ти холонеш...
Іде біда — і не пита...
О, ця біда буває бита!

Вона тебе не там, де ждав,
Підстереже — й несамовито
На тебе гострить вже ножа.
І потече гаряча кривця,
Та зашпигають враз голкі...
І з тебе, ушлого сміливця,—
Такий-сякий і ніякій...
Тоді, в годиноньку біди,
Я кличу:

«Юносте, прийди!
Бо поки йду з тобою, юність,—
Мені легка й солодка путь,
І не бере мене зажурість,
І чорні лиха не беруть!»
І чую я: всевладна сила
Її в безсиллі чарами обдасть!..
І що мені ота могила?!
І що — ота моя напасть?!

(70-і роки)

* *
*

Весна.
Бринить натягнута струна,
Із синіх далей вирина...
Ізнов вервечка журавлина
У наші душі співом лине —
Весна...

1975

* *
*

Окрайці райдуги в Дніпрі,
Окрайці райдуги в Орелі.
Останній червень на порі
Мені дорогу ревно стеле.

Чи поспішать — не поспішать,
Ні, не од мене це залежить,
Схиляє голову мій сад,
А мудрий птах он з дуба стежить.

Я з ним уже презирнувся,
Ми розуміємо обоє,
В яку дорогу перевзусь,
Куди несуть солдата з бою.

1975

* *
*

Не забудуть мене чи забудуть
В далині чудодійних віків —
Та згадають часи Дніпробуду,
І там буде рядків моїх спів.
Кращі прийдуть співці і поети —
Чарівніші у них голоси;
Буде знати їх наша планета
В недалекі прийдешні часи.
А мені небагато вдалося —
Тільки ж йшов я до спільних удач,

А щоб краще народам жилося —
Був заспівувач я, помагач.
Був я завжди в уборі солдатським,
Правду кажучи, личив мені,
Бо обов'язки трудні вояцькі
Й не до зовнішніх барв на війні.
Шинелина проста, гімнастюрка,
Полиняла пілотка на чуб...
Тільки ось... я не звик до махорки,
Але в колі курців був я люб.
Агітатором був я незмінним,
Не з обов'язку, ні, самохіть,—
В кожному ділі малім, непомітнім
Був мій Партії радісний звіт.
Я Вітчизні і Партії нашій
Присвятив кожний подих свій, лет,
Все віддав я на спільную чашу,
І тим був я мов справжній поет.
І за тим я ішов межі люди,
Свій підносив безжертвено спів —
Не забудуть мене чи забудуть
В далині чудодійних віків.

1975

ВЕЧІРНЄ

Не чайка, а тільки тень її і вічне її «киги»...
(Запис на берегах вірша)

Неба оболонка —
Чайка на молу...
Голос-волос тонко...
Лижуть хвилі млу...

Море погасило
Рвійну спрагу дня...
Сила і знесилля —
В поривах човна...

1975

ПІД ДУБОМ

Пам'яті Андрія Головка

А під дубом — добре,
Під столітнім дубом...
...Затялась хвороба,
Заспівали труби,

Труби-сурмограї,
Хмари над лісами,—
Як тобі у маї
Всіми голосами.

Слухай те, Андрію,—
Ти ж любив дороги...
Пшениці вже спіють...
Притомились ноги...

Та якось з ціпочком
Ти прийшов до дуба —
І тепер нам хвацько,
І тепер нам любо.

Де ми не бували,
Де ми не ходили,
А дідами стали —
До дуба прибились.

Хай столітній слуха:
І його, бувало,
Стужі, завірюхи
Сікли та рубали...

Та світився обрій,
В даль гукали труби...
...Нам під дубом добре,
Під столітнім дубом...

3 липня 1975 року

* *
*

Важкі дерева падають вночі,
На землю кладучи
Свої столітні думи...
І біль,
                    і жаль,
                                і стогін беручи,
Земля усе,
Як в гімнах, вознесе
В зелено-юних шумах...
І вічної природи перестил
Ні літ,
                    ані століть
                                не ожене,
  не знадить...
А Вічність все, собі потрібне, знайде —
Чи буде щастя дзбан,
                                чи буде тільки біль...

15 липня 1975 року

* *
*

Моя осико, моя висока,
Пила ти, брала Орілі соки,
Її джерела, криниці темні
Ти знала краще завжди за мене...

У ці печальні, у ці хвилини
Твій шелест кличе у ті долини.
В твоєму шумі — моє дитинство,
Далека юність, як вічна пісня...

Твій шум, твій шелест — в мені довіку,
Моя висока, моя осико...

16 липня 1975 року

* *
*

Живу і думаю про БАМ,
Хвилююсь, відчуваю;
І так щодня —
  немовби там
В турботах все буваю.

Та сто хвороб в літа мої
Замкнули путь старому.
Уже путівку в ті краї
Не випрошу в райкому.

Змиритись тяжко —
  не мені

Лежать, оброслим мохом,—
А йти і йти по борозні
Великої Епохи!

Липень 1975 року

* *
*

На білизну озер,
на білизну озер,
А ще й на запахущий дух горіха,
На чистий гай очей і сміху
Поїхав я оце тепер...

Танцює згряя лебедят.
Лебідка з лебедем — поодаль...
Ось впливе!..
Ось вплива...

Світає...
П'ять...
Танцює зграйка лебедят...
А я собі — поодаль.

26 липня 1975 року

* *
*

Діти, маму, як царівну, держіть,
Вже до півня, як бувало, не будіть —
Натрудилась,
Наробилась,

Настраждалась,
Натужилась,
Вже ж наплакалась вона:
Де літа ті,
Де пісні ті,
Не весна іде у житті,
А війна!
Прокотилось бурями,
Прогриміло ордами
Лихоліття зле...
Всі сини — під кулями,
Всі отці — під бомбами,
І старе й мале...

Діти, маму, як царівну, держіть,
Вже до півня, як бувало, не будіть...

Кінець липня 1975 року

В ЛІКАРНІ

Ходив мій напарник
Сьогодні у ліс,
З хрещатого дуба
Він листу приніс —
І тицьнув я руба
У нього свій ніс...

Це, люди, не смішки,—
Я правду кажу,
Шукать мені важко
Букета межу —

Він м'ятою пахне
І духом олив,

І наче туманом,
І порохом нив,
І наче хтось хмелем
Усе перевив,

І сонцем отим,
Що жене на ядрі,
Й смолою тугою
В сосновій корі...

Беру і беру,
А всього не вберу...
Я в царственім лісі,
В солодкім яру...

...Ходив мій напарник
Сьогодні у ліс.
З хрещатого дуба
Він листу приніс...

Кінець липня 1975 року

* *
*

Підледні води,
Підспудні звади,
З джерел забийте
Нам до громади —
На наші,
Сонцем залиті,
Руна,
На наші ниви,
Поля Комуни.

Хай сила наша
Світ напуває,
Хай сила наша
Скелі лупає.
З землі і праці
Берем початок.
Давай-но руку
Свою, нащадок!
Життя минуло,
Але не всує!
В твоїй могуті —
Й моя нуртує!

Кінець липня 1975 року

* *
*

Наш дух — не з сажі-порохні,
Він вічно в вічному стремені,
На необ'їждженім коні,
То на плугах, то на війні...
Малі ми, грішні чи великі,—
Йдемо, завзято-сонцеликі,
І не затьмарити імлі
Зорю на нашому чолі!

Кінець липня 1975 року

* * *

*

Мені б, мені —
  холодної води,
Та отієї, що з Орелі,—
І встану я,
                                й піду туди
З своєї одрої постелі!..

1 серпня 1975 року

* * *

*

Не корю, не нарікаю,
Прикрих слів не говорю,
Тільки серце своє краю,
Вже почувши дальнє «кру...»
    В ніч і дощ... І в ніч, і в дощ
    Рух підземних чую товщ...
    Дощ минає... За вікном
    Бачу — місяць капле сном.
    Капле, капле... мо', й засну...
    Мо', зустріну ще весну,
    Ту, що серце вшелестить,—
                Жить! —
    Що метеликом летить,—
                Жить! —
    Що любов'ю охмелить,—
                Жить! —
    Що все винесе на світ,
    Всі джерела крізь граніт,
    З глибу пити, пити, пити! —
                Жить!

1975

* *

*

Хмари мої, хмари,
хмари-світозари,
Не спішіть од мене,
бачите — я марю.
Хочу все обняти,
серце обігріти,
Чую поклик м'яти,
чую поклик вітру.
Далі барвінкові
у літах не тануть...
Чую — коні, коні,
крешуть копитами...
Ось ми з ними гримнем —
в вись летім, Ікари!
А у коней гриви —
хмари мої, хмари!
Простір — за плечами...
А у серці сили!..

* * *

...Що ж ви в даль помчали
а мене лишили?!

1975

* *

*

І посріблішали хмарки,
Всі стикуваннями узгодні,
І понесли мої полотна
В якісь незвідані віки...

А навкруги — життя! життя!
І все летить у майбуття!
Все нескориме й можновласне,
Таке, що й словом не сказати!
Отак — дивиться в світ прекрасний,
Стояти б,
Думати б,
Мовчати...

1975

* *
*

Гей ти, юнь! Огністі голи —
Квітлі, малинові...
І поніс у поле коник
Щастя на підкові...

І несе мене під зорі,
Крізь пожарів квіття,
Через далі неозорі,
Крізь десятиліття.

Дальній обрій срібні креші
Нахиля барвисто...
А підкова креше, креше,
Блискає вогнисто!..

1975

* *

*

Пливуть, пливуть у небі Конча-Заспи
Мого дитинства всі, як є, хмарки.
І ти одна, стуманена, не за́стуй
Тих мрій, які несую я у віки.

Слідами хмар, дорогами блакиті
Пливу, пливу в постійне небуття.
І не кажу я: «Жити чи не жити?»
Бо знаю: вже прожив усе життя.

21 липня 1975 року

* *

*

...Все мчали образи здалека,
З тих неозерних, давніх літ,
Немов пташок осінній клекіт,
Іх несподіваний одліт...

Ще день — і осінь вже не та:
Замість зеленої — руда.
А там дивись, що трохи днини —
І світ — як писана картина:
Багрець, і синь, і вітру спів,
І пісні іншої мотив...

Природа вічно — молода!..
Я, мов Грицько Сковорода,
Скажу — божественна натура,
Коли, весела чи похмура,

На диво наше постає,
Чуття полонить, в серце б'є,
І нас виносить із зажури
На лоно трепетне своє...

1975

* *
*

Сім синів було у неї —
Всі на фронті полягли.
І причинною зробилась,
І пішла, мов потороча,
По осльозеній землі...

І ночами докоряла
Матерям, чії сини
Повернулися додому,
Повернулися живими
Із кривавої війни...

То сльозами обливалась,
То вичитувала всім,
І вривалась в тишу ночі
То молитвою, то криком,
То прокляттям страшним...

«Ой, сини ж мої, сини,
Чом мої ви були?
Та якби ж були чужими,
То б живими прийшли!..»

1975

* *
*

До вас востанне простягаю руки,
Обнімемось востанне і — нехай...
Я вірю в вас,
                        мої сини й онуки,
Набуток мій
                        і мій врожай!

1975

* *
*

Небо!
                        Знову — небо,
Як і очі в тебе:
Висота космічна,
Глибина кринична —
                        Не сягну!..

1 серпня 1975 року

Із гумористичних та сатиричних [творів

СЛОВО В ДИСКУСІЇ

«За звітний період наші поети надрукували у пресі 3897 віршів і 17 поем. Це велике досягнення, товариші!»

(З доповіді на поетичних зборах)

Йому байдуже, сто чортів,
Чи є поети, чи немає,
Чи повно в лісі солов'їв,
Чи просто гороб'яча згряя?
Сипни посліду їм — і все!
Подзьобають собі — і далі...
Нацвірінчать пісень, пісень
На гороб'ячій фестивалі.
Лиш в вєсну грають солов'ї,
А горобці — так ті щоденно
Несуть цвірінькання свої
І діловито, і буденно.
На те життя, що все — в красі,
Не хочуть ці пташки зважати;
Не треба гарних голосів,
Лиш треба вчасно цвірінчати!..

...Промовець далі так повів:
«Пора б уже — за неактивність
Зліквідувати солов'їв,
Бо невисока продуктивність!»

(40-і роки)

«ПРИНЦИПОВИЙ» КРИТИК

Добра замáшка *на зле*,
Усміх підступний *на добре*.
Глянете здалеку — лев!
Ближче приглянетесь — кобра!

(40-і роки)

ПОЕТ-КОН'ЮНКТУРНИК

Не утруждав себе поет
Ні образом, ні дзвоном мови —
Бездумно-римний марафет
У нього був завжди готовий.
Неначе з роблених полиць,
Пронумерованих детально,
Він брав рядки —
лиш тиць-розтиць —
І маєш — прошу! — актуальне!

1952

ПОЕТ-ФУНДАМЕНТАЛІСТ

Пиляв поет поему,
До рими риму гнав
(На актуальну тему
Він тільки і писав).
Вже ось-ось-ось останню
Поставить крапку він,
Замкне Пегаса в стайню
І вимовить «Амін!» —

І тим життя полегшить
Він людям і собі,
Бо хоч писання зменшить
На крапку, далєбі.
А це уже й не мало!
Всі знають — не секрет! —
Працює ж бо недбало,
А видав сто чувалів
Продукції поет.

Та нам не дочекались
Щасливого кінця!
Бо то був лиш початок
Роботи молодця —
У нього є ідея
(У голові сидить!):
Він хоче «Одіссею»
Гомера перекрити!
Отож працює ревно,
У темпах не здає —
І кількістю вже, певно,
Він читача доб'є!!!

1952

ПОЕТ ЗАКОХАВСЯ...

— Ваші очки зелененькі —
Трішки добрі, трішки зленькі.
Ваше личко сонцем сяє,
Мені душу осяває.
Будьте доброю зі мною!
Те, що мовите бровою,—

Цвіт трояндний, корінь теми
Для життя мого поеми.
Ладен я по цій вказівці
(Карі очки, чорні брівці)
На любее стать змагання
Без найменшого вагання.
Ладен я піти й на скруту,
Тільки б з вами зараз бути!
Хай громами все над нами —
Тільки б з вами, тільки б з вами!
Ваше ж личко сонцем сяє,
Мені душу осяває,
А очиці зелененькі —
Трішки добрі, трішки зленькі!...

(50-і роки)

ГОРОБЕЙКО

І моторний, і гарячий —
Метушиться: те і се!..
Вся удача
Гороб'яча —
До розмов і до пісень.

І умійко, і всезнайко —
Ну, природний лепетун!
І за ластівку, й за чайку
Він усюди — тут як тут...

Почирика, почирика
І про се він, і про те.
Хай хто скаже: 'недоріка,
Що життя його пuste,—

Обчирика, оббалака!
Та іще коли б хоч сам!
Ні, накличе він друзяків —
Той замзав, той зав, той зам!

Будеш знати горобейка!
Сам він, звісно ж, не страшний,
Та страшна ота сімейка —
Дяді, тьоті й їх сини...

Спробуй вивернуться, скажуть,
Що сякий ти і такий,
І всього тебе у сажу
Обквацюють залюбки.

І уже узнають птахи,
Що'не хтось, а саме ти
Осоромив бідолаху
На чотири аж роти!

Отакий-то горобейко —
Всепроникливий пустун!
А який же бо любенький,
Зух, мастак на витребеньки,
Всіх роззяв, всіх гав пестун!

І гасає, й цвірінчить,
Аж довкола світ лящить!

1952

СМЕРТЬ ЧОБОТАРЯ

Він був веселий чоботар,
Не знав біди і лиха,
Чобіт пошив немало пар
Чоловікам на втіху,

А що жіноцтву вже отих,
Таких-сяких по моді,
На каблучках, і ґрунтових,
І рантових, аж годі!..

Усе замовник вихваляв,
Та не один — багато!
А скільки честі з-за халяв
Наслухалася хата.

Любили майстра — он який!
Його хвалили й жінку.
«Ах, закаблуки, каблуки!..»
Не гудили й підчинки.

Хвалився майстром «Індпошив»:
«Мастак свого він діла!»
...Добряче шив, у славі жив,
Та що й казати — сила!

Та ось захворів чоботар,
Рука заслабла, вскніла,
І потемнішало від хмар
На цьому світі білім.

Сидить, лежить, немає діл.
Ой бісове ж ти ліжко!
Оце б направить на копил
Якісь хоч босоніжки.

Оце б ударить молотком,
Вшилити б шило в чобіт...
Зітхають груди — терпугом
З'їдає майстра клопіт.

А далі й зовсім підупав:
Куди вже, й думать годі!
Свое відстукав, одспівав,
Й ніяких'більш по моді.

Невдовзі й та стара
— Пора,—
За спиною сказала.
І понесли чоботаря
Через усі квартали.

...У черевичках, в чобітках
(З його ж руки!) йшли люди;
Взуття помірно на'ногах,
І скільки йшли, не близький шлях,
Та, бач, ніхто не гудив.

Вінок пошани з голосів,
Роем хвала за майстром,
Несли хвали удосталь всі,
І трішечки хтось — айстер.

Але не в айстрах суть — дарма,
В митця хтось взяв науку?
Журились, бідкались — нема,
А золотії ж руки!

Та хто те діло перейняв,
Пізнавши добру славу,
Закони хисту обійняв,
Продовжуючи справу?

Поклали в землю й розійшлись —
Небажана дорога...
Тепер шукай, хоч перервись,
Чоботаря такого.

А добре шив, ще б довго й жив,
Коли б...

та що казати —
Ще не навчився «Індпошив»
Сердечно, щиро, від душі
Людину шанувати.

1954

МАРНОТРАТ

За теревенями і час минув:
Засідання, наради, збори...
Робив би —
все б перевернув,
Із місця зрушив би і гори!
А так, як кажуть, марнотрат,
Навіщо те кому здалося —
Чи допоможуть сто нарад,
Де всяк мастак, знай, слова просить.
Аж цілий тиждень, з дня у день,
Засідання, наради, збори...
Вже гори, гори теревень —
Один і другий, знай, говорить.
А діла, діла — то й бігме,
Одна подоба лиш на діло,
А коли так, то резюме:
«Зібрати збори в понеділок».

1954

СУМОВИТИЙ ЖАРТ

Що минуло, відбулося —
Не повернеться ніколи.
З'їла лисина волосся,
В полі скошено колосся —
Все міняється довкола.

Ось було й немає літа,
Тільки сквири та тумани,
Охи, ахи, старі рани,
Мовби зібрані з півсвіту.

І на біса це нам треба?
І на біса воно снилось?
Я хотів побути в тебе —
Пам'ятаєш — подивилась?..
Пам'ятаєш — ми зустрілись,
І... осяялось півнеба.

Чи така ж і в тебе згадка?
Знаю, вірю, що такая!..
Ах, ти ж доля зла, лихая —
Уломилась в прірву кладка! •

І ні я уже до тебе,
І ні ти уже до мене,
Тільки квітка зблідла в жмені,
Мов той камінь-непотребна.

От і все з тієї любові.
А згадалося ж, бач, знову.
Так, були ми чорноброві —
Дожилися до обнови.

Що бувало — відбулося,
Не повернеться ніколи...
З'їла лисина волосся,
В полі скошено колосся —
Все міняється довкола.

1955

З ЛІСОВИХ ГАЛЯВИН

(Нарис)

Гай,
    діброва,
                    лісовина...
Деревина в деревину —
Розкудрявий зелен-чуб!
Ледь на світ — шумить вільшина:
«Не до пари яворина,
Тут і дуб мені не люб...

Захиріли ми з тобою
Над калюжею-водою,—
Плещі, хвалиться вербі,—
Тільки йгнулась, молодою,
Живши думкою одною,
Що росту я для гарби.

Слались подорожі й далі...
У гіллі я відчувала,
В деревині на корню,
Як в дорогах розмовляла,
Що я тільки не казала
То кобилі, то коню.

Нашуміли мені лози
І про ярма, й про занози...
Чом же скнію — далєбі —
Ех, потрапити б до воза,
Там чи спека, чи морози —
Торохти, гуляй собі.

А для чого ж і для кого
Животию досі тут,
Біля берега грузького,
Що, для дуба молодого?
Ради клена золотого?
Комарі де, знай, гудуть?..»

«Ну й набридла ж, лепетиха! —
Так верба їй мовить стиха,—
Слухай, вільхо, не шуми,
Глянь, он молодь, наша втіха,
Не таке вже тут і лихо,
Ростемо ж ми не самі.

Подивися: ген в тумані
Скільки ока, тільки глянь-но!
Все ліси й ліси, гаї...
Й навіть липа та, що в ранах,
Що була у партизанах,
Розправля гілки свої».

Та куди там — їй вільшина:
«Обплела мене ожина,—
Мовить, твердить, знай, своє,—
Я ж гожуся й для драбини,
Не якась-бо горобина,
Що переліски псує.

Це мене нервує кишло.
Не мені судилось в дишло
(Стати дишлом честь яка!)

Мрілось, думалось — не вийшло —
Ой, ти ж дишло, мое дишло —
Не мене взяли — дубка...»

Кажуть, знудились діброви
Від тієї пісні-мови,
Вже нащó осика — й та
Стала мовби нездорова,
Лози просяться на дрóва —
Отакая маята!

Досі лаяли осику,
Що, мовляв, не без'язика,
Але ж, бач, он як воно!
Були й лози на прикметі,
Що дібров усі секрети
Розпатякали давно...

Але що осики нині?
Пнутись там, куди глудині?
Вони стиха: хить та хить...
А оця, брат, деревина,
Ця ламка й крихка вільшина,
Сто осик перешумить.

І шумітиме, аж доки
В осінь десь уже глибоку
З маху тóпір в корінь — цюк!
Й що за дерево — морока!
Відцуралася й сорока!
Крутиш-вертиш на всі боки —
Ні на ціпа, ні на дрюк!

1955

Хоч не така уже й гримуча,
Та вже ж вона струснула й нас
Та й тим наснажила... У Спілці
Створили віршів цілу тьму...
...А соловей співа на гілці —
І щó дискусії йому?!

(50-і роки)

* *
*

Літмудрагелів знаю я,
І сам до них належав.
Співай маніром солов'я
Без зайвих застережень.

Співай, співай!..
Бо то не птах,
Що так одразу й мовкне,
Спустивши миттю на парах,
Як тільки критик бовкне.

Порад, звичайно, не цурайсь,
Та не заслúхайсь дуже,
Мистецтву щиро віддавайсь,
Вперед, як кажуть, посувайсь,
Чаруй, захоплюй, друже!

З глибин винось джерельний тиск,
Хай спів іде лугами,
І всіх полóбнить слова блиск,
Наструнений думками.

Хай слово молодість несе,
Хай слово радість каже,
І буде в то́му, знай, усе
Життя достоту наше.

1957

КРИТИК-КРУТІЙ

Критик носом крутить,
Критик носом вертить,
А не каже суті
Прямо та відверто.
Вміє воду лити,
Славить чи знеславить,
Зна — кого хвалити,
Зна — кого розбити
(Не читавши навіть!)
У словах — речистий,
У думках — не вельми,
В совісті — нечистий,
Як ведеться в шельми!

(50-і роки)

КОМУ ПО МОДІ ЩО...

Кому по моді драп чи шовк,
А я люблю і досі
Оцей військовий козушок —
Із ним тепліша осінь.

Шумить холодний вітровій,
Дощем січе з-під боку...
Та скільки ж бачить, друже мій,
Навколо світла око!

Й немає сонечка немов,
Але ж той кущик світить,
І той грибок-білоголов —
Ну, як не запримітить...

Іду я далі в козушку,
Аж ондечки, край лісу,
Де дві сосни на моріжку,
Я бачу в шубі лиса.

Йому й байдуже, що бреду,—
Обидва ж ми в кожухах!
Іде зима, та не в біду,
Аби не змерзли вуха.

Метнулись вогники руді
Не злого, скажем, ока,
І розійшлися ми хто куди,
Наддавши кожен кроку.

Я цілю прямо до озер,
А лис куди — не знаю,
Ми з ним колись, як і тепер,
Ще стрінемось — впізнаю.

Прямую далі в луку ту,
Де пісня журавлина.
Чого ж спізналися — в біду
Потрапите ви нині,—

Спішу журавликам сказати,—
Не за горами ж біла...

Та їх вперед, а не назад
Прямують крокви-стріли.

Іще запізнені пташки
Он біля сіна стогу
Свої сіренькі кожушки
Ладнають у дорогу.

Не сполошить би їх — нехай
Зберуться, як і треба,
Бо шлях вибоїстий в той край
В цьому осіннім небі.

Зладнались, пурхнули — нема,
І я немов самітний...
Але здалося лиш, дарма —
Все рідне мені, рідне!

І низина, і вишина
Життям достоту повні:
Те он летить, те он біжить
То в пір'ї, то у вовні...

В такій компанії ось я,
Мисливець безрушничний,
Ходжу по долах, по гаях
В своїй озброї звичній.

Чи сіє дощиком із хмар,
Чи ожеледь по нивах
Дзвінкої криги стелить шар —
Скрізь дива, тільки дива!

І хто те знає, чи вони
Бувають десь і кращі...
Не знаю кращих — до весни
Іх не зміню нізащо.

Комусь хай мода — драп та шовк,
Мені ж в цю пізню осінь
Мій друг війни, мій кожушок,
Слугує вірно й досі.

1956

ВСЕ КРУГОМ, УСЕ НАВКОЛО...

Все кругом, усе навколо
І ніяк до діла —
У Непишного Миколи
Повсякдень неділя:
    В понеділок чарку,
    А за нею другу...
    У вівторок жарко,
    У середу хуга,
    А в четвер ледь не вмер,
    У п'ятінку як попер —
  на роботу...
Аж тут і субота!
    А субота ж не робота —
    До чарки охота.
Кажуть люди, що лайдак,
Кажуть люди, що пияк,
В нього, кажуть, все не так,
    І не так,
    І не сяк,
    І ніяк до діла —
У Непишного Миколи
Повсякдень неділя.

1956

ПОРТРЕТ ТРОЇСТОГО

Він бува ще й не таким!
Чи сказати?

Вважу.

...Він буває оттаким,
Оттакеним, кажуть!

Черев три і карків три,
Трое підборіддів,
І не знати, з них котрий
Снідає й обіда.

Стогне, стогне: тяжко, ох!
Та у вус мугиче...
Все йому давай на трьох —
Їсти й спати втричі.

Вшир троїстий — хоч куди!
Все по трое в нього!

Тільки розум, бач, один —
Й той,
мов у дурного...

1956

* *
*

Заглиблююсь, заглиблююсь —
А знизу не візьму!
Здається, біса лисого
Чи лисого Кузьму

Ухопиш — мовби — інколи,
Ось-ось уже, як є!
Та знову сумнів виникне:
Холодне, не твоє...
Хіба ж такий насправді я
І серцем, і умом?
Що скаже мені гвардія
На зборах за столом?
Що скажуть, коли зійдуться
Всі друзі давніх літ?
Хоч все воно старіється,
Але ж держи одвіт!
Держи перед громадою,
Перед сумлінням ти,
Лиш те неси, що радує,
Що кличе до мети!

(1956)

УМОВА ГОЛОВНА

Щоб піднять якусь роботу —
Треба мати на те охоту.

Це з умов умова перша,
Що на рівні справу держить

І кермує всім вона —
Це умова головна!

Друга, третя і четверта,
Пам'ятай, юначе, твердо —

Всі зливаються в одну,
В оту саму, головну:

Треба мати на те охоту,
Щоб підняти якусь роботу.

(50-і роки)

* *
*

Глушить продовжуємо (в вуха!)
Залізним віршем читача!
Куди йому там тебе слухать?
Після ліричного «обуха» —
Або мовчать, або кричать:
«Р-рятуйте!.. Гвалт!..» —

А ми своє —

А ми таранимо рядками,
Безжально в тім'я молотками —
Той б'є, кує, той додає!..
Оттак його віршобичами!

О слави братіє, поети,
До черед ваших вопію!
У дні супутника й ракети
Залиште практику свою.
Хай слово ваше в душу ллється,
Глибини відкрива нові,
Хай вірш залишить слід у серці,
А не синець на голові.

1957

ЛЮБИТЕЛІ «ВІЧНИХ ІСТИН»

I

В його душі, мов два вогні,
Горять — щоденно і щонічно —
Слова: «Вся істина — в вині!»
І ще слова: «Усе не вічне!»

Нічого вічного нема,
Але, о друже, це не значить,
Що жити, любити — то все дарма,
А недарма лише — пиячить,
Чи літо красне, чи зима...

II

Він вислів любить чудотворний:
«Любви все возрасты покорны!»
Слова ці гарні й благородні,
І всі на світі з ними згодні.

«Любви все возрасты покорны», —
Він твердить ці слова завжди...
Але вкладає зміст потворний
В слова ясної чистоти...

Яка там в біса чистота,
Де вітрогонство й срамота?

(50-і роки)

ФАНТАЗІЯ

Коли б я був молодшим трішки,—
Я б не коптів: тут при столі.
Я б не такі ламав горішки!
І я ходив би тільки пішки
По всій, по праведній землі.

Я б до диявола «Победи»,
ЗІСи і ЗІМи всі послав,
І, може б, лайбу чи карету
Якусь задрипану придбав:

Собі — для того, щоб тим часом,
Як всі летять у даль сліпу,
Отак проїхатись Пегасом
Неспішно, тихо у степу,

Збагнути світу всього чари,
І мальви цвіт, і спів струмка...
А ще простіше — як Косарик:
По Україні — пішака!

(50-і роки)

ЗДЕШЕВЛЕНІ НАЙМАНЦІ

Хваліть, вихвалюйте, хвальки,
Свою дурну подобу...
Коли б хоч блазням на ляльки
Чи на якусь оздобу
Та знадобилась ваша масть —
Усе ж якісь одвійки!
Але який безумець дасть
За вас хоч три копійки?

— Безумець знайдеться,— кричать,—
На те ж він і безумець,
Вже маєм гумову печать,
Сякий-такий тризубець,
Іще в нас сили — ого-го!
А плани в нас шалені,
І по губах нас пирогом
Не маж, не тич (з'їмо його) —
Не візьмеш так у жменю.
Із нами сам заморський Сам,
Як треба, нас покличе,
І пообідати дасть нам,
Й до завтрього позиче.

У нас й історія своя
Написана, до речі,—
Як куштували малая,
Як вибивали «туди я...»,
Як сторч летіли з печі.

І виють, хваляться хвальки,
Розкуплені іуди,
За п'ятаки, четвертаки,
За харч сухий, за маслаки...
І хто що дасть на масть з руки...

Якось же треба бути!

1957

НА РИБОЛОВЛІ

— Окуні, краснопери,—
Хвалиться Наум.
— Не з тієї опери,—
Я кажу йому.—

Ти б у діло кидався,
Брався б за руля.
А Наум аж знітився:
— Тато не велять.
Кажуть, ще наробишся,
Синку, погуляй —
Зморщишся і згорбишся
Від роботи вкрай.
Не берись, де тяженько,
А берись, де легшенько,
Бійся навантаження,
Бійся і обстеження...
З такою наукою
Ось я і живу,
Що не день із вудкою
На ставу.
До роботи встигну ще,
Не втече у ліс,
А поки що винищу
Окунів як єсть.
Добре сизі ловляться —
За одним другий...—
Та ураз як схопиться
І бігцем мерщій.
Наче запалилося.
— Що таке? — кричу.
— Їсти захотілося...—
Тільки я й почув.

1957

ПРИГАДАЛА...

Пригадала стара кішка,
Як мишей ловила,
По карнизу, було, пішки
Залюбки ходила.
Та й надумалася знову:
Годі-бо дрімати!
Нишком-тишком йде на лови
Горобця впіймати.
Той на гілці ясенівій
Цвірінчить байдуже.
— Почекай-но,— киця мовить
І очиці мружить.
Причаїлась, як годиться,
Виждала й прожогом...
Тільки ж, бач, даремно птиці
Переляк від того.
З гілки кинулась, спурхнула
Й на вищюю сіла —
А кішечка як шугнула...
Тільки бідна й жила.

Мабуть, скажемо ми, друже,
Дива з цього мало,
Не стрибай так прудко дуже,
Як стрибав, бувало.

1958

НАСПІВАНЕ СЕРЦЕМ...

Наспіване серцем
завжди дороге,
А те, що без серця,—
німе і глухе.

А те, що без серця,—
навіщо й здалось!
Як нива без мови,
без ранків, без рос.
А те, що без серця,—
куди-бо із ним! —
Ні схне, ні печеться,
ні йде навіть в дим...
З нічого — нічого,
пиши, не пиши —
Ні rischi живого,
ні краплі душі.
Його не пригорнеш,
його не доп'єш,
Як з нелюбом мило
і дня не зживеш.
Ні сниться, ні будить,
а вид, що за вид!..
Отак і марудить —
як мокре горить.
Ляга остогидлим,
холодним рядком
Чи віршем набридлим,
нестиглим рядком.
Куди не поткнеться,
не виповзе де —
Скипиться, надметься
та й тільки і те.
Бери, що до серця,
що всім до душі,
Дай солі і перцю
та й вже і пиши.
Пиши, чи співай там,
чи мови кому —
Солдатам, дівчатам,
Дорослим, малятам,

Ну, словом, народу,
    народу всьому.
І квіткою здасться,
    і дощиком в май.
І буде співаться —
    а ти і співай!

1958

ПРИТЧА ПРО ЛАРИВОНА І СМЕРТЬ

Взяла тяжка хвороба,
І поламала геть,
І підтягла до гроба,
Й сказала йому: «Смерть!»
— Отож-бо й є,— їй мовить
Спокійно Ларивон,—
А все ж таки й готовим
Я не піду в полон.
Я не піду на страту,
Хоч страчений, як є.
Не грай на биту карту,
Бо грає не твоє.
Ще нитка цупкувата
І не таке життя,
Щоб раз — і вже із хати,
На воза — та й гаття! —
І тиць маруду — в пику,
Хоч і з останніх сил,
Та так, що та без крику
Позбулася й коси.

І вже вона не косить,
І вже вона не йде —
Сама пощади просить
У бога і в людей.

1958

ОДИНАКОВІ

Сіли хлопці одинакові —
Марко, Федір коло Якова,
Гриць, Микола коло Прокопа —
Пересидить, може, хто кого.

Сіли хлопці одинакові —
Марко, Федір коло Якова,
Клим, Данило коло Никона —
Никін каже: — Хлопці, ніколи!

Сіли хлопці одинакові —
Марко, Федір коло Якова,—
Йосип, Тихін коло Сидора —
Сидір каже: — Ще посидимо.

І сидять — вже й день загублено,—
Як один, усі насуплені,
Марко, Федір коло Якова —
Дурні божі одинакові.

1963

«СВОЯК»

Нас спільний знайомий
Усяк пізнає.
Виходить із дому
На діло своє.
З тим рибку половить,
З тим чаю поп'є:
Тому присолодить,
Тому піділле,
Того зачарує,
А з тим — так і сяк,—
Та скрізь передує,
Та скрізь він — свояк.
Й угнутись — не проти,
Й на честь — наплювать,
Ким хоче — в догоду
Зуміє він стать!

Його й не шанують,—
Та як там не як,
Він скрізь передує,
Повсюди — свояк.
Повсюди — прилипне,
Що хоч — принесе...
...Така безпринципна
Амеба — і все!

(60-і роки)

МІЩАНИН

Міщанським варивом пливе,
Шумує дня базаром —
Отак щасливо проживе,
Ще й скаже: жив не даром.

А як по-мойому — не жив,
Лиш голову морочив:
І світ коптив, і хліб точив,
Й мозолив людям очі.
Яке у нього майбуття,
Чого воно все варте,
Коли протринькав він життя
На килими й серванти?!
Ще, певно, й дума: паном був!
Та не в добро те панство.
Не жив, а вилетів в трубу,
Ударившись в лихварство!

(60-і роки)

СКНАРА

Коли людина накопичить
Сама собі, надба добра,—
Буває так, що вже й не лічить,
Уже занадто розпира,—
А поділитися — ну, як же:
«Усе, що є,— усе моє!..»
І думать їй тоді інакше
Ця клята скнарість не дає.
Коли що й дасть — то лиш за гроші,
Неначе крамар чи лихвар:
«Це персні, шпилі, а це — броші,
Які вони усі хороші,
І все моє це, мій товар!»
Нікчемність, скажем, очевидна,
В якому б чині не була!
А жаль — вона стільком з нас рідна,
Сідає з нами за стола,

Бере і ложку до обіду,
І чарку в чарку цілить — п'є,
Бува, й гукає: «Многі літа!»
І щире «Будьмо!» додає!
І накопичує невпинно,
І хижо зирить із-під брів...
Та це давно вже не людина,
А лиш футлярчик до скарбів!

(60-і роки)

ДО ПОРТРЕТА НЕРОБИ

На задуми — сила!
На діло — могила!
Що скаже — не зробить,
Що візьметься — вгробить.
Умілець всеможній —
Як діжка, порожній.
Із нього — нічого,
Для нього ж — усього!
Із нього — ніскільки,
Йому ж дай — остільки:
Щоб він і наївся,
Щоб він і напився,
І взувся, і вдівся,
І тепло укритися!
Бува — язикатий,
Буває — ні пари...
Та тільки до чари —
Рукабий, рукабий!..

(60-і роки)

ОДНЕ СЛОВО — ТУТ ЗЕМЛЯ!

Задощилось на негоду —
В небі хмари на скаку!..
Та любив я осінь зроду
Саме, саме отаку.

Хай, нехай небесні дхвищі
Не віщують нам утіх —
Та мені земля найближча,
Найрідніша від отих —
І холодних, і далеких,
І неблизьких, і чужих...

Там я робот у скафандрі —
На усі замки — чи як?..
Нерозгаданого кадри...
Нерозвіданого знак...

Я, отам ще вжитись мушу,
Вколихатись, як листок...
А отут — душа у душу,
Свій до ребер, до кісток.

Помрячина чи дощина —
Цмок і цмок мене в лице...
Тут і сонце, і Тичина,
І дороги з вітерцем,

Тут і море, і Сосюра,
І зелена далина,
Коли буря — то вже буря,
Коли радість — то весна.

Тут життя свої прикмети
І принади простеля...
Тут — найкраща планета!
Одне слово — тут Земля!

(60-і роки)

ЛЮБИТЕЛЬ ВИСТУПАТИ

Кажуть люди: балакун він —
Його змалку, здавна
Пориває до трибуни,
Як коня до стайні.

1967

В ЧАСИ КОСМІЧНІ

— Забери й мене з собою,
Не лишай мене отут.
Хочу десь за голубою,
За небесною габою
Я з тобою, милий, будь.

Я з тобою, я з тобою
Розділю, найдальшу путь —
Забери й мене з собою,
Не лишай мене отут.

— Я б узяв тебе, кохана,
На космічні діла,
Без найменшого вагання,
Коли б легшою була.

Невагомість елементів.
Невідомість. Даль. Світи...
Дещо тонші інструменти
Призначаються туди.

Моя мила, запевняю,
Там ні з ким не поберусь —
Марсіянок чи змінюю ж
На земних моїх Марусь?

(60-і роки)

* *
*

Все йде,
і мете,
і минає,
В якій тобі славі б не будь...
Поети —
раніше вмирають,
Прозаїки —
довше живуть...
А власне —
яка в цім різниця?
Раніш чи пізніш ти помер...
...Дивлюся — іде учениця
Із книжкою. Автор — Гомер...

(60-і роки)

ДО ПОЕТІВ-ТРАДИЦІЙНИКІВ

Писарі-поети, що нам треба ще?
Вже летять ракети зоряним дощем,
Падають в космічну, неабияку —
Вічну і незвичну голубу ріку.
Ні човнів, ні весел, лілій...

Все не так!

Щодо зим і весен — невідомо як!

Все інакше в світі дивному тому.
Як у ньому жити — я й не допйму.
І нові прикмети, і зоря, й трава,
І нові поети, й пісня в них нова.

Вже на лад космічний ти настрой рядки,
А воно ж незвично — наче й не з руки:
То десь невагомість,

то десь невідомість,

То нова свідомість,

та і зміст новий,—

Ти ж з старим натомість

прешся, мов дурний!

По собі суджу я — вірте, по собі,
Над оцим сиджу я в золотій журбі.
Про часи космічні написать пора —
А у нас все звичне: «Слава!» і «Ура!»
Мчать ракети в вічність, в небо голубе,
А у нас все звично,

наче «Цоб-цабе!»

(60-і роки)

ЕПІТАФІЯ

Він за життя уже великим став.
А як помер — піднесли аж за хмари!
І навіть ті, кого він в шию гнав,
Тепер про нього пишуть мемуари.

(60-і роки)

ЩАСЛИВОЇ ПУТІ!

Не випало поїхать,
На Марсі побувать,
А то ж така утіха,
Що як і розказать?!
Бував я у дорогах,
На всіх бував вітрах,
На горах, на порогах;
А ще — літав, мов птах.
Цікавого багато
Набрали очі вщерть, —
Та в космосі бувати —
Не знав такого ще.
Та, видно, й не судилось —
Як кажуть: «Будь здоров!» —
Бо на таке вже діло
Ти, Павле, постарів!
Ти на землі одгрохав
Уже добрячий строк —
Тож спочивай потроху
Собі тепер, браток!
За даллю не журися —
Хоч їй нема кінця,
Та скільки не дивися,
Та скільки в ню не бийся —
Обмежить молодця!

Дивись лиш у віконце
На Марс, Нептун чи Сонце
І подумки чеши!
Чи ліпше — сядь у Кончі
І не журися конче,
А віршики пиши!
«Так, дрянь,— скажу я,— милі,
І завидки беруть,
Що інші ген на хвилі
Кудись у вічність пруть.
У міжпланетні далі,
У зоряні світи;
На грудях їх — медалі,
Мов зорі з висоти...
У славі небувалій
Стоять Землі сини...
...А в мене теж медалі
Лишилися з війни.
І хай то не новітня,
Хай не космічна вись,—
Та з Волги аж до Відня
Протьопав я колись,
Пройшов — з боями — пішки
Крізь бурі та вогонь,—
Як скласти — то доріжка
До Місяця, либонь!
На маршах-перемаршах
Ой, стерлось підошов,—
То ж до орбіти Марса,
Напевне, й я дійшов!
Тому ж то й без печалі
Іду я у житті...
А вам — іти ще далі!
Щасливої путі!»

(60-і роки)

«ЗНАВЕЦЬ» ЖИТТЯ

На прив'язі рядків і рим
Літа судилось змарнувати —
Сидів, не бачився ні з ким
В сліпім кутку глухої хати.
Але й на старість не притих —
Тепер навчає молодих!

(60-і роки)

ВІРШОРЕЦЕНЗІЯ НА ОДНУ МОНОГРАФІЮ ПРО ОДНОГО ВІДОМОГО ПОЕТА

Одні факти роздуто,
Інші факти — забуто,
Прямо з льолі він чисто
Став поетом речистим,
І хоч був ще зелений,
Та возсяяв, як геній!
Тож прийдіть і возрадуйтеся
І на нього воззріть,
Аж навколішки падайте
І за приклад беріть!
Диво-геній достоту!
Ще й людина свята!
Інші, правда, — дрібнота,
А вже цей — красота!

(60-і роки)

ПОЕТ-КАЛЕНДАРНИК

Велика штука — календар,
Без нього — не прожити.
Тобі він світить, мов ліхтар,—
Сідай собі й пиши ти!
До дати, дата — скільки їх!
Той вмер, той народився!
Спасибі геніям — за всіх
І я ось потрудився!
Спасибі визначним усім —
Про них є що сказати!..
І сів поет, до слави сів,
Некрологи писати.
Писав, писав, аж притомивсь,
Чоло скипає в поті:
Що не кажи, а потрудивсь —
Всю ніч і день — в роботі!
Добрячий буде гонорар
Йому на книжку капать.
Та ще, мабуть, у календар
І він колись потрапить...
І син його а чи онук,
Збагнувши муз секрети,
Календаря візьме до рук
І без якихось творчих мук
Нашкрябає сонета.
І знову буде гонорар
Йому на книжку капать...
І, в свою чергу, в календар
І він колись потрапить!

1970

ПОЕТ-МАКУЛАТУРНИК

— Ніде мене не продають,
А як точніше — не купують! —
Отак він долю кляв лихую.
А в голосі — образа й лють!

І я сказав йому отут:
— Макулатура йде на пуд.
Тож не журися ти даремно —
Тебе розкуплять — це напевно.

Макулатуру в нас цінують —
Із неї ж робиться папір,
І на папері тім, повір,
Прекрасні книги надруковують.

Не опускай же носа вниз,
Дивись в майбутнє з інтересом:
Ти ж для культури і прогресу
Багато користі приніс!

1970

ПОЕТ-«ОРИГІНАЛ»

І не схилялась мудрість перед ним,
Не осявав обличчя думи спалах.
Поєднував розумне із дурним —
І через те ходив в оригіналах!

1971

* *
*

Бував ти, може, й коло бога,
Але не відаєш нічого.
Бував ти, може, й коло біса,
Та все одно думками лисий.
Не в тому справа, де бував,
А в тому, братику, що взяв,
Чого набув собі такого,
Щоб можна рушити в дорогу.

1973

ПРОБЛЕМА КРИТИКА

Критик то завзятий,
Але страх спиня:
Як свині сказати,
Що вона — свиня?
Придивись пильніше,
Розумніше глянь
І тоді напишеш:
Благородна лань!
Трохи інші букви...
Трохи інша масть.
Лань щасливо хрюкне,
Ратицю подасть.
Скаже: «Добрий критик!»
І за це умить
До свого корита
Може допустить!
От і станеш ближче...

Істина ж — в брехні,
Бо, скажіть, навіщо
Істина свині?!

1974

СОЙЦІ, ЩО ЗАЗДРИТЬ СОЛОВ'ЄВИ

Не побивайся задарма
Собі одній на шкоду,—
Другого голосу нема,
І ти отой цінуй сама,
Який дала природа.

1974

* *
*

За яких умов з'явилося: «та інші»?
Звідки ця наплюйська мода узялась?
Що це значить — інші трохи гірші?
Чи такі, що їм на люди — зась?

1974

СОЛОВЕЙ І СИЧ

— Що б я, братику, хотів,—
Чи не вволиш, може,—
Хочу дуже, щоб мій спів
Був на твій схожий!

196

— Згоден,— каже соловей —
Просто це й зробити!
Як замовкнем я і ти —
Нас не розрізнити.

1974

«ВДАЛЕ» ЗАМІЖЖЯ

Не було й на мислі,
Щоб отак було:
За дурного вийшла,
Інших не було.

Прикра то нестача,
Прикра і сумна.
Вже тепер я бачу,
Що й сама дурна...

1975

ЗАРУБІЖНИМ «ПРАВДОЛЮБАМ»

Коли із наших помилок
Та щось хлюпне
    й на ваш млинок,—
О, ви запляшете тоді:
Неначе чорт на коляді!
Ну й що? А ми усе ростем!
А ми вперед ідем щодня!
А ваша радість — то пусте!
А ваша «правда» — то брехня!

1975

НЕ НА СВОЄМУ МІСЦІ

...І він ввійшов в історію —
Його туди ввели!
У вищу категорію,
Сердегу, підняли!
Він, скажем прямо, держиться
У сферах тих ледь-ледь:
Начальство — громовержиться,
Підлеглі — теж не мед.
Тремтить і озирається,
І все чекає лих,
Уже й не радий, кається,
Бо чує-почувається
Ні в сих ні в тих!

На біса ж категорію
Оту йому нести?!
О господи, з історії
Колись його спусти!
Нехай земними трасами
Крокує чоловік!
До неба ж не дістався він,
А від землі — відвик!

(70-і роки)

НА ДОБРУ ДОРОГУ!

Хай злого убуде,
Хай добре — прибуде,
Із миром довіку
Хай знаються люди.

Од дальнього краю
До синього моря
Ніхто хай не знає
Ні лиха, ні горя,
Ні сліз, ні печалі,
Ні всяких напастей!
Хай днями й ночами
Нас радує щастя.
Усе — хай на світле,
Усе — хай на миле!
Дівчата б — хай квітли
І хлопців любили!
А хлопці коханих —
Ніяк щоб не гірше,
А, скажем між нами, —
Ще дужче, ще більше!
А радість огорне
Окрилене серце, —
Тоді чорним горем
Ніщо не здається!
Тоді ти щасливий,
На все ти — у змозі,
І танці та співи —
На добрій дорозі!

(60-і роки)

Вірші для дітей

* *
*

Синничка-невеличка
ще й грачок
Ізробили з ясеня
полозок.
Ізробили полозок,
потім два,
Змайстрували саночки
на дрова.
Полозок доріжкою
тільки скрип,
А лисичка на саночки
уже й стриб.
Поїхали за дровами
у лісок,
Заспівав доріжкою
полозок.
Присипа доріженьку
сніг-сніжок,
Грає, наче скрипочка,
полозок.
Зустрічає біля лісу
сірий вовк:
— Щоб мені ваш полозок
та й замовк!
Зустрічає саночки
старий лис:
— Не пущу вас з музикою
у ліс!

А лисичка й каже лисові:
— Овва!
Ми у ліс приїхали
по дрова!
Заберем сушняк собі
та корчі,
І не страшно буде вам
уночі.
Буде в лісі прибрано
навесні,
Виглянуть фіалочки
запашні.
Будете ви хвастати,
вовк і лис:
— Ой, який прегарний
зелений ліс!

1935—1975

НА ЯЛИНЦІ

Є що згадати нам, діти, сьогодні!
Весело, радісно дні промайнуть —
Мабуть, навіки ці дні безтурботні
Нашого щастя в душі не заснуть.

Пишна ялинка прийшла із діброви,
Снігом засипані віти украй,
Високо зірка палає чудова,
Сиплеться сріблом згори водограй.

Діда Мороза вітрами обвіяно,
Дивні цукерки і дивні цяцьки.
Є тут горіхи, яблука, віяла,
Лялька чудова, ведмеді й вовки.

Лебідь пливе унизу під ялиною...
Слон навантаживсь, несе шоколад!
Кицька маленька сидить, а за спиною —
Жучка підстрибує, хоче злякати!

Півень стоїть на червоній цукерці,
Тіль ось не крикне: — Ку́-ку-рі-ку́!
Далі хатинка, відчинено дверці:
Хто там сидить на стільці у кутку?

Заєнько, заєнько, сірий, окатий,—
Лущить горішки — на зуба і трісь!..
А біля хати ведмідь волохатий,
Що йому треба, ще заїнька з'їсть?!

Тут поросли і гриби, і горішки,
Морква солодка, зелені стручки...
Хлопчик в кожушку, куди це він пішки?
В ліс по корову? Чи в гай по грибки?

Ось де й корова стоїть — попеляста!
Ич яка хитра, сховалася де!..
Скільки укрила ялинка гілчаста —
Нам не проглянуть всього і за день!..

Зорями, зорями вкрито ялинку,
А над ялинкою високо: КІМ.
За наше щастя спасибі велике,
Рідному краєві,
                                дням дорогим!

1937

ОСІННІЙ РАНОК

Вже блиска вогник крізь туман,
Крізь темінь прозира,
Хтось ходить в сутінках світань —
Пора, пора, пора!

Не плескіт с'яйної ріки,
Не сонця рання гра —
Риплять, зриваються хвiрткi,
Шумує дiтвора.

Стихає гомiн, мовкне смiх
На схилi край села —
За парти сiли всi, до книг,
I ген, зникає мла.

1946

БАБУСИНІ КАЗКИ

Принесу вiдерце,
Казку не одну,
Я своїм онучкам,
Дiтонькам до сну.
Будуть слухать милi;
Ще прохати, ще,
Як по цвiт ходила
Пiзно пiд дощем,
Як лисиця гналась,
За моїм цебром,
Думала вiдняти
Те цебро з добром
Та хiба б лисицям
Зiлля вiддала?

Я ж його онучкам
Через ліс несла.
Тут вовки зустріли
І також: віддай!
Ах ви ж, сіро-сірі,
Не віддам, не дам!
І пішла я далі
Цвіт збирають отой
Все кладу в цеберко —
Вже багато!

Ой!

Бачу — аж настрічу
Йде — реве ведмідь!
Ну, куди тікати?
Дожене умить!
Як ревнув щосили —
Аж здригнувся гай:
— Цвіт-казки у тебе?!
Ич яка?! Віддай!
І давай до мене!
Тільки я втекла
І казок ведмедю
Я не віддала...
Йду, казки збираю,
Дощик опада...
Аж дивлюсь: вухатий
Зайчик вигляда.
— Що несеш, бабусю?
— Внучкам казочки.
Та такі ж цікаві,
Гарні ж отакі!
— Слухай же, бабусю,
Що тобі скажу:
Ти вже ж притомилась:
Я допоможу.—
І пішли із ним ми

Через темний ліс,
Листячко спадало
З срібляних беріз.
Довго ми блукали
По малих стежках...
Вивів мене з лісу
Зайчик аж на шлях...
Вивів на галяву —
Просто он туди:
«Далі вже, бабусю,
Ти сама іди!
Та віддай онучкам
Казок дивен-цвіт,
Та від мене, зайця,
Передай привіт!»
...Принесла відерце,
Казку не одну
Я своїм онучкам,
Дітонькам до сну!..

1946

ШКОЛЯРЦІ В ЗОШИТ

Ти малювала пори року,
І в кольорових олівцях
Красу знаходила глибоку,
Природи чари без кінця.

Ось перша райдуга весняна —
Така й дорога у життя —
Іще не пізнана, не знана
Та семидужно молода.

Дихання вранішнє конвалій,
Кульбаби визлотий вогонь
Під рухом грозових баталій
З твоїх всміхається долонь.

А потім літечко в малюнках,
Сім спілих зерен з кавуна,
І виноградних зерен трунки,
І даль — блакитна далина.

А в далині — в зажурі верби.
«Чому?» — питаєшся й сама.
Чи не тому, що місяць серпень
Приводить осінь крадькома?

А далі осінь — смуги косі.
То значить — дощ на все, усе,
Здається, власні твої сльози
По полю вітровій несе.

А далі — снігом світ укрито...
І сонце вигляне — й нема...
...Отак воно — весна і літо,
А потім — осінь і зима...

Вдивляйся, дівчатко яснооке,
Як у природі без кінця
Отак проходять пори року
У кольорових олівцях...

1949

РАНОК

Білявка світлокоса —
Дзвіночки вже дзвенять! —
Вигонила на роси
Черідку козенят.

Білявка світлокоса,
Пастушка з батіжком —
У нашому колгоспі
Всі здружені трудом!

Білявка білолиця,
Пастушка край села,
Пташкам співала, птицям —
Зліталися здаля...

Білявку пізнавали —
Кружляв пташиний грай!
І їй вони співали
Про синій небокрай.

Білявка білолиця
Там кізок стерегла,
Годиться — не годиться —
Із книжечкою йшла.

Казали, їм читала,
Ба, кізонькам — авжеж...
І ластівкам співала
Немовби з книжки теж.

Білявка світлокоса —
Дзвіночки ген дзвенять!..
Потолочила роси
Черідка козенят.

Потолочила роси
Черідка козенят...
— Я жду: ось прийде осінь,
Покличе до занять.

А кізоньки у полі
Залишаться одні,
Та певне, що і в школі
Не раз ці виднокола
Згадаються мені.

1950

ВІНОК ПІСЕНЬОК

I. ВЕСНА

Зацвіли сади,
Зашуміли віти,
Радо, радо, радо
Застрибали діти —
    І Галинка, і Оксанка,
    І Маринка, і Тетянка...
Всі, всі, всі —
    на одній нозі!

Заведем танок —
Веселеє коло!
На горбок до квіток
Рушимо у поле —
    І Галинка, і Оксанка,
    І Маринка, і Тетянка...
Всі, всі, всі —
    на одній позі!

II. ЛІТО

Хто це з поля-заходу
В наш забрався сад,
Хоче спілу ягоду
Чисто обірвать?
Гай-га, райдуга,
Вороного запряга!..

Гілочка до гілочки
Пісеньку снує,
Вітер на сопілочку
Грає, приграє —
Гай-га, райдуга
Вороного запряга!..

Я прийшов не вишеньку
Спілу смакувать,
Я прилинув, дітоньки,
З вами поспівать:
— Гай-га, райдуга,
Вороного запряга!..

III. ОСІНЬ

Дощик накрапає,
Посмутилися дні,
Ластівка не грає
Ген, у вишині.

Яблуко дозріле
На столі лежить,
Вітер-холодило
У саду шумить.

Візьмемось за руки,
Підемо у клас —
Книги та наука
Дожидають нас.

ІV. ЗИМА

Гринджолята із гори
У долину на вітри
    Так і мчать, немов состави,
    тільки свист!..
А попереду всім править
    машиніст.

Він состав веде в артіль
Крізь замети й заметіль —
    Так і мчить, і мчить, і грає,
    тільки свист!..
Доїжджає, прибуває —
    зупинивсь!..

1952

ДОЧКА ЛІСНИКА

В хустинці на взліссі
Дочка лісника,
Така невеличка —
Та вища кленка.

Іде вона лісом,
А ліс по коліна!
Та пахнуть вже сосни
І пахне ліщина.

І перший, що звівся,
Низенький дубочок
Полоще на вітрі
Зелений листочок.

Далеко, далеко
Простягся лісок,
Пече його сонце,
Заносить пісок.

Ні тіні, ні хмарки
З малої отарки,
Ні дощук з неба —
А треба ж, а треба!

На проріст, на корінь,
На перший листок...
Далеко, далеко
Простягся лісок.

Крайнеба, за пруга
Не видно — хто й зна!
Лягла лісосмуга,
Шумить далина.

Аж стала, спинилась —
Куди... й не дійти!
Десь тато казали —
До зір золотих!

Схилилась до клена
Йі малого дубка —
До всього догляне
Дочка лісника.

Усе тут їй миле,
Як квітка усе —
Ось воду прив'ялим
Дубочкам несе.

Там нору побачить —
Не жить шкіднику!

Тут гусінь ізніме
В кленка на листку.

Так день і минає —
Роботи ж рукам! —
Який же то клопіт
В степах лісникам!

А вечір як зморить —
Ото уже сні!
І шепіт ліщини,
І гомін сосни...

І темні діброви
Гілля їй схиляють,
Пісні голосні їй
Пташки всі співають...

1953

КАЗОЧКА БЕЗ КІНЦЯ

Починаю, братику,
Казочку спочатку...
Жили-були ладником
У норі зайчатка.
Ой, маленькі зайчики!
Вушка лиш — великі!
Росли побігайчики
Полохливі, дикі.
Все вони ховались
Від звірят та птиці,
Все шулік боялись,
Вовка та лисиці.

Вже страшні й грибочки —
Жовті та біленькі!
Від кущів, горбочків —
Аж серденько тенька.
От зиркне який з них
Нишком з-під травиці:
Бачить, аж в долинах
Бігають лисиці!
І біжать зайчата,
Ой, біжать щосили,
За горби піщані,
За темні могили,
Та до себе в хатку —
І сидять без шуму...

...А що далі, братику,
Я ще не придумав!

(50-і роки)

* *
*

На кульбабі золотій
Трудиться бджола,
Із чарок смачних напій
Повно набира.

І летить до роду в рій
З ношею вона,
Щоб в коморі кошіль свій
Започати з дна.

І летить вона назад
На гречки-меди,

Щоби частку добру взяти,
З поля принести.

Щоб достатками весь рід
В силу убивавсь,
З злотоцвіту медоцвіт
Щоб все літо бравсь.

Щоб багатством вулик той
Славивсь наокруг,
Мов узорами квіток
Зелен килим-луг.

А зібрати ж дар-напій —
Праця немала!
На кульбабі золотій
Трудиться бджола.

1953

* *
*

В гулі машиннім Вітчизна
Вся розцвітає в труді.
Наша юнацькая пісне,
В даль ясно-синю лети!

Там, вдалині, не спиняйся,
Лету немає кінця!
З гомоном працієднайся,
Линь же назустріч сонцям!

Ми всім пригнобленим, скутим
Світлим зорею у тьму!
Чуєте, чуєте, люди, —
Весни розтоплять зиму!

1953

* *
*

Мої дівчатка-доньки
Залишили ляльок,
Клопітні голівоньки —
Спішать вже на урок!
Найменшенька в музичну,
В полон діезів, гам,
А старша в семирічну,
Науку брати там.

Де й узялись турботи —
В життя не легко йти,
Ляльок змінили ноти,
За нотами світи...
Ляльок змінили плани,
Науки впертий труд,
І ось раненько-рано
З портфеликами йдуть.

Мов пташки дві — на крильця,
А перед них життя!..
Та вже вони у спілці
У здруженій летять
І набувають сили
У колі залюбки.

Яка ти, дружбо мила,
Усе стає легким!
Шануйте її, діти,
Не звіється вона,
Із нею вік прожити —
Велика радість нам.

Одне з одним за руки,
Тепло сердець, долонь —
То ленінська наука,
Життя всього закон.

1954

* *
*

Ластівка до ластівки —
низкою на дріт.
Сонце з неба ласкою
осява політ.

Ластівка до ластівки
пером та крилом —
Ще ж летіти скільки їм
на вітрах гуртом!

Може, й бурі скосять їх
десь в низовині,
І дощами осені
шлях заступлять дні.

Люте море спіниться,
встане валом криг,

Навіжено кинеться
океаном лих...

В'ється хміль над ріками,
в'ється по горі,
Кібці і шуліки там
точать пазури.

Вже й вітри навідують,
дріт гуде, гуде...
Що там, мов запитує,
ластівочок жде?

Не близька дорога та,
не легка їм путь,
Тільки ж в хмарах-привидах
крилець не складуть.

Ластівка до ластівки
пером та крилом —
Це ж летіти скільки їм
на вітрах гуртом!

1954

ВИСОКІ ГОРИ КИЄВА...

Високі гори Києва
І синя даль Дніпра —
Народу слава вічная
Живе, не умира.

Пройдися містом, сину мій,
Побачиш стільки ти!

Преславная історія
Залишила сліди.

Як сонця ранні зайчики
Заграють на Дніпрі,
На гірку Володимирську
Прямують школярі.

Подолу низ калиною
Червоною пала,
В гаях соснових Дарниця
Ледь мріє іздала.

Усе в пориві творчому,
У добрій силі рук —
Гримить он екскаваторний *,
І Кузні ** чути гук.

Встають видінням спогади,
Здіймаються в імлі —
Щорс в шумі тополиному
На бойовім сідлі.

І вже здається піснею
Казання давніх літ.
Прямують екскурсанти он
До Золотих воріт.

Про те, як в бій з Центральною ***
Ішли робітники,
Старого арсеналівця
Питають юнаки.

---

* Завод «Червоний екскаватор». (Прим. автора).

** Суднобудівний завод «Ленінська кузня». (Прим. автора).

*** Йдеться про буржуазно-націоналістичну Центральну раду. (Прим. автора).

І на майдан Хмельницького
Гуртом ідуть вони —
Не раз кличі лунали тут
І миру, і війни.

Був волею народною
Наказ навічно дан —
Його від серця висловив
Москві старий Богдан.

На мить рукою владною
Приборкує коня,
І нам немовби каже він:
«На вічні времена!»

А день все вище вгору йде,
Палає сонця цвіт
Над монументом Леніна,
В узорах ніжних віт.

«У братстві непохитному
Вкраїни міць жива...» —
Горять навічно ленінські
На мармурі слова.

Пощезли чорні коршуни,
Спливали дні лихі!
Коло підніжжя бавляться
Веселі дітлахи.

Високі гори Києва
Над кручами Дніпра.
Народу слава вічная
Ніколи не вмира.

І як бистрінь дніпровую
В поході не спинить,

Так вічно красню Києву
В братерськім колі жить.

І доки стягам ленінським
Над світом пломеніть —
Стояти вічно Києву,
Рости, творити, жить.

1955

ЯК ПІДУ Я МЕЖИ ЛЮДИ...

Як піду я межі люди
Та й що треба роздобуду,
Та й що треба розшукаю,
Див цікавих напитаю.
Малярі мені розкажуть,
Як узори малювати,
І розкажуть, і покажуть,
Що й до чого додавати.
Ковалі мене до горна
Підведуть — дивися, сила!
Хай робота наша чорна,
Та без неї нема діла.
Теслярі мене до струга
Теж покличуть — глянь роботу! —
Подивися, та послухай,
Та й до того май охоту.
У майстрів, що грають блиском
Іскор, вибитих з каміння,
Я візьму собі хоч ризику
Чародійного уміння.
Я піду до поля в роси,
Де схиляє колос нива,
Я ж не знав, не бачив досі
Отакого, люди, дива!

Є чого мені навчитись
В комбайнера, тракториста.
А кругом!.. Не надивитись —
Даль імлиста, колосиста!..
Скільки в світі чарівного,
Що його надбали руки,
Всіма дивами такого,
Що іди тільки в науку!
У науку межи люди
Найдорожче роздобути.
Роздобути, напитати,
Напитати, розшукати,
Коли хочеш його мати.

1955

З ЛІТНЬОГО

Знову побачив я хату,
Чорного бусела тінь,
Вірші почав друкувати,
Чую, захоплено він.
Сам на друкарській машинці —
Цоки, та цоки, та цок...
Потім читає щось жінці,
Потім для діток рядок —
Прямо не вірші — гостинці —
Цоки, та цоки, та цок.
В творчих відрядженнях, певне,
Він на левадах бував,
Балки, луги недаремно
Всі наокруг облітав.
Стільки набачивсь, начувся —
З долею доброю птах!

Тричі, було, перевзுவся,
Бродячи там на лужках.
Ось і дарує гостинці —
Луків пахучий вінок...
Сам на друкарській машинці —
Цоки, та цоки, та цок...

1956

ВИПАВ СНІГ...

Сніг пішов — крутий, лапатий...
Взявсь двірник наш за лопату.
Ой робота ж не мала —
Ще потрібна і мітла!

Сніг де сипле — підміта він,
Сніг де липне — відкида він,
Промітає все мітлою —
Так воює він з зимою!

— Що там, — каже, — не було б,
А щоб чисто скрізь було б!.. —
Отакий у нас двірник —
Роботящий чоловік!

1956

ЗАЙЧИК

Ой у полі там хурделиця
По землі стелилась низько...
Гналась, гналася метелиця
За малесеньким зайчиськом!
Не здогнала — та й спинилася,
Бо як гналась — заморилася!

1956

ОДРУЖЕННЯ

Я — сорока кароока,
Ти — сорокопуд,
Коли згода — ми щороку
Будем жити тут,
В цьому лісі, де вербина
Мовить щось дубкам...
І калина, горобина, —
Гай, роздолля нам!
Не хвалюся, скромна вдача
В мене на умі, —
Чи й поб'єш, я не заплачу,
По гіллі хіба поскачу,
Похвалюсь кумі.
І нікому, більш нікому...
Хіба що ракша
Буде знать, що в нашім домі
Ріжуть без ножа.
Поберімось, із півроку
Поживем отут.
Я — сорока кароока,
Ти — сорокопуд.

1956

ПО БІЛОМУ СИНЕ

По білому сине —
                                світанки зими.
Устанемо, сину,
                                ранесенько ми.
На лижах ми підем —
                                ти, сину, і я;
Півдня до обіду —
                                у полі, в гаях...
І ось ми в дорозі —
                                тут колій нема;
Сніги та морози —
                                крутенька зима!
Чудові в нас коні —
                                легкі сковзуни,
Вітрець не догонить,
                                та й вітер нас, ні...
Намащено лижі —
                                й літа не літа!
В підсумочку Пришвін,
                                і даль золота...
Хто здатен летіти —
                                лети, доганяй! —
Усе б обійняти,
                                здолать небокрай.
Та що це, стомився?
                                А ти ж бо куди?!
Синочку, спинися,
                                зажди, ну, зажди!..
...А може, й не треба,
                                спочину я й сам —
Мов сокіл у небі,
                                ти будеш десь там,
Де гай шелеститься
                                сплетіннями віт,

Де справді не сниться —
    берізка стоїть,
 І, може, ти фею
    свою в ній уздрів,
 Що й втоми моєї
    не бачив, летів.
 Лети, не спиняю,
    на крилах мети,
 Я й сам тее знаю,
    синочку, лети!
 І я снів про фею —
    берізку в гаях;
 Літав я до неї —
    то мама твоя.

1956

ДИТИНСТВА ДАЛЬ

Все, що зв'язане з тобою,
 У далекі лети кличе,
 І пахтить мені весною
 Свіжий вітер у обличчя.
 Давній спомин, давні мрії,
 Наче співи колискові,
 І разочки конвалії,
 Й пелюсточки барвінкові.
 Від колиски і до школи
 Синє небо Подніпров'я.
 — Гайда, хлопці, гайда в поле
 По травицю та здоров'я!..—
 І йдемо ми з лантушками
 Для корови по травицю,

А по полю та над нами
Усе птиці та все птиці...
Ті щебечуть, ті кигичуть,
А ті піють що є сили,
Й наче кличуть, кличуть, кличуть:
— Гайда, хлопці! Гайда, милі! —
І ми далі з лантушками,
Не спиняючись, шугаєм,
Та вже в битвах з ховрашками
За майбутні урожаї.
За суспільне бийсь шалено! —
І йдемо в ладу единства
То у синє, то в зелене...
Отаке мое дитинство.
Все, що зв'язане з тобою,
У далекі лети кличе,
І пахтить мені весною
Свіжий вітер у обличчя.

1957

МУРАШИНА ХИЖКА

Паморозь на вікнах,
Сонце на квітках,
І дороги дальні
В хмарах, у вінках...
Ой, любив ще змалку,
За дитячих літ,
Ухопить скакалку
І гайнуть у світ.
На коні баскому,
Коні вороному,
І летіть, летіти

Із рідного дому.
А внизу то ріки,
То гаї дубові,
Й каже, було, вітер:
— Скинь коню підкови.—
Й кажуть, було, хмари:
— Тут підків не треба,
Легко треба плинуть
В голубому небі.—
...Слухаю хмаринок,
Підківки торкаю
І коню баскому
На льоту скидаю.
Й справді, кінь так легко
Йде по небовиду —
Не толочать світлих
Променів копита.
І хмарок не топчуть
(Вухналі теж вийняв),
Летимо в багряне,
Потім в сине-сине.

...Тільки ж що там сталось
На спаді крутому?
Ледь краплинка мріє,
Не достати й грому.
Чи плачі, чи смутки
Там якісь в долині —
Стій, спинися, коню,
Тужить там людина
А чи мурашина?
Чує мое серце
Щось недобре в тому.
Смичу за вудила:
Повертай додому!
Коник мій слухняний:

Раз і два — в долині.
Справді лихо сталось —
Що ж бо за причина?
Як скидав підкови —
Із-за хмар летіли,
І одна залізна
Хижку розломила,
Хижку мурашині.
А вона ж трудилась!
Лихая година
Де ж бо й нагодилась...
Стислося дитяче
Мое серце з того —
Бідная мурашко,
Це ж моя дорога!
Чом же не подумав,
Летівши із дому
На коні баскому,
Коні вороному,
Що лечу я в хмарах,
А внизу громада
Сіє, косить, віє,
І оре, і садить.
Може, вгорі й легко
Без підків літати,
Та про низ не треба
Було забувати.
З того часу й досі
Згадую дорогу,
І коня баского,
Коня вороного,
Залізні підкови,
Хмари, і долину,
І в долині хижку,
Хижку мурашину.

1957

СОЛОДКА ВОДИЦЯ

Бігла доріжка вузенька з села
Аж до комбайна, де нива...
Галя водицю холодну несла
Таткові — спека жахлива!

На ж тобі — ямка, ну де і взялась! —
Галя спіткнулася, впала.
— Тату, татуню, вода розлилась...
Геть у горнятку не стало.

Встала Галинка, у руки взяла
Горщикок — плаче ж, ой плаче!
Скільки тих слізок вона пролила,
Вже і доріжки не бачить.

Тільки ж, як глянула у горщенья —
Що б це?.. Водиці по вінця!
Миттю до татка: — Батеньку, на...
Свіжа, свіжуня водиця.

Татко напився та й хвалить її:
— Дуже солодка водичка.
Тільки чому це, Галюсю, твої
Очки — немовби кринички?

1958

КВІТИ ЛЕНІНСЬКІ

Повесні сади зелені
Нам приносять скільки див!
Кажуть люди, дуже Ленін
Квіти сонячні любив.

А коли посуха влітку
Випивала роси з трав,
Він щасливив кожну квітку,
І ростив, і поливав.

Тільки ж часу де узяти? —
Йшла огрожена доба.
Ніч і день, у будні й свята
Все робота, боротьба...

За свободу та за щастя
Люду бідного він став,
За життя усіх трудящих
Силу й серце віддавав.

Воен бурі і негоди,
Хмари чорні навкруги,
Люті спеки, лютий голод,
Вороги і вороги...

Та щоб квіти не зів'яли
В ті суворі й грізні дні,
Діти радо поливали
Їх все літечко з весни.

І спасибі Ленін дітям
Всім тоді сказав за труд.
І раділи дуже діти —
Слів тих рідних не забудь.

З того часу вже ніколи
Жодну квітку не зв'ялив
Вітер злий, що з степу, з поля
Йшов не раз і все сушив.

Й з того часу піонерський
Труд, як в зорях, у квітках,—
А кругом нас парки, сквери,
Вся країна у садах.

1958

ПІОНЕРЕ, ВЧИТЬСЯ І ТИ...

Комсомолу лине вдаль
Пісня соколина —
Там, де вугіль, там, де сталь,
Де степи цілині.

Наші старшії брати
Сміливі й завзяті.
Піонере, вчись і ти,
Будеш вміти, знати,

Як заводи будувать
І нові оселі,
Як дороги прокладать
Вдаль через пустелі.

Паровози як вести
І метал як лити,
Зводить велетні-мости,
Як сади ростити.

Все ти будеш, все уміть,
Знать шляхи за хмари,
Навіть в космос полетіть,
Як Юрій Гагарін.

Юність радісна в строю —
То велика сила!
Комсомолію-сім'ю
Партія зростила.

Наші старшії брати
Сміливі й завзяті.
Піонере, вчись і ти —
Все щоб вміти,
знати!

1959

ГОРЛИЦЯ

Горлиця з віконниці
Сіла на обрус
Й заспівала донечці
Пісеньку якусь.

Слухав тую пісеньку
Довго, довго я,
І мені здалась вона —
Треллю солов'я.

Хай вона тихесенька,
Хай без тих рулад,
Та яка ж любесенька —
Все якось у лад.

Донечка заслухалась —
Гулі, гулі-гу...
На вікні, на другому...
Уже й на даху.

Та куди ж летиш ти,
Та куди ж, куди?
Дам тобі напитися
Срібної води.

Дам тобі й зерняток я,
Тільки не лети.

1960

БЕРЕЗЕНЬ

І шпаки, і граки кричать:
весна, весна!..
Червоні сережки розвішала
осичина.
І верба теж своїм гіллям
красує вся.
Здаля пташка й мала
обізвалася.
А ще вище, аж ген-ген там,
вгорі, в імлі,
Тільки й видно, що десь
пливуть журавлі.
Та на веслах, на веслах
усі, як є,—
В рідний луг озиваються:
ми є, ми є...
А внизу, вся в сережках,
в рясних уся,
Ліщинонька-краса
запишалася.

І у полі перша лягла
борозна.
І шпаки, і граки кричать:
весна, весна!..

1960

ПРО ПТАШИНЕ ТОВАРИСТВО ТА ІВАНКОВУ ДУДУ

У хлопця дудка-берестянка,
Дзвінка, лунка, мов пісня зранку,
Мов на смичках тонких уся —
Для скрипаля згодилася б.
Але нікому не віддасть
Іванко дудочки тії,
Вона йому з трудом далась,
Доки придбав-таки її.

Ходив в дібровах, у гаях,
Питав у дятла, в солов'я,
В сорокопуда і в ракші,
В сороки, в кібця... й не кажи —
Перепитав аж стільки він!
Для діла доброго не лінь
І походити, й поблукать,
Бувалих всюди поспитать.

А ліс густий, як хмари, ліс...
Та де, спасибі, взявся дрізд —
Летів, летів і прилетів
Та й на вербу похилу сів.
Він кожен кущ в дібровах знав —
Де дуб крислатий, де сосна,

Де вузлуваті берестки
Де шумовиті ясенки —
Але ж усе те на свистки,
На всякі пищики та й тільки —
Лиш бузинова добра гілка,
Ото б згодилась для сопілки!
Та де узяти бузини?
Нема, нема. Ще із весни
Шукав її в дібровах скрізь
Поміж ліщини і беріз —
Аж зажурився на гілці дрізд.
Коли ж не випало дрозду
Знайти край лісу гілку ту,
Що з неї співанку-дуду
Найкращу Йванко би зробив,
Тоді на Йванкову біду
Весь рід пташиний поспішив.
...Де не узявся — тут як тут —
На гілці одуд: «Ху-ту-тут!»
Зозуля сіла на суку,
Та все про те ж — ку-ку, ку-ку...
А з дуба дятел — тут-тук-тук...
Пішов лісами перестук:
«Всі шліть звідомлення сюди
Про кущ найкращий для дуди,
Про бузиновий отой кущ,
Що нам його будь-що знайти!...»
Старі задумались граки,
Меткі клопочуться шпаки,
І боривітер, і деркач,
І яструб — смілий помагач...
Та ще, як ніч, гука пугач,
Та припутень, та ще сова
Мудроголова лісова,
І сойка, бач, на віддалі
На суховерхому гіллі,

І тиха горличка мала,
Що аж з-за лісу прибула...
А як уже уся злетілась
Громада птичая стокрила —
Порадилась, погомонила
Та й порішила: всі, гей, ну!..
В гаї, в ліси по бузину,
Де б не була — знайти ту гілку,
Що треба Йванку на сопілку,
Не сучкувату, саме ту,
Що треба Йванку на дуду.

Шумів три дні й три ночі ліс,
Шугав меткий по лісу дрізд,
За ним велика і мала
Шугала птиця між гілля.
І довелось не раз шпаку
Найдалі мчати за ріку,
А вже дремлюзі і сові
Навідать хащі лісові.
Та що й казать, бувало всім —
Ясного дня і по росі!
Позбувшись спокою і сну,
Трудились, гай!..
І бузину
Таки знайшли. Побідний клич
Усім, усім... дав знати сич.
Усім гаям, усім лісам,
Усього птаства голосам...
Таки знайшли ту бузину
На найгучнішу, голосну,
Та на дуду, на ту дуду,
Що вся — як пісенька в ладу...

І хлопець чик ту гілочку
Та й змайстрував сопілочку,

Та й змастрував на сто ладів,
Таку, яку він і хотів...

І гра, співає берестянка,
Дзвінка, лунка, мов пісня зранку,
Бо в тій дуді та шумі всі,
Та шуми всі, та співи всі —
Пташиних хорів голоси.
Мов на смичках тонких уся —
Для скрипаля згодилася б.

1960

ДЕСЬ СПІВАЮТЬ СНІГУРІ...

Десь співають снігурі на зорі.
Десь сокочуть, весен хочуть шишкарі.

Прислухаюсь, прислухаюсь... Є?.. Нема?..
Не згорнула ще, не склала крил зима.

Ще весною за сосною й не веснить,
Загорнулось все в кожуха'— спить.

Тільки падає сніжинка десь...
Тільки гілочка об гілку — кресь!

Та сокочуть, весен хочуть шишкарі.
Та співають снігурі на зорі.

1961

ВСІ ПОЗАЛИВАНО ЛУЖКИ...

Всі позаливано лужки,
А бережків й не видно...
Кричать, клопочуться пташки,
В місця злетівшись рідні.

Тому б таке гніздо змостить,
Тому б гніздо інакше...
І кожну хвильку, кожну мить
Я чую крики пташі.

Я чую співи, голоси,
На всю як є округу...
Кого звуть поклики в ліси,
А хто спішить до лугу.

А хто на дальні моріжки
Зелені, заповітні.
...Всі позаливано лужки,
А бережків й не видно.

1961

ЗАЄЦЬ І ЛУНА

Од ліска до ліска,
до переліска,
До хисткого містка,
Де вербина низька,
аж до берестка —

Усе біг, усе біг
без стежок та доріг
то за кущ, то за ріг,
через луг та моріг...
Як ти, зайчику, й зміг?

А за сірим луна
то стиха́, то зрина,
ось-ось-ось доганя,
переймає, спиня —
От війна, так війна!

Дунав сірий: втече.
І натужився ще...
А воно аж пече,
підступа до очей —
ще й іще,
ще й іще...
і гукає, гука:
не втечеш, не втечеш!..

Од ліска до ліска,
до переліска,
До хисткого містка,
Де вербина низька,
аж до берестка...
Тут заець і впав.

1961

* *
*

Говорилось та казалось,
Що аж мовби наспівалось...
Все вчувається: лю-лю-ні,

Колихайтеся, манюні,
І хороші, і пригожі,
На найкращу квітку схожі;
Гойда, милі, гойда, любі,
Світлочолі, білозубі,
Не замурзані нітрішки —
Ось медок вам та горішки!
Гойда-хиті, гойда-люлі,—
Мала пісня, добрі гулі...

(60-і роки)

* *
*

За дощиком — ізнову дощик,
Вітрами душу холодить.
Уже нахнюпився й горобчик,
Зацвірінчав:

— Навіщо жить? —

А потім дощик припинився
Заграло сонце поміж нив
І вже горобчик збадьорився,
Зацвірінчав:

— Цвірінь! Жив-жив!

(60-і роки)

* *
*

Бабуся яблуньку садила —
Рослинку щастя й доброти...
І ось ця яблунька вродила,
Вже перші визріли плоди.

Кусають зубками внучата —
І синові, і доччині,
І смачно цмокають вони —
Дівчатка любі і хлоп'ята.

Ой гарні яблука на смак —
Солодкі й трішки кислуваті —
Такі й хотілося б жувати...
Ах, як приємно смакувати
Всім малюкам хорошим, — як!..

Ростіть, малята, підростайте!
Хай буде радості сповна!
А яблуко їсте — згадайте
Свою бабусю...
Добре ж знайте:
Для вас трудилася вона!

(60-і роки)

* * *

*

Манюня, манюня,
як макове око,
А люленьки-люлі
співає ой ловко!

І козлик на низці,
І дудка в колисці,
І кашка у мисці
І шепіт у листі...

Тобі я заграю
про ліс та зозулі,
Тобі заспіваю —
ой, люленьки-люлі

Про зерня в горісі,
Про дівчину в лісі,
Що пісню співає
І світ розважає...

* * *

Манюня, манюня,
як макове око,
А люленьки-люлі —
заснула, ой ловко!

Спи — висипайся,
Сном заряджайся!
Писаним яблучком
Встанеш, прокинешся!
Світові ясному
Щастям засвітишся!

Встанеш як сонечко,
Глянь у віконечко!
Встанеш на райдуги,
Засмійся радісно!
Золото-пелени
Сонцем простелені!..

Спи — висипайся,
Сном заряджайся!

(70-і роки)

* *
*

Вів Тарасика Гарасик,
А Гарасика Тарасик...
Ручка в ручку йшли вони —
Підперезані штани.

А куди ішли — й не знали,
Просто світом мандрували...
Ім шумів верхів'ям дуб,
А вони все: туп та туп!

Омивали ніжки босі
Чистих трав сріблясті роси,
Сонце грало з висоти
І казало, куди йти...

Вів Тарасика Гарасик,
А Гарасика Тарасик,
А за ними мама йшла
І веселою була...

1975

ПРИМІТКИ

У третьому томі подаються у хронологічному порядку твори із збірок: «Із зошитів життя» (1959), «Весен незвіяний цвіт» (1960), «З походів юності» (1962), «Пісня розбуджених літ» (1962), «Поезії» (1966), «Над літами» (1972), а також поезії 1959—1975 років, що не входили до збірок. Окремими розділами представлені гумористичні й сатиричні твори та вірші для дітей.

Тексти подаються за останньою редакцією, зафіксованою у двотомнику 1972 року; вірші, що не входили до двотомника,— за збірками; твори, які не входили до збірок, позначені у змісті зірочкою (*), подаються за рукописами, що зберігаються в архіві П. М. Усенка.

Датування та примітки зберігаються авторські. У тих випадках, коли час написання твору визначався упорядниками, дата подається в дужках.

З М І С Т

ПОЕЗІЇ 1959—1975 рр.

- «Падіння жолудя лунке...» 6
«Бач який ти, світе-ранку...» 7
На кручах трипільських 7
«Як люблю я гай осичий...» 10
* Юність 11
«Я радий, дуже радий...» 13
«Раз приснився сон мені...» 14
В Дрезденській галереї 15
В леті вічності 16
Комсомольський ліс 17
* «Він сад садив і дівчину кохав...» 20
Люблю потоків шум юнацький 20
Моєї юні дальня даль 22
Червона хустина 23
Вогнем пописано дуби... 24
Солов'ями з Забуяння... 25
Ескіз 26
Морю 26
На тривожних дорогах... 27
«Той каже — згадай же ти юність» 28
З його ім'ям 29
В степу 30
«Любе Поділля, миле Поділля...» 32
Закукуй мені... 32
Рідний край 33
«Тихий морозець. Світла зима» 34

- «Мова — струн золотих перемога...» 35
«Листя липне до панелі...» 36
«На пероні еН вокзалу...» 36
Нам нічого гаятись... 37
Я не хилюсь... 38
Вбрались в осінь гаї... 39
«Нелюбов моя...» 40
Це бувало на Поділлі... 41
Покликана Жовтнем до бою... 42
* «У двадцятому суворім...» 43
* «Вже нашій спілці сорок років!» 45
* «Вже не одна була весна...» 47
Ластівки 48
«Осінь шумить... осінь шумить...» 48
* «Та поталань же ти мені...» 49
* «Ввійти в лісок — яке це щастя...» 49
* «А ліс шумить — не нашумиться...» 50
І сонце, і хмари... 50
Т. Г. Шевченкові (*На відкритті пам'ятника
в м. Яготині*) 52
Абрикоса цвіте... 53
Райдуга 54
Співачці (*На конкурсі
художньої самодіяльності*) 55
Край гори 56
І ти згадав... 57
Помережане зірками... 58
Перемови громів... 59
Та нема де лучче, як на полонині... 60
«О квіти, квіти прилісні...» 61
Мальва 61
На розмежжі доріг... 62
* «Не кажи мені, серце, нічого...» 63
* «Дороги, перші дороги...» 64
Молодість, ти хороша... 64
Комсомолія юна моя... 65

- Ми ті, що юність несемо... 66
Поет (П. Г. Тичині. *На день 70-річчя*) 67
Над літами 69
* Ще падав сніг... 70
* «З-під ясеня, з-під кореня...» 71
* «Весна в кватирку...» 71
«Одлистується листами...» 72
Я мачок полишила, не сполола... 73
«— Може, втома?...» 73
Не шкодуй 74
Розмова з серцем 74
Фіолетова, сиза, туманна... 76
Тих днів... 77
«Іванів гай» (*Рогонда*) 78
Володимиру Сосюрі 81
З пучком конвалії... 82
Упала береза 82
Супутник (*В дні першого польоту*) 83
Берези й сосни у снігу... 85
Чебреці на луках... 86
* Гроза влітку 87
«По-осінньому, певне, востаннє...» 87
«Я ближче до сонця...» 88
«Тільки горбик над солдатом...» 89
Пам'ятник Т. Г. Шевченку в Полтаві
(*Згадка, рік 1921*) 90
* «...І знову я в Москві...» 92
* Війна 93
* «Ждала з битов молодиця...» 94
* Білі васильки 95
* «Я на Кубані був у сорок другім...» 96
* «Осінній день нечутно йде на спад...» 97
* «Зелені вогнища досвітні...» 97
* «...А ти шумиш, а ти шумиш...» 98
* «Ось і Ворскла світлоплеса...» 98
* «...Ну, як мені забути ту ходу...» 99

- «Літує серпень, сонце любує...» 100
«Оті самі, оті самі...» 101
О ранки вересня чудесні... 102
* «Мені згадався золотий...» 102
Смеречина 103
Полегла нива повнозерна... 104
Дошки 105
Те, що було нам співучим, ясним... 106
Не годи мені, погодо... 107
Часто Очіп мені сниться... 108
* Вишенька 109
Книгоноша 110
* «Де побував, там і наслухавсь...» 111
* У вагоні 111
Давньому другові 112
* «Вчора ще і дошки, й веселки...» 113
«Налетіли яструби...» 113
* «Неначе птиця летить-вогнітьється...» 114
* «Весна... Пахуща фронтова весна!..» 115
* «Які були в Верхньодніпровську весни!» 115
* «У квартиру влетіла пушинка...» 116
* Пам'яті Володимира Сосюри 117
* «Перешуміли всі дороги...» 118
* «Хай минуло, хай минуло...» 119
* «Чи знаєте ви, як перед весіллям...» 119
* «Не будем лічити...» 121
* Літа 122
Партіє, ти! 122
1920 124
* «В ясен-вєсен передбєрезень...» 125
* «Ми випадково стрілися тоді» 126
* «Пізня осінь, дуже пізня...» 127
* Іти! 128
* «На сьайних плесах...» 130
* «В години небувалих потрясінь...» 130
Я був із Лохвиці тоді... 132

- * «О звуки ніжні, мелодійні...» 133
- * «Ми йшли шляхом важеним і крутим...» 133
- * Спомин про 42-й рік 134
- * «Все звав її коханий: «Ой гиля...» 134
- * «Алея... Осінь... Чиста, золота...» 135
- * «Революція, війна...» 135
- * «У непомерклому сіянні...» 136
- * «Хвороба, шляк би її трафив...» 136
- * «Весна. Бринить натягнута струна...» 137
- «Окрайці райдуги в Дніпрі...» 138
- «Не забудуть мене чи забудуть...» 138
- * Вечірне 139
- * Під дубом 140
- * «Важкі дерева падають вночі...» 141
- * «Моя осико, моя висока...» 142
- * «Живу і думаю про БАМ...» 142
- * «На білизна́ озер...» 143
- * «Діти, маму, як царівну, держіть...» 143
- * В лікарні 144
- * «Підледні води...» 145
- * «Наш дух — не з сажі-порохні...» 146
- * «Мені б, мені — холодної води...» 147
- * «Не корю, не нарікаю...» 147
- * «Хмари мої, хмари...» 148
- * І посріблішали хмарки...» 148
- * «Гей ти, юнь! Огністі гони...» 149
- * «Пливуть, пливуть у небі Конча-Заспи...» 150
- * «Все мчали образи здалека...» 150
- * «Сім синів було у неї...» 151
- * «До вас востаннє простягаю руки...» 152
- * «Небо! Знову — небо...» 152

ІЗ ГУМОРИСТИЧНИХ ТА САТИРИЧНИХ ТВОРІВ

- * Слово в дискусії 153
- * «Принциповий» критик 154
- * Поет-кон'юнктурник 154

- * Поет-фундаменталіст 154
- * Поет закохався... 155
- * Горобейко 156
- Смерть чоботаря 158
- Марнотрат 160
- Сумовитий жарт 161
- З лісових галявин (*Нарис*) 162
- «Вірш за віршем друг мій пише...» 165
- * Іронічне з приводу дискусії щодо солов'їв між «фізиками» та «ліриками» 166
- «Літмудрагелів знаю я...» 167
- * Критик-крутій 168
- Кому по моді що... 168
- Все кругом, усе навколо... 171
- * Портрет троїстого 172
- * «Заглиблююсь, заглиблююсь...» 172
- Умова головна 173
- * «Глушить продовжуємо...» 174
- * Любителі «вічних істин» 175
- * Фантазія 176
- Здешевлені найманці 176
- На риболовлі 177
- Пригадала... 179
- Наспіване серцем... 179
- * Притча про Ларивона и смерть 181
- Одинакові 182
- * «Свояк» 183
- * Міщанин 183
- * Скнара 184
- * До портрета нероби 185
- * Одне слово — тут земля! 186
- * Любитель виступати 187
- * В часи космічні 187
- * «Все йде, і мете, і минає...» 188
- * До поетів-традиційників 189
- * Епітафія 190

- * Щасливої путі! 190
- * «Знавець» життя 192
- * Віршорецензія на одну монографію про одного відомого поета 192
- * Поет-календарник 193
- * Поет-макулатурник 194
- * Поет-«оригінал» 194
- * «Бував ти, може, й коло бога...» 195
- * Проблема критика 195
- * Сойці, що задрить солов'єві 196
- * «За яких умов з'явилося...» 196
- * Соловей і сич 196
- * «Вдале» заміжжя 197
- * Зарубіжним «правдолюбам» 197
- * Не на своєму місці 198
- * На добру дорогу! 198

ВІРШІ ДЛЯ ДІТЕЙ

- * «Синичка-невеличка ще й грачок...» 200
- На ялинці 201
- Осіній ранок 203
- * Бабусні казки 203
- * Школярці в зошит 205
- Ранок 207
- * Вінок пісеньок 208
  - I. Весна 208
  - II. Літо 209
  - III. Осінь 209
  - IV. Зима 210
- Дочка лісника 210
- * Казочка без кінця 212
- «На кульбабі золотій...» 213
- «В гулі машиннім Вітчизна...» 214
- «Мої дівчатка-доньки...» 215
- «Ластівка до ластівки...» 216
- Високі гори Києва... 217

Як піду я межі люди...	220
З літнього	221
Випав сніг...	222
Зайчик	223
Одруження	223
По білому сине	224
Дитинства даль	225
Мурашина хижка	226
Солодка водиця	229
Квіти ленінські	229
Піонере, вчись і ти...	231
Горлиця	232
Березень	233
Про пташине товариство та Іванкову дуду	234
Десь співають снігурі...	237
Всі позаливано лужки...	238
Заєць і луна	238
«Говорилось та казалось...»	239
«За дощиком — ізнову дощик...»	240
«Бабуся яблуньку садила...»	241
«Манюня, манюня...»	242
Вів Тарасика Гарасик...»	243
Примітки	245

Павел Матвеевич Усенко

Произведения в четырех томах.

Том третий

Стихотворения

Киев, издательство
художественной литературы
«Днипро», 1982
(*На украинском языке*)

Редактор *Л. С. Малахова*
Художник *В. М. Флакс*
Художній редактор *А. І. Клименко*
Технічний редактор *О. Г. Тализіна*
Коректор *Л. Г. Лященко*

ІБ № 1496

Здано до складання 15.01.82. Підписано до друку 19.03.82.
БФ 46261. Формат 70×90¹/₃₂. Папір друкарський № 1.
Гарнітура літературна. Друк високий. Ум. друк. арк. 9,36.
Ум. фарб. відб. 9,36. Обл.-вид. арк. 9,832. Тираж 40 000.
Зам. 2—36. Ціна 65 к.

Видавництво
художньої літератури «Дніпро».
252601, Київ-МСП, вул. Володимирська, 42.

Київська книжкова фабрика «Жовтень».
252053, Київ, Артема, 25.

Усенко П.

У74 Твори в чотирьох томах. Том третій: Поезії./Упоряд. С. Тельнюк, Г. Усенко.— К.: Дніпро, 1982.— 253 с.

До тому ввійшли вірші, що свого часу побачили світ у книжках: «Із зошитів життя» (1959), «Весен незвіяний цвіт» (1960), «З походів юності» (1962), «Пісня розбudzених літ» (1962), «Поезії» (1966), «Над літами» (1972), а також поезії 1959—1975 рр., що не входили до збірок. Окремими розділами представлені гумористичні й сатиричні твори, а також вірші для дітей.

У 70403—088
М205(04)—82 передплатне. 4702590200

У2

Павло Усєнко

1840